ผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล

นางสาวพรพิมล เวสสวัสดิ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย
The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2557
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF ORGANIZING MOVEMENT AND RHYTHMIC ACTIVITIES USING CREATIVE DANCE APPROACH ON KINDERGARTENERS' CREATIVITY

Miss Phonphimon Vessawasdi

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Early Childhood Education
Department of Curriculum and Instruction
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2014
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล
โดย	นางสาวพรพิมล เวสสวัสดิ์
สาขาวิชา	การศึกษาปฐมวัย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิลักษณ์ ขยันกิจ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. บัญชา ชลาภิรมย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวรรณ เหมชะญาติ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิลักษณ์ ขยันกิจ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิรประภา พฤทธิกุล)

พรพิมล เวสสวัสดิ์ : ผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล (EFFECTS OF ORGANIZING MOVEMENT AND RHYTHMIC ACTIVITIES USING CREATIVE DANCE APPROACH ON KINDERGARTENERS' CREATIVITY) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. ศศิลักษณ์ ขยันกิจ, 174 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์กับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนพญาไท สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 30 คน ด้วยวิธีการจับคู่ (match by paired) โดยใช้เกณฑ์เพศและคะแนนทักษะด้านร่างกาย ในการแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 15 คน ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย 11 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบด้วยวิธีการเปรียบเทียบรายคู่ (match paired t-test)

ผลการวิจัย พบว่า

1) หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาควิชา หลักสูตรและการสอน ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ปีการศึกษา 2557

5583414727 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION
KEYWORDS: MOVEMENT AND RHYTHMIC ACTIVITIES / CREATIVE DANCE / CREATIVITY / KINDERGARTENERS

PHONPHIMON VESSAWASDI: EFFECTS OF ORGANIZING MOVEMENT AND RHYTHMIC ACTIVITIES USING CREATIVE DANCE APPROACH ON KINDERGARTENERS' CREATIVITY. ADVISOR: ASST. PROF. SASILAK KHAYANKIJ, Ph.D., 174 pp.

The purposes of this research were 1) to study the effects of organizing movement and rhythmic activities using creative dance approach on kindergarteners' creativity in 3 components including fluency originality and imagination before and after the experiment of the experimental group and 2) to compare the effects of organizing movement and rhythmic activities on kindergarteners' creativity after experiment between movement and rhythmic activities based on Early Childhood Education curriculum. The sample were 30 kindergarteners studying in Kindergarten 1, second semester of academic year 2014, Phayathai school under the Primary Educational Service Area Office of Bangkok: Match by paired according to sex and movement skill score was use to divide sample into two groups; 15 children for the experiment group and 15 children for control group. The research duration was 11 weeks. The research instruments were Thinking creatively in action and movement test. The research data was statistically analyzed by employing the arithmetic mean, standard deviation, and match paired t-test.

The research results were as follows:

1) After the experiment, the experiment group had creativity in 3 components including fluency originality and imagination mean scores of the experimental group were higher than before the experiment at .01 significant level.

2) After the experiment, the experimental group had the creativity mean scores higher than that of the control group at .01 significant level.

Department: Curriculum and Instruction Student's Signature .....
Field of Study: Early Childhood Education Advisor's Signature .....
Academic Year: 2014

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความเมตตากรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิลักษณ์ ขยันกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ โดยสละเวลาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อีกทั้งให้กำลังใจยามที่ผู้วิจัยท้อถอยหรือพบเจออุปสรรค ด้วยความเอาใจใส่ของอาจารย์ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยและทำวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จตามที่ได้มุ่งหวังไว้ ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวรรณ เหมชะญาติ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิรประภา พฤทธิกุล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาตรวจสอบและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ทำให้งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปัทมาวดี เล่ห์มงคล อาจารย์ ดร.ดนีญา อุทัยสุข และดร.กิตติศักดิ์ เกตุนุติ ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว และให้คำแนะนำเกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ อีกทั้งอาจารย์ ดร.ทองทิพย์ พูลลาภ ที่ให้ความกรุณาตรวจสอบการแปลภาษาในแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว ของ Torrance ให้ถูกต้องยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ อาจารย์พวงทอง พุทธิกุล หัวหน้าสายชั้นอนุบาลโรงเรียนพญาไท คุณครูตวันฉาย ทิพย์รัตน์ ครูประจำชั้นอนุบาล 1/2 และคุณครูรุ่งรัศมี ประทุมวัน ครูประจำชั้นอนุบาล 1/3 และคุณครูท่านอื่นๆที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นอย่างดีในการวิจัยครั้งนี้

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอน้อมระลึกถึงพระคุณครอบครัวที่เป็นกำลังใจ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้วิจัยในการทำตามความฝันของตนเอง และขอขอบคุณพี่น้อง เพื่อนร่วมสถาบันและสถาบันอื่นที่รับฟังปัญหา ให้คำปรึกษาและคำปลอบโยน คำพูดและการกระทำทั้งหลายเป็นกำลังใจที่ดีของผู้วิจัย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ
กิตติกรรมประกาศ ..... ฉ
สารบัญ ..... ช
สารบัญตาราง ..... ญ
สารบัญภาพ ..... ฐ
สารบัญแผนภาพ ..... ฐ
บทที่ 1 บทนำ 1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1
คำถามวิจัย 5
วัตถุประสงค์ 5
สมมติฐานการวิจัย 5
ขอบเขตของการวิจัย 7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย 7
ประโยชน์ที่ได้รับ 8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 9
1. พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหว ดนตรี และการเต้น ของเด็กอนุบาล 11
1.2 พัฒนาการด้านดนตรีของเด็กอนุบาล 15
1.3 พัฒนาการด้านการเต้นของเด็กอนุบาล 17
2. การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ 20
2.1 แนวคิดการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ 20
2.2 การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 22

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

หน้า

3. การจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ 27
3.1 การจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ 27
3.2 การจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ของ Gilbert (2007) 38
4. ความคิดสร้างสรรค์ 55
4.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ 55
4.2 พัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์ 57
4.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ 58
4.4 ปัจจัยที่ส่งผลถึงความคิดสร้างสรรค์ 61
4.5 อุปสรรคของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 63
4.6 ลักษณะกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 68
4.7 วิธีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 72
4.8 วิธีวัดความคิดสร้างสรรค์ 74
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 77
5.1 งานวิจัยในประเทศ 77
5.2 งานวิจัยต่างประเทศ 78
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย 82
1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น 82
2. การกำหนดประชากรและตัวอย่างประชากร 84
3. การจัดทำแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ 85
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 96
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล 103
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล 104
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 105

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

หน้า

1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กกลุ่มทดลองก่อนและ หลังการทดลอง 105
2. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง 106
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ 107
สรุปผลการวิจัย 107
อภิปรายผล 108
ข้อเสนอแนะ 113
รายการอ้างอิง 114
ภาคผนวก ก 120
ภาคผนวก ข 122
ภาคผนวก ค 125
ภาคผนวก ง 128
ภาคผนวก จ 130
ภาคผนวก ฉ 151
ภาคผนวก ช 167
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์ 174

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาล 13

ตารางที่ 2 พัฒนาการด้านดนตรีของเด็ก 15

ตารางที่ 3 พัฒนาการด้านการเต้นของเด็ก 18

ตารางที่ 4 การสังเคราะห์เนื้อหากิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ .....ผิดพลาด! ไม่ได้กำหนดที่คั่นหน้า

ตารางที่ 5 เนื้อหาการสอนกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์สำหรับเด็กอายุ 4-5 ปี (Gilbert, 2007).....ผิดพลาด! ไม่ได้กำหนดที่คั่นหน้า

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนการทดลองของตัวอย่างประชากร 85

ตารางที่ 7 การจัดกิจกรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจำแนกตามองค์ประกอบการสอน 86

ตารางที่ 8 ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ และแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 93

ตารางที่ 9 ข้อเสนอแนะ และการปรับปรุงแก้ไขหลังจากการทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ 95

ตารางที่ 10 ตารางค่าความตรงของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว (Thinking creatively in action and movement : TCAM)ประเด็นในการตรวจสอบ ค่าความตรง ความหมาย 99

ตารางที่ 11 ข้อเสนอแนะ และการปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว 101

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง..... 106

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง 106

ตารางที่ 14 การจับคู่ตามเกณฑ์เพศ การเข้าร่วมกิจกรรม และคะแนนทักษะการเคลื่อนไหวของร่างกายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 123

ตารางที่ 15 คะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ ก่อนการทดลอง ของเด็กกลุ่มทดลองและเด็กควบคุม 126

ตารางที่ 16 คะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ หลังการทดลอง ของเด็กกลุ่มทดลองและเด็กควบคุม..... 127

ตารางที่ 17 ผลต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ หลังการทดลองของเด็กกลุ่มทดลองและเด็กควบคุม 129

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 เด็กอบอุ่นร่างกายด้วยการยืดกล้ามเนื้อ 168

ภาพที่ 2 เด็กอบอุ่นร่างกายพร้อมกันทั้งห้อง 168

ภาพที่ 3 เด็กฝึกฝนท่าทางการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ในท่าเดิน 169

ภาพที่ 4 เด็กฝึกฝนท่าทางการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ในท่าโค้งงอตัว 169

ภาพที่ 5 เด็กนั่งฟังเพลงแล้วเคลื่อนไหวร่างกายตามความรู้สึกของตนเองเมื่อได้ยินเพลง 170

ภาพที่ 6 เด็กคิดท่าทางการเต้นด้วยตนเองท่าสัตว์กลางคืนที่เด็กอยากเป็น 170

ภาพที่ 7 เด็กเต้นร่วมกันเป็นคู่ โดยคนหนึ่งเป็นดวงจันทร์และอีกคนเป็นดวงดาว โดยคนที่เป็นดวงดาวจะเป็นผู้เต้นร่วมกับอุปกรณ์ 171

ภาพที่ 8 เด็กเต้นร่วมกันเป็นคู่ โดยคนหนึ่งเป็นดวงจันทร์และอีกคนเป็นดวงดาว โดยคนที่เป็นดวงดาวจะเป็นผู้เต้นร่วมกับอุปกรณ์ 171

ภาพที่ 9 การยืดคลายกล้ามเนื้อท่ายืดแขนแล้วก้มตัวหลังจากการเต้น 172

ภาพที่ 10 การนอนเพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อ 172

ภาพที่ 11 การแสดงออกตามจินตนาการจากเรื่องเล่าของครู เรื่อง ยามเช้าและยามค่ำ 173

ภาพที่ 12 เด็กยกมือเพื่อบอกความรู้สึกหลังจากทำกิจกรรม 173

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 83

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความคิดสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในเรื่องที่ควรได้รับการส่งเสริมให้พัฒนามากขึ้น เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ และเป็นปัจจัยที่จำเป็นยิ่งในการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ (อารีย์ พันธุ์มณี, 2547) แต่จากผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาระดับปฐมวัย โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา (สมศ.) พบว่า เด็กปฐมวัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสามารถด้านการวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ที่มีคุณภาพระดับดีเพียงร้อยละ 11.1 ควรได้รับการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) จากการสำรวจดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ควรได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถของสมองในการคิดอย่างกว้างไกลหลากหลายมุมมอง หรือที่เรียกว่า ความคิดแบบอเนกนัย คือ ความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากความคิดเดิม และเป็นความสามารถในการมองเห็นถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ทำให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ เกิดปฏิกิริยาตอบสนอง และความคิดเชิงจินตนาการ นำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่หรือการแก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างประสบการณ์ และความรู้เดิมที่ผ่านมา (ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์, 2546) เด็กสามารถแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ได้หลายรูปแบบ ได้แก่ รูปภาพ ภาษา เสียง หรือการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว (อารี พันธ์มณี, 2547) ในงานวิจัยครั้งนี้เน้นเรื่องการปฏิบัติและการเคลื่อนไหวที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ตามองค์ประกอบของเครื่องมือวัดความคิดสร้างสรรค์ของ Torrance ที่มีชื่อว่า แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว สำหรับเด็กอายุระหว่าง 3-6 ปี มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ ซึ่งรายละเอียดการวัดความคิดสร้างสรรค์มีทั้งหมด 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ความสามารถในการเคลื่อนไหวในลักษณะต่าง ๆ 2) ความสามารถในการจินตนาการและการเล่นบทบาทสมมติ 3) ความสามารถในการสร้างวิธีใหม่ในการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากวิถีปฏิบัติแบบเดิม และ 4) ความสามารถในการประยุกต์วิธีการใช้สิ่งของในชีวิตประจำวัน (Torrance, 2011)

พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ตั้งแต่วัยเด็ก Andrew (n.d., อ้างถึงใน Torrance, 1981) พบว่า คะแนนด้านจินตนาการในการสร้างสรรค์มีมากในช่วงอายุ 4 ปี

ถึง 4 ปี 6 เดือน แล้วจะหยุดทันทีเมื่ออายุ 5 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กเริ่มเข้าสู่โรงเรียนอนุบาล ทำให้ความสามารถถูกนิยามใหม่ เปลี่ยนโครงสร้างใหม่ หรือรวมกลุ่มกันไปถึงจุดสูงสุด นอกจากนั้น อารีย์ พันธ์มณี (2547) กล่าวว่า ในช่วง 6 ปีแรกของชีวิตเป็นระยะที่มีจินตนาการสูง ศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์กำลังพัฒนา หากได้รับประสบการณ์ที่เหมาะสมย่อมเป็นการเริ่มต้นวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในอนาคต โดยปัจจัยที่ทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์มีหลายปัจจัยด้วยกัน โรเจอร์ (1959, อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์, 2546) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มี 2 ประการ ได้แก่ ภาวะที่บุคคลรู้สึกปลอดภัย คือ ภาวะที่ผู้ปกครองและครูสามารถสร้างความรู้สึกปลอดภัยทางจิตให้กับเด็กได้ด้วยการยอมรับความสามารถของเด็กแต่ละคนโดยไม่พยายามประเมินหรือเปรียบเทียบ เพราะจะทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองด้อย ต่อมาคือ ภาวะที่มีเสรีภาพในการแสดงออก คือ ภาวะที่ผู้ปกครองและครูสามารถส่งเสริมการแสดงออกให้กับเด็กได้ด้วยการเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเองในทางความคิด ความรู้สึก และการกระทำอย่างอิสระ นำไปสู่การทดลองและการริเริ่มกระทำ และสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่

การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสามารถส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านครอบคลุมพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามจากการสำรวจของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พ.ศ.2552 พบว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยส่วนใหญ่ยังคงมีปัญหา พิจารณาจากผลประเมินในมาตรฐานที่ต้องได้รับการปรับปรุงสูงสุด ได้แก่ ครูขาดความสามารถในการจัดกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ทำให้เด็กขาดความสามารถด้านการวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และคิดอย่างมีวิสัยทัศน์ เหล่านี้จะนำไปสู่การด้อยประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) ประกอบกับข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน พบว่า ในการสอนกิจกรรมสร้างสรรค์มีมากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ น้อยที่สุด คือ กิจกรรมกลางแจ้ง (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน, 2541) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยมีหลากหลายกิจกรรมด้วยกัน ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ระบุว่ากิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยจัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ ประกอบเสียงเพลงหรือคำคล้องจอง ซึ่งจังหวะและดนตรีที่ใช้ประกอบกิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) จากการศึกษาพบว่า เมื่อเด็กเคลื่อนไหวผ่านดนตรี เด็กจะเกิดประสบการณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของดนตรีผ่านการเคลื่อนไหวที่นำพาเด็กไปสู่อิสระในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบที่หลากหลาย และมีพัฒนาการทางดนตรี โดยทักษะที่จำเป็นของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างหนึ่ง คือ ทักษะการแก้ไขปัญหา เมื่อเด็กเคลื่อนที่ตามเสียงดนตรี เด็กจะสามารถจินตนาการ แสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง และแก้ไขปัญหาได้ (Thomas, 2011) ดังนั้นจึงต้องหาวิธีการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะรูปแบบที่น่าสนใจและเหมาะสม เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยให้ดียิ่งขึ้น

กิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ของ Gilbert เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลได้ กล่าวคือ กิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ เป็นการผสมผสานระหว่างความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวร่วมกับการแสดงออกทางศิลปะ เป็นการผสมผสานระหว่างทักษะตามพัฒนาการด้านร่างกายและการแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจท่าทางการเต้นในหลากหลายลักษณะ ส่งผลต่อทักษะการเต้นและความคิดสร้างสรรค์ที่สูงขึ้น การเต้นเชิงสร้างสรรค์สร้างความสงบสุขภายในใจ ในขณะเดียวกันช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การแก้ไขปัญหา การแสดงออกถึงความรู้สึก การทำงานร่วมกัน การยอมรับคุณค่าของตนเอง การตระหนักถึงความเป็นตัวตนและวัฒนธรรมของผู้อื่น การเข้าร่วมกับกิจกรรมมากขึ้น และการรู้จักคุณค่าของตนเอง (Gilbert, 2007)

การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ ได้นำแนวคิดและหลักการจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ของ Gilbert มาวิเคราะห์มาเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การอบอุ่นร่างกายและการสำรวจแนวคิด เป็นการเตรียมความพร้อมของกล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกายให้ตื่นตัว โดยการยืดเหยียดอวัยวะส่วนต่าง ๆ อย่างช้า ๆ และการเคลื่อนไหวท่าทางเป็นทั้งการเต้นเดี่ยว คู่ และกลุ่ม ตามโจทย์ที่ครูกำหนด ขั้นที่ 2 การฝึกทักษะการเต้น เป็นการเรียนรู้ท่าทางการเต้น ได้แก่ 1) ท่าการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดขาเดียว ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ 2) ท่าการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น โยกตัวและแกว่งตัว และหมุน 3) ท่าการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก สะบัด ท่าทางเหล่านี้ต้องทำผ่านการฝึกเคลื่อนไหวซ้ำ ๆ จนคล่องแคล่วทั้งแบบเดี่ยว คู่ และกลุ่ม ตามที่ครูแนะนำ ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์ เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกอย่างมีศิลปะและมีความสวยงาม ผ่านการเคลื่อนไหวร่างกายที่สอดคล้องกับเทคนิคการเต้นต่างๆ และเสียงดนตรี เป็นการให้เด็กได้ออกแบบท่าทางการเต้นจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ทั้งแบบเดี่ยว คู่ และกลุ่ม ขั้นที่ 4 การผ่อนคลาย เป็นการเหยียดคลายกล้ามเนื้อ สร้างความผ่อนคลาย และให้รับรู้ถึงความสงบ เพื่อปรับจังหวะการหายใจ และการเปิดโอกาสให้สะท้อนความคิดความรู้สึกผ่านคำพูด

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่จัดขึ้นในช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่น่าจะช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กอนุบาลได้ โดยสอดคล้องกับการวิจัยของ Sowers, Anne และ Kariuki (1997) ที่ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการกับการจัดกิจกรรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอนพบว่า เด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการมีคะแนนความเข้าใจในเนื้อหาดีกว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์แบบแยกรายวิชา นอกจากนั้นกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ เด็กจะต้องทำการด้นสดหรือคิดออกแบบท่าเต้นในทันทีทันใด ทำให้ได้ฝึกทักษะการคิดสร้างสรรค์ได้มากขึ้นสอดคล้องกับการวิจัยของ Koutsoupidou และ Hargreaves (2009) ที่ศึกษาผลของการด้นสดที่มีต่อพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีของเด็ก พบว่าเด็กที่ได้รับโอกาสในการด้นสดผ่านเสียงร้อง ร่างกาย และเครื่องดนตรีมีความคิดสร้างสรรค์ในด้านความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม ของเด็กสูงขึ้น

ปัญหาพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในปัจจุบันเป็นเรื่องที่ควรได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามพบว่า ครูอนุบาลยังไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการนำแนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดในช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้สร้างสรรค์การแสดงออกทางการเคลื่อนไหวของตนเองและผู้อื่น ให้เด็กได้สำรวจท่าทางการเต้นในหลากหลายลักษณะ ส่งผลต่อทักษะการเต้น และความคิดสร้างสรรค์ที่สูงขึ้น เพื่อนำผลจากการศึกษาในครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็ก และเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กมากขึ้นคิดสร้างสรรค์ของเด็กมากขึ้น

คำถามวิจัย

1. การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ส่งผลให้เด็กอนุบาลมีความคิดสร้างสรรค์ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ สูงขึ้นหรือไม่

2. เด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์มีความคิดสร้างสรรค์ สูงกว่าเด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติหรือไม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ

2. เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์กับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล

สมมติฐานการวิจัย

อัมพวัน ศรีหรั่งไพโรจน์ (2550) ทำการศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย โรงเรียนวัดเกษตราราม จังหวัดนครปฐม การวิจัยครั้งนี้ได้ทดลองกับเด็กอายุ 4-5 ปี จำนวน 16 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนวัดเกษตราราม จังหวัดนครปฐม ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง 10 สัปดาห์ จำนวน 40 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย และแบบสังเกตความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย การวิจัยครั้งนี้ใช้แผนการทดลองแบบ One Group Pretest - Posttest Design สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะเด็กปฐมวัยมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์เฉลี่ยเท่ากับ 9.63 และหลังการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เด็กปฐมวัยมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์เฉลี่ยเท่ากับ 20.86 แสดงว่าหลังการทดลองการจัดกิจกรรม

เคลื่อนไหวและจังหวะ เด็กปฐมวัยมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Skoning (2008) ได้ศึกษาเรื่อง การเคลื่อนไหวและการเต้นในห้องเรียนร่วม โดยพื้นฐานของวิจัยนี้มาจากหลักการของ Laban ผลวิจัยคือ กิจกรรมเคลื่อนไหวสร้างสรรค์และการเต้น เสริมสร้างความเข้าใจเนื้อหา ปรับปรุงพฤติกรรมการแสดงออก และทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ สูงขึ้น ในการวิเคราะห์การเคลื่อนไหว พบว่า ประโยชน์ของการใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์และการเต้นในห้องเรียนเหมือนเป็นสื่อในการสอน สามารถเพิ่มความเข้าใจในเนื้อหา ปรับปรุงพฤติกรรมและมีพัฒนาการด้านต่างๆมากขึ้นจากการประเมิน การบูรณาการกิจกรรมภายในการสอนในแต่ละวันจะได้พบความต้องการจำเป็นที่หลากหลายของเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่เรียนการใช้กล้ามเนื้อในการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

Sowers, Anne และ Kariuki (1997) ศึกษาผลของกิจกรรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเปรียบเทียบกับผลของกิจกรรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอนแบบแยกวิชาเรียน พบว่า เด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีคะแนนความเข้าใจในเนื้อหาดีกว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอนแบบแยกวิชาเดียว ในทุกวิชายกเว้นวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์

Koutsoupidou และ Hargreaves (2009) ศึกษาผลของการด้นสดที่มีต่อพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีของเด็ก พบว่า เด็กที่ได้รับโอกาสในการด้นสดผ่านเสียงร้อง การเคลื่อนไหวร่างกาย และการเล่นเครื่องดนตรีมีความคิดสร้างสรรค์ในด้านความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และรูปประโยคในการสร้างดนตรีของเด็กสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. หลังการทดลอง เด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ สูงกว่าก่อนทดลอง

2. หลังการทดลอง เด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ สูงกว่าเด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1

2. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ประกอบด้วย

2.1.1 การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

2.1.2 การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ

2.2 ตัวแปรตาม คือ ความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย

2.2.1 ความคิดคล่องตัว

2.2.2 ความคิดริเริ่ม

2.2.3 จินตนาการ

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง คือ 11 สัปดาห์ ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์ ระยะการทดลอง 9 สัปดาห์ และการเก็บข้อมูลหลังการทดลอง 1 สัปดาห์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง แนวทางการจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ Gilbert โดยเป็นการผสมผสานความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวไปพร้อมกับการแสดงออกทางศิลปะ เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้เด็กได้ฝึกฝนทักษะการใช้ร่างกายส่วนต่าง ๆ ผ่านท่าทางการเต้นประกอบดนตรี หรือจังหวะ เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกถึงจินตนาการผ่านท่าทางการเคลื่อนไหวในลักษณะต่าง ๆ และการด้นสด นำไปสู่การแก้ปัญหาและสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก

การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ร่างกายในการแสดงออกถึงอารมณ์ ความคิด และความรู้สึกผ่านการเต้นและการเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะต่างๆ ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ไม่มีการตัดสินถูกหรือผิดในการเต้น โดยครูกำหนดโจทย์ให้เด็กได้แก้ปัญหาผ่านการเคลื่อนไหวร่างกาย

และการด้นสด จัดในช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การอบอุ่นร่างกายและการสำรวจแนวคิด ขั้นที่ 2 การฝึกทักษะการเต้น ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์ และขั้นที่ 4 การผ่อนคลาย

การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ หมายถึง การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้เคลื่อนไหวตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้จังหวะ และควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้ จัดในช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การเคลื่อนไหวพื้นฐาน ขั้นที่ 2 การเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับเนื้อหา และขั้นที่ 3 การผ่อนคลาย

ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ทักษะการคิดที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากความคิดเดิม และเป็นความสามารถในการมองเห็นถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ทำให้เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจ เกิดปฏิกิริยาตอบสนอง และความคิดเชิงจินตนาการ นำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่ หรือการแก้ปัญหา วัดโดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหวของ Torrance สำหรับเด็กอายุระหว่าง 3-6 ปี ในองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้แนวทางให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กอนุบาลในการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ไปใช้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์กับเด็กอนุบาล

2. ได้แนวทางให้ครูและผู้เกี่ยวข้องกับเด็กอนุบาลไปปรับใช้กับการจัดกิจกรรมอื่นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กอนุบาล

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหว ดนตรี และการเต้น ของเด็กอนุบาล
    1.1 พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาล
    1.2 พัฒนาการด้านดนตรีของเด็กอนุบาล
    1.3 พัฒนาการด้านการเต้นของเด็กอนุบาล
2. การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ
    2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
    2.3 การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์
    3.1 การจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์
    3.2 การจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ของ Gilbert
4. ความคิดสร้างสรรค์
    4.1 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์
    4.2 พัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์
    4.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์
    4.4 ปัจจัยที่ส่งผลถึงความคิดสร้างสรรค์
    4.5 อุปสรรคของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
    4.6 ลักษณะกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
    4.7 วิธีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
    4.8 วิธีวัดความคิดสร้างสรรค์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

1. พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหว ดนตรี และการเต้น ของเด็กอนุบาล

ในส่วนนี้นำเสนอเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กอนุบาล ได้แก่ พัฒนาการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาล พัฒนาการด้านดนตรีของเด็กอนุบาล และพัฒนาการการเต้นของเด็กอนุบาล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาล

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ได้ระบุสมรรถนะของเด็กในวัย 3-5 ปี ในส่วนหลักที่ 1 การเคลื่อนไหวและสุขภาวะทางกาย โดยพฤติกรรมบ่งชี้ด้านการเคลื่อนไหวที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาล 2 ข้อ ได้แก่ การเคลื่อนไหวและการทรงตัวโดยใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ และประสาทสัมผัสกับการเคลื่อนไหว มีรายละเอียด ดังนี้

1) การเคลื่อนไหวและการทรงตัวโดยใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ หมายถึง เด็กสามารถแสดงความแข็งแรงและประสานการทำงานของกล้ามเนื้อมัดใหญ่ พฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

1.1) เด็กอายุ 3 ปี

1.1.1) วิ่งได้ตรงไม่โซเซ และหยุดได้เอง

1.1.2) กระโดด 2 เท้าอยู่กับที่

1.1.3) เดินตามเส้นเป็นวงกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 2 เมตร

1.1.4) วิ่งตามเส้นเป็นวงกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 2 เมตร

1.1.5) เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้

1.1.6) ขว้างลูกบอลไปข้างหน้าได้อย่าง แม่นยำพอควร

1.1.7) เตะลูกบอลไปข้างหน้าให้เข้าช่องที่กำหนด

1.1.8) กระโดด 2 เท้า ข้ามสิ่งของเล็กๆโดยไม่โซเซ

1.1.9) ยืนขาเดียวโดยไม่เซ ประมาณ 3 วินาที

1.2) เด็กอายุ 4 ปี

1.2.1) เดินต่อเท้าไปข้างหน้าเป็นเส้นตรงโดยไม่ต้องกางแขน

1.2.2) เดินลงบันไดสลับเท้าได้

1.2.3) กระโดดขาเดียวอยู่กับที่

1.2.4) กระโดดขาเดียวและไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

1.2.5) ปีนป่ายเครื่องเล่นได้

1.3) เด็กอายุ 5 ปี

1.3.1) วิ่งแบบก้าวกระโดดหรือวิ่งแบบควบม้า

1.3.2) เดินต่อเท้าถอยหลังเป็นเส้นตรง โดยไม่ต้องกางแขน

2) ประสาทสัมผัสกับการเคลื่อนไหว หมายถึง เด็กสามารถใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ (เช่น การเห็น ได้ยิน กายสัมผัส ฯลฯ) เป็นการนำในการเคลื่อนไหว พฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

2.1) เด็กอายุ 3 ปี

2.1.1) ย่อเข่าเวลากระโดดลงบันไดขั้นสุดท้าย

2.1.2) วิ่งรอบโต๊ะโดยไม่ชนโต๊ะ

2.1.3) มุดอุโมงค์หรือลอดใต้โต๊ะโดยหัวไม่ชน

2.1.4) รินน้ำจากขวดใส่ถ้วยหรือขันโดยไม่หก

2.1.5) จัดวางสิ่งของหรือวัสดุซ้อนหรือต่อกันให้เป็นรูปร่างต่างๆ ตามตัวอย่างที่ตั้งให้ดูโดยวางของซ้อนสับหว่างให้เป็นสะพาน (ด้วยของ 3 ชิ้น)

2.1.6) รับลูกบอลขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 8 นิ้ว ที่โยนมาจากระยะ 2 เมตร โดยรับด้วยสองมือ

2.1.7) เดินถือถ้วยใส่น้ำค่อนถ้วยโดยไม่หก จากด้านหนึ่งของห้องไปอีกด้านหนึ่ง ระยะทางประมาณ 4 เมตร

2.1.8) ยื่นมือรับถ้วยใส่น้ำค่อนถ้วย (3/4 ถ้วย) แล้วส่งต่อให้เพื่อนโดยไม่หก

2.2) เด็กอายุ 4 ปี

2.2.1) รับลูกบอลขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 8 นิ้ว ที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง

2.2.2) เคลื่อนไหวร่างกายตามที่ตกลงกันให้คู่กับสัญญาณเสียงที่ผู้ใหญ่ทำขึ้น โดยเด็กไม่เห็นต้นเสียง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

2.2.3) จัดวางสิ่งของหรือวัสดุซ้อนหรือต่อกันให้เป็นรูปร่างต่างๆ ตามตัวอย่างที่ตั้งให้ดู โดยวางของซ้อนเป็นบันได 3 ขั้น (ด้วยของ 6 ชิ้น)

2.2.4) เคลื่อนไหวร่างกายตามที่ตกลงกันให้คู่กับสัญญาณเสียงที่ผู้ใหญ่ทำขึ้น โดยเด็กเคลื่อนไหวร่างกาย 2 แบบต่อกันเมื่อได้ยินสัญญาณเสียง 2 ชนิดต่อกัน

2.3) เด็กอายุ 5 ปี เด็กสามารถจัดวางสิ่งของหรือวัสดุซ้อนหรือต่อกันให้เป็นรูปร่างต่างๆ ตามตัวอย่างที่ตั้งให้ดูโดยวางของซ้อนเป็นบันได 4 ขั้น (ด้วยของ 10 ชิ้น)

Pica (2010) ได้นำเสนอพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาลอายุระหว่าง 3-5 ปี รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาล

อายุ	**การเคลื่อนไหวของเด็ก :**
3 ปี	1) เด็กสามารถเปลี่ยนความเร็ว ทิศทาง หรือรูปแบบการเคลื่อนไหว ตามสัญญาณได้ 2) เด็กสามารถเดินในเส้นทางตรง และเดินทรงตัวบนไม้กระดานได้ 3) เด็กสามารถวิ่งแบบเขย่งปลายเท้าได้ 4) เด็กสามารถขว้างลูกบอลอย่างสมดุลสามารถขว้างลูกบอลมือที่ไม่ถนัดได้ 5) เด็กสามารถเดินหรือวิ่งท่าควบม้าได้ 6) เด็กสามารถกระโดดแบบเร็ว ๆ ได้ 7) เด็กสามารถใช้มือและเท้าได้อย่างอิสระ เช่น สามารถกระทืบเท้าพร้อมตบมือได้ 8) เด็กสามารถใช้เท้าสลับกัน และขึ้นบันไดได้ 9) เด็กสามารถจับลูกบอลขนาดใหญ่หรือเลี้ยงลูกบอลด้วยแขนทั้งสองข้างที่ยื่นออกมา 10) เด็กสามารถกระโดดสูงขึ้นจากพื้นประมาน 12 นิ้วได้

ตารางที่ 1 (ต่อ) พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาล

อายุ	การเคลื่อนไหวของเด็ก :
4 ปี	1) เด็กเริ่มหยุด หมุน และเคลื่อนที่อย่างง่าย รอบสิ่งกีดขวาง และวัตถุต่างๆที่อยู่ในพื้นที่นั้น 2) เด็กสามารถกระโดดด้วยเท้าเปล่าได้ 3) เด็กสามารถไขว้เท้าผ่านจุดกึ่งกลางของร่างกายได้ 4) เด็กสามารถลงบันไดแบบสลับเท้าได้ 5) เด็กสามารถกระโดดเหนือวัตถุขึ้นไป 5-6 นิ้วได้ 6) เด็กสามารถกระโดดข้ามวัตถุสูงขึ้นไป 10 นิ้วได้ 7) เด็กสามารถเลี้ยงและรับลูกบอลได้ 8) เด็กสามารถเดินแบบลื่นไถลไปด้านข้างได้หนึ่งข้าง
5 ปี	1) เด็กสามารถวิ่งแบบลื่นไถลไปด้านข้างได้ 2) เด็กสามารถเดินแบบก้าวชิดแบบสลับเท้าได้ 3) เด็กสามารถรับลูกบอลได้บางครั้ง 4) เด็กสามารถทรงตัวบนเท้าข้างเดียวได้ 5) เด็กสามารถก้าวเท้าออกไปข้างหน้าพร้อมเหวี่ยงแขนข้างที่อยู่ตรงข้ามกับเท้าได้ 6) เด็กสามารถเต้นแบบง่ายได้ 7) เด็กสามารถแตะลูกบอลได้

สรุปได้ว่า เด็กมีพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวที่ซับซ้อนมากขึ้นตามวัย โดยเด็กอายุ 4 ปี สามารถเดินได้อย่างคล่องแคล่วทั้งการเดินแบบต่อเท้าไปข้างหน้าเป็นเส้นตรงโดยไม่ต้องกางแขน เดินลงบันไดสลับเท้าได้ เดินแบบลื่นไถลไปด้านข้างได้หนึ่งข้าง กระโดดสองขา กระโดดขาเดียวอยู่กับที่หรือไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง กระโดดข้ามวัตถุ รับลูกบอล และเคลื่อนไหวตามสัญญาณที่ผู้ใหญ่กำหนดได้

1.2 พัฒนาการด้านดนตรีของเด็กอนุบาล

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ได้ระบุสมรรถนะของเด็กในวัย 3-5 ปี ในส่วนหลักที่ 7 พัฒนาการด้านการสร้างสรรค์ ส่วนย่อยที่ 7.1.1 ดนตรีและการเต้นตามดนตรี โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ด้านการเคลื่อนไหวที่มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านดนตรีของเด็กอนุบาล ดังนี้

1) เด็กอายุ 3 ปี

1.1) สนใจด้วยการตั้งใจฟังเพลงหรือดนตรี

1.2) ร้องเพลงได้บางตอน โดยมีผู้ใหญ่ช่วย

1.3) เล่นเครื่องดนตรี หรือเครื่องเคาะจังหวะแบบง่ายๆ

1.4) ร้องเพลงกับเพื่อนๆ หรือร้องเป็นกลุ่มอย่างถูกจังหวะ

1.5) ทำเสียงดนตรี ด้วยเสียงของตนเอง หรือจากอุปกรณ์ (เช่น ตีกลอง เคาะกระป๋อง เขย่ากล่องใส่ทราย ที่ทำเองหรือผู้ใหญ่ช่วยทำ ฯลฯ)

2) เด็กอายุ 4 ปี เด็กสามารถบอกได้ว่าเพลง 2 เพลงจังหวะต่างกัน (เช่น เพลงช้า เพลงเร็ว)

3) เด็กอายุ 5 ปี เด็กสามารถสร้างทำนองและเนื้อเพลงเองได้ หรือใช้ทำนองที่รู้จักแต่งเนื้อใหม่ และบอกชื่อเพลงที่ตนเองชอบได้

Duffy (1998) ได้นำเสนอพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ทางด้านดนตรีของเด็กอายุ 0-6 ปี รายละเอียดเป็น ดังนี้

ตารางที่ 2 พัฒนาการด้านดนตรีของเด็ก

อายุ	การแสดงออกของเด็ก :
แรกเกิด-1 ปี	1) มีความรู้สึกไวต่อการเปลี่ยนแปลงของระดับเสียงที่แตกต่างกันออกไป 2) สามารถตอบสนองต่อเสียงมนุษย์และจดจำเสียงของแม่ได้ 3) อ่านอารมณ์ของเสียงได้ 4) รู้สึกผ่อนคลายเมื่อได้ฟังเพลงกล่อมเด็กและมีส่วนร่วมในการร้องเพลง

ตารางที่ 2 (ต่อ) พัฒนาการด้านดนตรีของเด็กอายุ 0-6 ปี

อายุ	การแสดงออกของเด็ก :
	5) สร้างเสียงจากสิ่งของต่าง ๆ
1-2 ปี	1) มีการเลียนแบบการออกเสียงของผู้ใหญ่ รวมทั้งทำนองและคำร้องที่ได้ฟัง 2) มีส่วนร่วมในการแสดงดนตรี 3) สนใจค้นหา และฟังต้นกำเนิดเสียงที่ทำให้เสียงต่าง ๆ เกิดขึ้น 4) ใช้ทั้งสองมือในการทำให้เกิดเสียงเป็นจังหวะ
2-3 ปี	1) มีความพยายามในการเลียนแบบเสียง เพลง และใช้รูปแบบของทำนองจากเพลงที่เคยได้ยินเป็นแบบของตนเอง 2) สำรวจเสียงต่างๆที่เกิดขึ้นจากเครื่องครัว 3) มีความสามารถปรบมือประกอบเพลงอย่างอิสระ
3-4 ปี	1) สามารถควบคุมเสียงได้ดีขึ้น 2) สามารถเล่นเครื่องดนตรีและตอบสนองต่อจังหวะที่ได้ยินได้ 3) สามารถบอกชื่อโทนเสียงที่คุ้นเคย และร่วมเล่นเพลงบางเพลงได้ 4) มีความตระหนักรับรู้ถึงเสียง ทำนอง ความดัง และจังหวะได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 2 (ต่อ) พัฒนาการด้านดนตรีของเด็กอายุ 0-6 ปี

อายุ	การแสดงออกของเด็ก :
4-5 ปี	1) มีความเข้าใจในมโนทัศน์พื้นฐานของเสียงสูง/ต่ำ ยาว/สั้น เร็ว/ช้า 2) รู้ถึงช่วงความกว้างของเสียงจากเครื่องดนตรีต่าง ๆ 3) มีความสามารถร้องเพลงได้ทั้งเพลงจากความจำของเด็กได้ถูกต้องมากขึ้น 4) ร้องเพลงร่วมกันเป็นกลุ่มได้ 5) ฟังเพลงจากเครื่องเล่นเพลงได้ โดยอาศัยความช่วยเหลือเล็กน้อย
6 ปี	1) มีความเข้าใจในระดับเสียง ทำนอง ความดัง และจังหวะ 2) มีความสามารถสาธิตลักษณะบางอย่างของดนตรีได้ 3) มีความสามารถในการร้องเพลงได้ทั้งเพลงอย่างถูกต้องมากขึ้น 4) มีความเข้าใจเรื่องความไพเราะของดนตรี 5) มีความสามารถในการใช้มือและเท้าได้อย่างเป็นอิสระต่อกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สรุปได้ว่า เด็กมีพัฒนาการด้านดนตรีสูงขึ้นตามวัย โดยเด็กอายุ 4 ปี สามารถแยกแยะเพลงที่มีจังหวะต่างกันได้ เช่น เพลงช้า เพลงเร็ว เนื่องจากเด็กเริ่มมีความเข้าใจในมโนทัศน์พื้นฐานของเสียงสูง/ต่ำ ยาว/สั้น เร็ว/ช้า รู้ถึงช่วงความกว้างของเสียงจากเครื่องดนตรีต่าง ๆ พร้อมทั้งมีความสามารถในการร้องเพลงได้ทั้งแบบเดี่ยวและกลุ่มได้

1.3 พัฒนาการด้านการเต้นของเด็กอนุบาล

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ได้ระบุสมรรถนะของเด็กในวัย 3-5 ปี ในส่วนหลักที่ 7 พัฒนาการด้านการสร้างสรรค์ ส่วนย่อยที่ 1 ดนตรีและการเต้นตามดนตรี โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ด้านการเคลื่อนไหวที่มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านการเต้นของเด็กอนุบาลรายละเอียด ดังนี้

1) เด็กอายุ 3 ปี เด็กสามารถเต้นหรือเคลื่อนไหวร่างกายตามที่ช่วยกันกำหนดสอดคล้องกับดนตรีและเนื้อเพลง

2) เด็กอายุ 4 ปี เด็กสามารถรำหรือเต้นกับดนตรีท้องถิ่นได้ เช่น รำวง รำไทย เต้นระบำพื้นเมือง

Duffy (1998) ได้นำเสนอพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ทางด้านการเต้นของเด็กอายุ 0-6 ปี ซึ่งเป็นความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวของตนได้ดีขึ้นมีความคล่องตัวและมีความงดงามมากขึ้นตามวัย ซึ่งเหล่านี้สะท้อนถึงคุณภาพในการเต้น รายละเอียดเป็น ดังนี้

ตารางที่ 3 พัฒนาการด้านการเต้นของเด็ก

อายุ	**การแสดงออกของเด็ก :**
แรกเกิด-1 ปี	1) มีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงของระดับเสียง เช่น ตกใจเมื่อมีเสียงดัง 2) ตอบสนองต่อเสียงดนตรีด้วยร่างกายทั้งหมด เช่น การโยกตัว 3) ตระหนัก สนใจ และสำรวจการเคลื่อนไหวของตนเอง 4) การเลียนแบบท่าทางและการแสดงออกที่พบเห็น 5) สามารถอ่านอารมณ์จากการแสดงออกทางสีหน้า คำพูด และท่าทางได้
1-2 ปี	1) การเต้นเมื่อถูกขอให้เต้นขณะที่ดนตรีกำลังเล่น 2) การกระโดดขึ้นลง 3) การตื่นเต้นที่ได้ส่องกระจกและมองการแสดงสีหน้าท่าทางของตนเอง 4) การเดินและการวิ่งอย่างมั่นใจมากขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 3 (ต่อ) พัฒนาการด้านการเต้นของเด็กอายุ 0-6 ปี

อายุ	การแสดงออกของเด็ก :
2-3 ปี	1) แกว่งแขนและขาได้พร้อมกัน 2) เดินได้คล่องในจังหวะความเร็วต่างๆ 3) ตอบสนองต่อจังหวะที่เร่งกระชั้นของดนตรี 4) ร่วมเล่นในเพลงที่การเล่นเกมนิ้วมือและทำท่าประกอบคำคล้องจอง
3-4 ปี	1) เริ่มทดลองเคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายเพื่อตอบสนองเพลงที่ฟัง 2) สนุกไปกับการสำรวจและทำท่าทางการเคลื่อนไหวด้วยตนเอง 3) เดินประกอบจังหวะเพลงและเดินเขย่งปลายเท้าได้ 4) สามารถเปลี่ยนท่าทางการเคลื่อนไหวได้ขณะเต้น
4-5 ปี	1) สามารถเคลื่อนไหวท่าทางได้หลายแบบมากขึ้น 2) เคลื่อนไหวได้ตรงจังหวะมากขึ้น 3) มีความสามารถใช้การเคลื่อนไหวเพื่อสื่อถึงอารมณ์ของดนตรี 4) แสดงการเต้นง่ายๆได้
6 ปี	1. มีความสามารถคิดท่าทางเคลื่อนไหวได้ในทันทีที่ได้ยินจังหวะและดนตรี 2. มีความสามารถจำท่าทางสำหรับเต้นประกอบจังหวะได้ 3. มีความสามารถในการคิดท่าเต้นและร่วมเต้นกับผู้อื่นได้ 4. มีความสามารถแสดงท่าทางและลีลาเคลื่อนไหวได้อย่างลื่นไหล 5. มีความสามารถในการแสดงท่าทางชุดการเคลื่อนไหวที่ซับซ้อนมากขึ้น 6. มีการเพิ่มเรื่องราวลงไปในท่าทางที่ออกแบบไว้สำหรับการเต้นได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สรุปได้ว่า เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายให้สอดประสาน และสอดคล้องกับจังหวะได้มากขึ้นตามวัย โดยเด็กอายุ 4 ปี สามารถเคลื่อนไหวในท่าทางที่หลากหลายและตรงตามจังหวะมากขึ้น พร้อมทั้งสามารถใช้การเคลื่อนไหวเพื่อสื่อถึงอารมณ์ของดนตรี แสดงการเต้นง่าย ๆ และรำหรือเต้นร่วมกับดนตรีท้องถิ่นได้ เช่น รำวง รำไทย เต้นระบำพื้นเมือง

2. การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ

ในส่วนนี้นำเสนอเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ของเด็ก ได้แก่ แนวคิดการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ และการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แนวคิดการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

Pica (2010) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็ก เนื่องจากเด็กควรได้ฝึกฝนทักษะการใช้กล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ของร่างกาย อย่างถูกวิธี และเป็นลำดับขั้นตอนเริ่มจากง่ายไปหายาก การสอนการเคลื่อนไหวและจังหวะให้แก่เด็กประกอบด้วย 3 วิธีการ ดังนี้

1) วิธีการสอนโดยตรง (direct approach)

เป็นวิธีการสอนผ่านการจัดการโครงสร้าง การสาธิต การเป็นแบบอย่าง และการจินตนาการ เด็กสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับการเคลื่อนที่โดยใช้ร่างกายอย่างเจาะจง เช่น การม้วนหน้า เด็กสามารถทดลองและคาดคะเนระยะทางได้ แม้ไม่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมมาก่อน อีกทั้งช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ตามทิศทาง ส่งเสริมความสร้างสรรค์ และตอบสนองอย่างหลากหลาย

2) วิธีแนะนำไปสู่การค้นพบ (guided discovery)

เป็นวิธีการที่ต้องการให้เด็กได้รู้การแก้ไขปัญหา โดยที่ไม่สอนโดยตรง แต่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ไม่ยึดครูเป็นหลัก และไม่ให้งานที่ยากเกินไป วิธีการนี้เป็นการรวมกันของรูปแบบการสอน 2 รูปแบบ ได้แก่ การสำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกัน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กล่าวได้ว่าวิธีการนี้เป็นการหาจุดร่วมของการแก้ไขปัญหา เหมาะสำหรับเด็กอนุบาล 3 หรือชั้นประถมศึกษามากว่า วิธีการของการสอนโดยตรง

3) วิธีการสำรวจ (exploration)

เป็นวิธีที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ควรได้รับการส่งเสริมให้ใช้อย่างแพร่หลายในโปรแกรมการเคลื่อนไหว เพราะเป็นวิธีที่ทำให้เด็กเกิดการตอบสนองอย่างหลากหลาย

และท้าทายต่อความสามารถของเด็ก ทำให้เห็นถึงจุดร่วมของการแก้ไขปัญหา และเป็นการเพิ่มความท้าทายให้กับเด็กได้ โดยครูจะใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กได้เคลื่อนไหวในแนวทางที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตลอดการทำกิจกรรมสำหรับเด็ก

ขวัญแก้ว ดำรงค์ศิริ (2543 อ้างถึงใน นภเนตร ธรรมบวร, 2549) กล่าวว่า กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กคิดทำท่าทางการเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ โดยไม่มีครูเป็นตัวแบบ

Edwards (2006) กล่าวว่า การร้องเพลง การเคลื่อนไหวร่างกาย และการเต้น มิใช่การปฏิบัติเพื่อความสนุกเท่านั้น แต่เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้การฟัง การตอบสนอง การเลียนแบบ การใช้เสียง และการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างผสมผสานกัน เพื่อนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถพิเศษของเด็ก โดยมีปัจจัยในการบูรณาการกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะในห้องเรียน 4 ประการ ดังนี้

1) ความสามารถด้านสติปัญญาและความฉลาด การเชื่อมต่อระหว่างดนตรีกับพัฒนาการการเรียนรู้ในสาระวิชาต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น คณิตศาสตร์ โดยให้เด็กร้องเพลงนับเลข ทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิดทางคณิตศาสตร์

2) ความเชี่ยวชาญในการใช้ทักษะด้านร่างกาย เด็กจะพัฒนาการทำงานร่วมกันของกล้ามเนื้อต่างๆ ในร่างกาย เด็กจะเริ่มเข้าว่าร่างกายของพวกเขาสามารถทำอะไรได้บ้าง เช่น การวิ่ง การทรงตัว การยืด การคลาน และการก้าวกระโดดยกเข่าสูง

3) พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ กิจกรรมดนตรีและการเคลื่อนไหวเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กได้ระบายความรู้สึกและการผ่อนคลายความเครียด ดนตรีเป็นตัวช่วยส่งผ่านความรู้สึกและอารมณ์ของเด็ก

4) พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ ดนตรีสามารถสร้างสรรค์โลกแห่งจินตนาการซึ่งเป็นสิ่งที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้

Stecher M., B. and Mcelheny H. (1978) กล่าวว่า กิจกรรมดนตรีและการเคลื่อนไหวเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำการด้นสดตามเพลง จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ทักษะ และความรู้ต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย ซึ่งการสร้างเพลงหรือเต้นนั้น เป็นศิลปะในการคิดสร้างสรรค์ การกำกับตนเองและการควบคุมโครงสร้างความรู้ที่ได้รับบ่อยครั้ง ทำให้เกิดการเรียนรู้ และการตอบสนองจนกระทั้งเกิดเป็นความคิดสร้างสรรค์จากการตอบสนองของเด็กอย่างเป็นอิสระ

ดวงพร ศิริสมบัติ (2543) กล่าวว่า การวางลำดับในการดำเนินการสอนกิจกรรมเข้าจังหวะ ควรวางลำดับขึ้นตอนการสอนให้ดี เพื่อดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นนี้เป็นขั้นเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่บทเรียน ด้วยวิธีการจัดรูปแบบแถว สำรวจนักเรียน ฝึกระเบียบแถว สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เล่านิทาน หรืออบอุ่นร่างกาย เป็นต้น

ขั้นอธิบายและสาธิต ขั้นนี้เป็นการทำให้เด็กเข้าใจและเห็นภาพกิจกรรมชัดเจนขึ้น ด้วยวิธีการอธิบายบทเพลง จังหวะ การเคลื่อนไหว พร้อมสาธิตวิธีการเต้นประกอบ

ขั้นฝึกหัดและปฏิบัติ ขั้นนี้เป็นขั้นทำให้เด็กเกิดความชำนาญและมีความคล่องตัว ด้วยวิธีการให้เด็กได้ปฏิบัติเป็นบุคคล คู่ หรือกลุ่มย่อย เป็นต้น

ขั้นวัดผลและการนำไปใช้ ขั้นนี้เป็นขั้นที่ให้เด็กได้นำท่าทางการเคลื่อนไหวที่เรียนไปใช้ประกอบเพลงอื่น นอกจากนี้อาจมีการให้เด็กแสดง ประกวด อภิปรายกลุ่ม แสดงความคิดเห็น ตอบปัญหา หรือสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมของเพื่อนคนอื่น เพื่อเป็นประสบการณ์ของเด็ก

ขั้นสรุป ขั้นนี้เป็นการสรุปการเรียน ด้วยการให้เด็กตอบคำถาม พร้อมทั้งดูแลความสะอาดและเก็บอุปกรณ์ พร้อมทั้งครูควรพูดชมเชยเด็กและสอนสอดแทรกคุณธรรมร่วมด้วย

สรุปได้ว่าแนวคิดการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็ก การสอนการเคลื่อนไหวและจังหวะให้แก่เด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้การตอบสนอง การเลียนแบบ และการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมาผสมผสานกับดนตรี โดยมีปัจจัยในการบูรณาการดนตรีในห้องเรียน 4 ประการ ได้แก่ ความสามารถด้านสติปัญญาและความฉลาด ความเชี่ยวชาญในการใช้ทักษะด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ เหล่านี้นำไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กมากขึ้น

2.2 การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ในส่วนนี้นำเสนอเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ หลักการวัตถุประสงค์ สาระ แนวทางการจัดกิจกรรม ลักษณะกิจกรรม ขั้นตอนการสอน สื่อและอุปกรณ์ และการประเมินผลการเรียนรู้ มีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 แนวคิดการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) การจัดกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง ซึ่งจังหวะ

และดนตรีที่ใช้ประกอบ ได้แก่ เสียงตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ เคาะเหล็ก รำมะนา กลอง ฯลฯ มาประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เด็กวัยนี้ร่างกายกำลังอยู่ในระหว่างพัฒนา การใช้ส่วนต่างๆของร่างกายยังไม่ผสมผสานหรือประสานสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์

2.3.2 หลักการกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551) ได้ระบุถึงหลักการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 5 ประการ มีรายละเอียด ดังนี้

1) กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะที่เด็กปฏิบัติต้องมีลักษณะสร้างสรรค์มากที่สุด แม้แต่จะเป็นกิจกรรมเคลื่อนไหวอยู่กับที่ เช่น ครูต้องการให้เด็กทำสะพานโค้งและยืนตรง ครูจะไม่เป็นผู้สาธิตหรือบอกให้เด็กทำตามวิธีการ แต่ให้ครูกระตุ้นเด็กใช้ประสบการณ์นำสู่แนวคิดและการปฏิบัติของเด็ก โดยครูเล่าเรื่อง เช่น "เช้าวันหนึ่งเราไปพบต้นไม้เอนโค้งไปกับพื้น เมื่อแสงแดดส่องต้นไม้นั้น ต้นก็เริ่ม...เป็นอย่างไร" ให้เด็กคิดภาพแล้วคิดต่อที่จะทำตนเป็นต้นไม้ของเด็ก ไม่ใช่เป็นต้นไม้อย่างที่ครูบอก

2) กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะควรเริ่มต้นจากการเคลื่อนไหวร่างกายโดยส่วนรวมก่อน แล้วจึงไปส่วนแขนขาในขณะเดียวครูต้องสังเกตและสร้างความเชื่อมั่นให้เด็กเรียนรู้ร่างกายและการเคลื่อนไหวของตนด้วย

3) ท่าทางของการเคลื่อนไหวต้องไม่สร้างความยุ่งยากให้กับเด็ก เพื่อนำไปสู่การสร้างความมั่นใจให้กับเด็ก แต่ต้องมีความหมายสำหรับเด็กในการเรียนรู้

4) มีบริเวณและพื้นที่สาหรับเด็ก เพื่อให้มีความคล่องตัวในการเคลื่อนที่ร่างกายทั้งอยู่กับที่และเคลื่อนที่ เพื่อให้เด็กจะได้เรียนรู้พื้น ที่รอบๆ ตัว รู้จักบริเวณรอบตัวเองและบริเวณรอบข้าง

5) ให้อิสระเด็กในการเคลื่อนไหวตามบทเพลง การให้เด็กทำตามเสียงดนตรีมากกว่าการทำท่าตามเนื้อเพลงหรือทำตามคำสั่ง แต่ให้เด็กรู้จักการสังเกตว่าเมื่อไรควรเคลื่อนไหวและเมื่อไรควรหยุดด้วยตัวของเด็กเอง

2.4.3 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ได้ระบุถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์

2.3.4 สาระของเคลื่อนไหวและจังหวะ

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551) ได้ระบุถึง การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ควรมีสาระที่ให้เด็กได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ดังนี้

1) บริเวณพื้นที่ หมายถึงบริเวณที่เด็กเคลื่อนไหวซึ่งเกี่ยวข้องกับร่างกายเด็ก บุคคลรอบตัวเด็ก อุปกรณ์หรือวัตถุอื่นๆ ที่ช่วยให้เด็กเคลื่อนไหวได้รอบๆ อย่างปลอดภัย ในที่นี้รวมถึงทิศทางการเคลื่อนไหวระดับสูงต่ำด้วย

2) เวลาที่ใช้ในการเคลื่อนที่ หมายถึงความเร็วช้าของการเคลื่อนที่

3) ระดับของการเคลื่อนไหว เป็นปริมาณและจำนวนของความแข็งแรงในการเคลื่อนไหวเดินเบา หนัก อ่อนตัว หรือตึงตัว ในการเคลื่อนไหวและจังหวะระดับของการเคลื่อนไหวจะทาให้เด็กได้เรียนรู้และสุนทรีกับท่าทางและจังหวะ

2.3.5 แนวทางการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547) ได้ให้แนวทางในการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะไว้ 9 ประการ ดังนี้

1) ควรเริ่มกิจกรรมเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระ และไม่ยุ่งยากมากนัก

2) ควรให้เด็กได้แสดงออกด้วยตัวเองอย่างอิสระ และเป็นไปตามความคิดของเด็กเอง ผู้สอนไม่ควรชี้นำ

3) ควรเปิดโอกาสให้เด็กคิดหาวิธีในการเคลื่อนไหวทั้งที่ต้องเคลื่อนที่ และไม่ต้องเคลื่อนที่เป็นรายบุคคล เป็นคู่ และเป็นกลุ่ม

4) ควรใช้สิ่งของที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก เศษวัสดุต่างๆเข้ามาช่วยในการเคลื่อนไหวและให้จังหวะ

5) ควรกำหนดจังหวะสัญญาณนัดหมายในการเคลื่อนไหวต่างๆ

6) ควรสร้างบรรยากาศในการเรียนอย่างอิสระ

7) ควรจัดให้มีเกม การละเล่น เพื่อช่วยให้เด็กสนใจมากขึ้น

8) ควรให้เด็กสนใจและปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

9) หลังจากเด็กได้ออกกาลังเคลื่อนไหวร่างกายแล้ว ควรให้เด็กได้พักผ่อนและอาจเปิดเพลงจังหวะช้าๆ เบาๆ เพื่อสร้างความรู้สึกให้เด็กอยากพักผ่อนมากยิ่งขึ้น

2.3.6 ลักษณะกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547) ได้ระบุถึงรูปแบบการเคลื่อนไหวไว้ 7 รูปแบบ ดังนี้

1) การเคลื่อนไหวพื้นฐาน ได้แก่ การเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของเด็กมี 2 ประเภทดังนี้

1.1) การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ เช่น การตบมือ ผงกศีรษะ ขยิบตา ชันเข่า เคาะเท้า การเคลื่อนไหวมือและแขน การเคลื่อนไหวมือและนิ้วมือ หรือการเคลื่อนไหวเท้า และปลายเท้า

1.2) การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ ได้แก่ การคลาน การคืบ การเดิน การวิ่ง การกระโดด การควบม้า การก้าวกระโดด

2) การเคลื่อนไหวเลียนแบบสิ่งต่างๆ 4 แบบ ดังนี้

2.1) การเลียนแบบท่าทางของสัตว์

2.2) การเลียนแบบท่าทางของคน

2.3) การเลียนแบบการเคลื่อนไหวของเครื่องยนต์กลไก และเครื่องเล่น

2.4) การเลียนแบบลักษณะปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

3) การเคลื่อนไหวตามบทเพลง ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือทาท่าทางประกอบเพลง

4) การเคลื่อนไหวท่าทางกายบริหารประกอบเพลง

5) การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การเคลื่อนไหวท่าทางอย่างอิสระ โดยสามารถนาอุปกรณ์ต่างๆมาใช้ประกอบได้ เช่น ริบบิ้นแถบผ้า

6) การเคลื่อนไหวท่าทางตามคาบรรยายเรื่องราวที่ได้ฟัง

7) การเคลื่อนไหวท่าทางเป็นผู้นำ ผู้ตาม คือ การเคลื่อนไหวท่าทางจากความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก แล้วให้เพื่อนปฏิบัติตาม

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551) ได้แบ่งลักษณะของกิจกรรมของการเคลื่อนไหวจำแนกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

1) การเคลื่อนไหวพื้นฐาน เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายที่ต้องใช้กล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้ร่างกายได้ใช้กลไกทั้งหมดทำให้เกิดการกระตุ้นระบบการทำงานของร่างกาย จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ

1.1) การเคลื่อนไหวพื้นฐาน เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายที่ต้องใช้กล้ามเนื้อใหญ่และเล็กเพื่อให้ร่างกายได้ใช้กลไกทั้งหมดทาให้เกิดการกระตุ้นการทางานของร่างกาย จำแนกเป็น 2 ลักษณะ

1.1.1) การเคลื่อนไหวแบบอยู่กับที่ (nonlocomotor movement) เป็นการเคลื่อนไหวที่ร่างกายไม่ต้องเคลื่อนไหวที่จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง ได้แก่ การตบมือ ผงกศีรษะ ขยิบตา ชันเข่า เคาะเท้า การเคลื่อนไหวมือและแขน การเคลื่อนไหวมือและนิ้วมือ หรือการเคลื่อนไหวเท้า และปลายเท้า

1.1.2) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ (locomotor movement) เป็นการเคลื่อนไหวที่ย้ายร่างกายจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง ได้แก่ การเดิน การวิ่ง การกระโดดการคลาน การคืบ การเคลื่อนไหวประกอบอุปกรณ์ เป็นการเคลื่อนไหวโดยใช้อุปกรณ์ร่วมขณะทำกิจกรรม การเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ เป็นการเคลื่อนไหวประกอบดนตรี เพลง หรืออุปกรณ์เคาะจังหวะ เพื่อให้เด็กเกิดสุนทรีกับจังหวะดนตรี และการเคลื่อนไหวที่งดงาม

2) การเคลื่อนไหวกับอุปกรณ์ เป็นการเคลื่อนไหวโดยใช้อุปกรณ์ร่วมขณะทำกิจกรรม เพื่อให้เด็กเกิดกิจกรรมกลไกของร่างกาย ลักษณะของการเคลื่อนไหวนี้จำแนกเป็น 3 ลักษณะคือ

2.1) การทำให้วัตถุที่อยู่นิ่งเคลื่อนที่

2.2) การหยุดวัตถุเคลื่อนที่เป็นกิจกรรมของเด็กที่ฝึกให้เด็กรับหรือหยุดวัตถุที่กำลังเคลื่อนที่มาหา

2.3) การเคลื่อนไปพร้อมวัตถุ

3) การเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ ตามภาษาเด็กปฐมวัยเรียกว่ากิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะกิจกรรมนี้มีดนตรี เพลง หรืออุปกรณ์เคาะจังหวะประกอบ สิ่งที่มุ่งหวังเพื่อให้เด็กมีสุนทรีกับจังหวะ ดนตรี และการเคลื่อนไหวที่งดงาม

2.3.7 ขั้นตอนการสอนในกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

จากการสังเกตพัฒนาขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะประกอบด้วย 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเคลื่อนไหวพื้นฐาน เป็นการสร้างข้อตกลงและอธิบายกติกาของกิจกรรม และให้เด็กเคลื่อนไหวตามสัญญาณของครู

ขั้นที่ 2 การเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับเนื้อหา เป็นการที่ครูให้เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะที่ครูเคาะ และให้เด็กเคลื่อนไหวประกอบเพลง โดยบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ เป็นการให้เด็กเคลื่อนไหวในท่าที่ผ่อนคลาย และสนทนาเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้ในการปฏิบัติกิจกรรม

2.3.8 สื่อและอุปกรณ์ในกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547) ได้ระบุสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ได้แก่ เครื่องเคาะจังหวะ เช่น ฉิ่ง เหล็กสามเหลี่ยม กรับ รำมะนา กลอง และอุปกรณ์ ประกอบการเคลื่อนไหว เช่น หนังสือพิมพ์ ริบบิ้น แถบผ้า ห่วง หวาย ถุงทราย

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ให้เด็กได้ใช้ร่างกายทุกส่วนเคลื่อนไหวอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง หรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้เด็กเกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถประเมินผลได้จากการประเมินตามสภาพจริงด้วยการสังเกตเด็กขณะทำกิจกรรม

3. การจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์

ในส่วนนี้นำเสนอเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ และการจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ของ Gilbert มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์

3.1.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์

Kaufmann (2006) ได้ให้ความหมายว่า การเต้นเชิงสร้างสรรค์ คือ กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สร้างสรรค์การแสดงออกทางการเคลื่อนไหวของตนเอง โดยมีพื้นฐานมาจากโครงสร้างหรือปัญหาที่ถูกนิยามโดยครู ครูจะนิยามปัญหาการเคลื่อนไหวในแนวทางที่เด็กสามารถปรับการตอบสนองให้เป็นประสบการณ์และความเข้าใจของตนเอง ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นมีมากกว่าหนึ่งคำตอบที่ถูกต้องและมีหลายสถานการณ์ เด็กจะถูกส่งเสริมให้แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการของตนเอง ดังนั้นการทำงานของเด็กจะอยู่ภายใต้ความสามารถต่างๆของเด็กเอง ซึ่งการเต้นเชิงสร้างสรรค์จะเป็นพื้นฐาน

ให้กับการเต้นแบบอื่น ๆ เพราะการเต้นเชิงสร้างสรรค์เน้นเรื่องปลูกฝัง และทำความเข้าใจในส่วนประกอบของการเต้น

Joyce (1980) ได้ให้ความหมายว่า การเต้นเชิงสร้างสรรค์ คือ กิจกรรมการเต้นที่ไม่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่แน่นอน ไม่มีคำว่า "ผิด" หรือ "ถูก" ซึ่งสิ่งที่สำคัญในกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์คือ เด็กได้แสดงถึงความรู้สึกภายในเพื่อกำหนดทิศทาง เนื้อหาใจความที่ชัดเจน และมีการเพิ่มทักษะการสื่อสารในกิจกรรม ซึ่งขั้นตอนของการเต้นเชิงสร้างสรรค์จะเป็นพื้นฐานเทคนิคการเต้นลักษณะอื่น ๆ โดยในการเต้นเชิงสร้างสรรค์จะเริ่มด้วยการสำรวจในส่วนประกอบของการเต้น

3.1.2 แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์

Mayesky (1975) ได้นำเสนอแนวคิดการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ว่า เด็กปฐมวัยเรียนรู้จากการลงมือกระทำ และกิจกรรมการเคลื่อนไหวเป็นวิธีการเรียนรู้ของเด็กอย่างเป็นธรรมชาติ กิจกรรมเคลื่อนไหวสร้างพัฒนาการองค์รวมให้กับเด็ก ในกิจกรรมเคลื่อนไหวเด็กจะได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่จะช่วยให้เด็กค้นพบเข้าใจถึงร่างกาย และขอบข่ายความสามารถทางกายภาพของตนเอง กิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์สะท้อนอารมณ์และความรู้สึกภายในของตนเอง กิจกรรมนี้มักจะไม่มีการวางแผนไว้ก่อนล่วงหน้า และสนใจเกี่ยวกับจังหวะของดนตรีหรือความคิดในการทำร่างกายเป็นท่าทางต่างๆ เหล่านี้จะไม่มีรูปแบบของการเคลื่อนไหวที่ถูกฝึกมาหรือสมบูรณ์แบบ

Isbell และ Raines (2007) ได้นำเสนอแนวคิดการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ว่า เด็กในช่วงระหว่างช่วง 8 ปีแรกของพัฒนาการ เด็กสามารถควบคุมร่างกายของตนเองได้มากขึ้น เป้าหมายหลักสำหรับครูปฐมวัย คือ การส่งเสริมพัฒนาการด้านทักษะกลไกผ่านประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ การใช้กิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า จัดให้เด็กได้มีโอกาสในการตอบสนองในทางของตัวเอง การเรียนในรูปแบบที่แตกต่าง และการสำรวจการใช้ร่างกาย เด็กจะค้นพบการพัฒนาความสามารถในการใช้ร่างกายและความคิดสร้างสรรค์ เหล่านี้เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองและสร้างความรู้สึกเชิงบวกกับตนเอง

Zukowski และ Dickson (n.d.) ได้นำเสนอแนวคิดการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ว่า การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์เป็นส่วนที่ทำให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ และเริ่มที่จะตระหนักรู้ถึงร่างกายของตนเองทั้งหมด และส่วนของร่างกายที่เป็นอิสระ เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของร่างกายของเด็กที่มีต่อพื้นที่ และเด็กจะเริ่มมีความสามารถในการควบคุมการเริ่มเคลื่อนที่ การหยุด การเร่ง และการสั่งการเคลื่อนไหว สอดคล้องกับที่ Lavin (2008) ได้กล่าวถึงแนวคิดของการเต้นว่า เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะ ไปในพื้นที่ของตนเองและ

พื้นที่รอบตัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสิ่งของต่างๆหรือบุคคลที่อยู่ในพื้นที่นั้น ซึ่งเด็กสามารถทำการเชื่อมโยงการทำงานของร่างกายทุกส่วนให้เคลื่อนไหวอย่างกระฉับกระเฉงและเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานการเคลื่อนไหวสร้างสรรค์เป็นการทำให้เด็กเข้าใจแนวคิดของสิ่งต่าง ๆ ผ่านการเคลื่อนไหว พัฒนาทักษะการแก้ไขปัญหา และการใช้ร่างกายเคลื่อนไหวในทิศทางใหม่ที่แตกต่าง

Cheung (2010) ได้นำเสนอแนวคิดการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ว่า เด็กทุกคนที่เกิดมาพร้อมกับความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถที่พัฒนาได้และในช่วงอายุระหว่าง 3-5 ปี เป็นช่วงเวลาที่สำคัญในการพัฒนาความสามารถในความคิดสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์เป็นแนวทางที่ทำให้เด็กเกิดความสนุกสนานในการค้นหาการเคลื่อนไหว กระตุ้นจินตนาการ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมเคลื่อนไหวควรจะให้เด็กได้ใช้ร่างกายในการแสดงเพื่อสื่อสารถึง ภาพความคิด และความรู้สึก ดังนั้นกิจกรรมควรที่จะถูกออกแบบเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ร่างกายของตนเองเคลื่อนไหว เพื่อแสดงออกและสื่อสาร โดยครูเป็นผู้ช่วยสนับสนุนในการหาความหมาย และสร้างความมั่นใจให้กับเด็ก ลักษณะของกิจกรรมเคลื่อนไหวเหมือนกับกิจกรรมที่มุ่งไปยังความสำเร็จ เด็กเป็นศูนย์กลาง ไม่มีการแข่งขัน

3.1.3 หลักการของจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์

Lavin (2008) ได้เสนอหลักการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ 4 ประการ ดังนี้

1) พื้นที่ เป็นตำแหน่งในการเคลื่อนไหว แบ่งเป็นพื้นที่ของตนเองและพื้นที่ทั่วไป แบ่งปันพื้นที่กับนักเต้นคนอื่น โดยพื้นที่ของตนเองเป็นสิ่งที่นักเต้นเป็นเจ้าของแล้วเคลื่อนที่ในพื้นที่ของตนเอง ส่วนพื้นที่ทั่วไปถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ที่นักเต้นกับนักเต้นเคลื่อนที่ร่วมกัน มีความเกี่ยวข้องกับ สถานที่ ขนาด ระดับ ทิศทาง เส้นทาง และจุดสนใจ

2) เวลา เป็นการร่วมกันของช่วงเวลาและอัตราจังหวะของการเคลื่อนไหว มีอิทธิพลต่อน้ำหนักในการเคลื่อนไหว ช่วงเวลาจะเป็นความยาวของการเคลื่อนไหว แต่อัตราจังหวะจะเป็นความเร็วของการเคลื่อนไหว

3) พลัง เป็นการรับรู้ถึงพลังงาน น้ำหนัก และการลื่นไหลในการเคลื่อนไหว การทำงานร่วมกันระหว่างน้ำหนักและเวลาอย่างผสมกลมกลืนกัน

4) ความสัมพันธ์ เป็นความสัมพันธ์กับร่างกายของตนเอง วัตถุ และบุคคลอื่นในการเคลื่อนไหว

Mayesky (1995) ได้เสนอหลักการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ 2 ประการ ดังนี้

1) การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เคลื่อนไหวร่วมกับดนตรี เพื่อสะท้อนอารมณ์ และความรู้สึกภายในของเด็ก

2) การจัดกิจกรรมจะให้เด็กเรียนรู้แบบไม่รู้ตัว ไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและไม่มีการเลียนแบบ

Isbell และ Raines (2007) ได้เสนอหลักการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ 3 ประการ ดังนี้

1) การออกแบบการจัดประสบการณ์เคลื่อนไหวกับการสร้างสรรค์เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กมีประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ และสร้างความมั่นใจในร่างกายของตนเองและความสามารถในการแสดงออก

2) การส่งเสริมพัฒนาการด้านทักษะกลไกผ่านประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ การใช้กิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า

3) การจัดให้เด็กได้ฝึกฝนทักษะ สำรวจการใช้ร่างกายและส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการเคลื่อนไหวที่หลากหลายร่วมกับดนตรี บทกวี บทร้อยแก้ว และเกมนิ้วมือ

Zukowski และ Dickson (n.d.) ได้เสนอหลักการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ 3 ประการ ดังนี้

1) การจัดกิจกรรมให้เด็กได้เคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ และตระหนักรู้ถึงร่างกายของตนเอง

2) การจัดกิจกรรมให้เด็กได้ฝึกการควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเอง

3) การจัดกิจกรรมให้เด็กเคลื่อนไหวตามความคิดสร้างสรรค์ของตนเองอย่างหลากหลาย

Cheung (2010) ได้เสนอหลักการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์กล่าวคือ หลักการในการออกแบบกิจกรรมไม่เพียงเน้นเรื่องวิธีการสอนทักษะ แต่ยังเน้นเรื่องการสอนของครูในการชี้แนะให้เด็กได้เพิ่มพูนประสบการณ์ ตลอดจนการช่วยเด็กให้ใช้ภาษากาย และการแสดงออกถึงตัวตนผ่านจินตนาการ และการสร้างสรรค์

3.1.4 องค์ประกอบของการจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์

Lavin (2008) ได้เสนอองค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเต้นของ Laban ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1) พื้นที่ แบ่งได้เป็น 6 ส่วนได้แก่

1.1) สถานที่ พื้นที่ส่วนตัว (พื้นที่ของตนเอง) และพื้นที่ทั่วไป (พื้นที่ภายในห้อง)

1.2) ขนาด ขนาดใหญ่(ไกล เอื้อมไปถึง) ขนาดกลาง (ตรงกลาง เอื้อมไปถึง) และขนาดเล็ก (ใกล้ เอื้อมไปถึง)

1.3) ระดับ สูง กลาง และต่ำ

1.4) ทิศทาง ด้านหน้า ด้านหลัง ขวา ซ้าย ขึ้น และลง

1.5) เส้นทาง เส้นโค้ง เส้นตรง และเส้นซิกแซก

1.6) จุดสนใจ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย

2) เวลา แบ่งได้เป็น 2 ส่วนได้แก่

2.1) ความเร็ว เร็ว ปานกลาง และช้า

2.2) จังหวะ ชีพจร รูปแบบ การจับกลุ่ม และการหายใจ

3) พลัง แบ่งได้เป็น 2 ส่วนได้แก่

3.1) พลังงาน กะทันหัน(ทันทีทันใด) นุ่มนวล(มั่นคง)

3.2) น้ำหนัก ความแข็งแรง ความเบา

3.3) การลื่นไหล อิสระ(ต่อเนื่อง ไม่สมดุล) การผูกมัด (การควบคุม สมดุล)

4) ความสัมพันธ์ แบ่งได้เป็น 3 ส่วนได้แก่

4.1) ความสัมพันธ์กับร่างกายของตนเอง

4.2) ความสัมพันธ์กับวัตถุต่างๆ

4.3) ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

Cone และ Cone (2005) ได้เสนอองค์ประกอบในการเต้นของเด็กไว้ 6 ประการ โดยกล่าวว่า การเต้นเป็นเสมือนจุดกึ่งกลางของการแสดงออก เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นผ่านร่างกายและการเคลื่อนไหวที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างไม่สิ้นสุด รายละเอียดขององค์ประกอบในการเต้น มีดังนี้

1) ร่างกาย (body) แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1.1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ การวิ่ง เดิน กระโดด กระโดดขาเดียว การการรวมกันของการกระโดดและการกระโดดขาเดียว การก้าวข้าม การกระโดดข้าม การไถลไปด้านข้าง การคลาน การม้วนตัว การควบม้า การเลื้อย การลื่นไถล และการเดินทางด้วยการใช้ร่างกายทั้งหมด

1.2) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ การบิดเป็นเกลียว การเขย่า การโค้งตัว การยืดตัว การแกว่งไปมา การเหวี่ยงแขน การหมุน การลุกขึ้น การหล่นลงมา การหยุด การส่ายตัว การโยกตัว การดัน และการดึง

1.3) รูปร่าง (การคงอยู่และการเคลื่อนที่) ได้แก่ การตรง การโค้ง การบิด การทำให้กว้างขึ้น การยืดออกไปให้ยาว การทำเป็นมุม การทำให้สมมาตรกัน การทำให้ไม่สมมาตรกัน

2) พื้นที่ (space) แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่

2.1) พื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่ทั่วไป

2.2) ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำ ระดับกลาง และระดับสูง

2.3) ทิศทาง ได้แก่ ด้านหน้า ด้านหลัง ด้านข้าง ขึ้น ลง และด้านทแยงมุม

2.4) เส้นทาง (บนพื้นและบนอากาศ) ได้แก่ ทางตรง ทางโค้ง ทางซิกแซก เกลียว วงกลม รูปเรขาคณิต คลื่น และเส้นทางแบบผสม

2.5) ขอบเขต (ขนาด) ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

3) เวลา (time) แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.1) ความเร็วในการแสดงดนตรี ได้แก่ ความเร็ว การหยุดแบบกะทันหัน ความช้า ความมั่นคง การเพิ่มความเร็ว การลดความเร็ว

3.2) จังหวะ ได้แก่ ความสม่ำเสมอของจังหวะ ความไม่สม่ำเสมอของจังหวะ การเน้นเสียงให้หนัก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

4) พลัง (force) แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

4.1) ความแข็งแรง ได้แก่ ความหนัก ความแข็งแรงมั่นคง ความแข็งแรงหนักแน่น

4.2) ความเบา ได้แก่ ความสบาย ความอ่อนนุ่ม ความเบา ความบาง

5) การลื่นไหล (flow) แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

5.1) อิสระ ได้แก่ การต่อเนื่อง ความไม่จำกัด และการควบคุมไม่ได้

5.2) การผูกมัด ได้แก่ การหยุด ความจำกัด และการถูกควบคุม

6) ความสัมพันธ์ (relationships) แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

6.1) ความสัมพันธ์ต่อร่างกายของตนเอง

6.2) ความสัมพันธ์เป็นคู่และเป็นกลุ่ม ได้แก่ การตรงข้ามกัน การจับคู่ การตามกัน การเชื่อมต่อกัน และการสะท้อนกลับซึ่งกันและกัน

6.3) ความสัมพันธ์ต่อการสร้างรูปร่าง เป็นการเต้นรวมกลุ่มจัดแถวแบบเป็นวงกลม สี่เหลี่ยม และเส้น เช่น การเต้นรำพื้นเมืองและการเต้นเพื่อสร้างสังคม เป็นต้น

6.4) ความสัมพันธ์กับอุปกรณ์ เครื่องมือ และสภาพแวดล้อมในการเต้น

Kaufmann (2006) ได้เสนอองค์ประกอบการเคลื่อนไหวไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1) ร่างกาย ได้แก่ ส่วนประกอบของร่างกาย การเคลื่อนไหวตามแนวแกนของร่างกาย การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ และรูปร่างต่างๆ

2) พื้นที่ ได้แก่ ระดับ ทิศทาง เส้นทาง และพื้นที่ที่ใช้ในการแสดง

3) เวลา ได้แก่ ชีพจรจังหวะ อัตราความเร็วจังหวะ การนับจังหวะ การออกเสียงสูงต่ำ รูปแบบของจังหวะ เนื้อเพลง

4) พลัง ได้แก่ น้ำหนัก ความตึงของกล้ามเนื้อ การลื่นไหล คุณภาพในการเคลื่อนไหว และความรู้สึกที่เกิดขึ้น

5) ความสัมพันธ์ ได้แก่ การจับคู่หรือกลุ่ม เนื้อหาสาระ สถานที่หรือพื้นที่ อุปกรณ์หรือสิ่งที่ช่วยเหลืออื่นๆ

Joyce (1980) ได้นำเสนอองค์ประกอบการเคลื่อนไหวไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1) ร่างกาย มีส่วนประกอบของร่างกายพื้นฐานได้แก่

1.1) ส่วนประกอบของร่างกาย ได้แก่ สิ่งที่อยู่ภายนอกร่างกาย เช่น ศีรษะ ไหล่ ซี่โครง สะโพก หลัง แขน มือ ขา และเท้า สิ่งที่อยู่ภายในร่างกาย เช่น หัวใจ ปอด กล้ามเนื้อ กระดูก และข้อต่อต่างๆ

1.2) การเคลื่อนที่ของร่างกาย เช่น การยืดตัวและการโค้งตัว การบิดเป็นเกลียวและการขดเป็นวงกลม การทำตัวให้สูงขึ้นและการลดตัวต่ำลง การเหวี่ยง การส่าย และ

การเขย่า ร่างกายเป็นเครื่องมือที่ยอดเยี่ยม ทำให้เกิดความน่าสนใจในการค้นพบความสามารถในการเคลื่อนไหวของร่างกาย ค้นพบหน้าที่ของร่างกายและบทกวีที่ใช้ร่วมกับการเคลื่อนไหวร่างกาย

1.3) การก้าวอย่างเป็นลำดับขั้น เพราะคนเรามีสองเท้า เด็กสามารถใช้จังหวะและตำแหน่งจาก 8 ขั้นตอนการก้าว เหล่านี้เรียกว่า การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ เพราะเด็กจะนำพาร่างกายจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งได้ ซึ่ง 8 ขั้นตอนการก้าวได้แก่

การเดิน เป็นการย้ายจากเท้าหนึ่งไปที่อื่นบนพื้น

การวิ่ง เป็นการย้ายจากเท้าหนึ่งไปที่อื่นออกจากพื้น

การกระโจน เป็นการวิ่งแบบยืดออกไป

การกระโดด เป็นการยกตัวขึ้นและลงสู่พื้นด้วยเท้าทั้ง 2 ข้าง

การกระโดดขาเดียว เป็นการยกตัวขึ้นและลงสู่พื้นด้วยเข้าข้างใดข้างหนึ่ง

การกระโดดข้าม เป็นการก้าวแบบกระโดดขาเดียวแบบไม่เป็นจังหวะ

การควบม้า เป็นการวิ่งแบบไม่เป็นจังหวะ เน้นการยกตัว

การไถลไปด้านข้าง เป็นการเดินแบบไม่เป็นจังหวะ เน้นการยุบตัว

2) พื้นที่ การใช้ร่างกายทำให้เป็นรูปร่างในพื้นที่เป็นระดับต่างๆ เมื่อเด็กเคลื่อนไหวในระดับต่างๆ เมื่อเด็กเคลื่อนที่จะเกิดทิศทาง ขนาด จุดสนใจ สถานที่ และเส้นทาง

เหล่านี้เป็นส่วนประกอบของพื้นที่

3) พลัง ทุกการเคลื่อนไหวถูกเปลี่ยนแปลงได้โดยการเปลี่ยนพลัง ขึ้นอยู่กับการโจมตี (ความเฉียบขาดหรือความอ่อนโยน) น้ำหนัก (ความหนักหรือความเบา) ความหนาแน่น (พันแน่นหรือคลายปม) และการลื่นไหล (การลื่นไหลอย่างอิสระ การมุ่งไปด้านหน้า หรือการมีสมดุล) เหล่านี้เป็นส่วนประกอบของพลัง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

4) เวลา เป็นการเคลื่อนไหวภายใต้ชีพจรจังหวะหรือชีพจรการเต้นของหัวใจ มีการเน้นเสียงสูงต่ำ (ถึงแม้ว่าเป็นการเน้นเสียงสูงต่ำมักเป็นปัจจัยที่เน้นพลังอยู่บ่อยครั้ง มีความเกี่ยวข้องกับเวลาผ่านดนตรี) การเคลื่อนไหวมักจะมีความเร็ว (เร็วหรือช้า) และช่วงเวลา(ยาวหรือช้า) การรวมกันของส่วนประกอบของเวลาออกมาเป็นรูปแบบของจังหวะ

3.1.5 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมเต้นเชิงสร้างสรรค์

Joyce (1980) ได้เสนอวัตถุประสงค์ของเต้นเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า การเต้นเชิงสร้างสรรค์เป็นการนำเด็กให้สร้างสรรค์โดยใช้ส่วนประกอบของการเต้น ส่วนแรกเด็กจะสำรวจและทดลอง ต่อมาให้เด็กได้ทำความเข้าใจและควบคุม สุดท้ายคือให้เด็กได้ใช้ส่วนประกอบของการเต้น

Mayesky (1995) ได้เสนอวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์สำหรับเด็ก เพื่อผ่อนคลายและความเป็นอิสระในการใช้ร่างกาย มีประสบการณ์ในการแสดงออกในพื้นที่ เวลา และน้ำหนัก เพิ่มการตระหนักรู้ถึงโลก มีประสบการณ์ในการแสดงออกถึงความรู้สึกและความคิด และการปรับปรุงการทำงานร่วมกันและการตีจังหวะทางดนตรี

3.1.6 สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์

Kassing และ Jay (2003) ได้เสนอเครื่องมือที่ใช้ในกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ 2 ชนิดด้วยกันได้แก่

1) ดนตรี โดยรูปแบบของดนตรีที่ใช้ในกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์แบ่งเป็น 6 ประเภทได้แก่

1.1) ดนตรีแบบ AB (AB) เป็นการเต้นตามดนตรีในท่อน A แตกต่างจากดนตรีท่อน B แต่ยังมีความสัมพันธ์กันอยู่

1.2) ดนตรีแบบ ABA (ABA) เป็นเพลงที่มีดนตรีในท่อน A แตกต่างจากดนตรีท่อน B แต่ยังมีความสัมพันธ์กันอยู่ แล้วจบด้วยดนตรีท่อน A อีกครั้ง แต่ท่าทางการเต้นอาจจะเหมือนต่างจากท่อน A เดิมได้

1.3) ดนตรีตามหัวข้อและการเปลี่ยนแปลง (Theme and variation) เป็นเพลงที่มีถ้อยคำตามหัวข้อที่กำหนด ซึ่งถูกเปลี่ยนแปลงได้โดยผ่านรูปแบบ (style) คุณภาพ (qualities) ความเร็วจังหวะ (tempo) อัตราจังหวะ (dynamics) หรือแนวทางอื่น

1.4) ดนตรีที่มีการซ้ำทำนองหลักหลายรอบ (Rondo) เป็นเพลง

ที่มีดนตรีท่อนหลัก แต่จะมีความแตกต่างกันตรงท่อนย่อย เช่น ดนตรีที่มีรูปแบบ ABACADA เป็นต้น

1.5) ดนตรีแบบร้องซ้ำท่อนของตนเอง หรือร้องวนรอบ (Canon or Round) เป็นเพลงที่ร้องแบบหัวข้อเดียว ซึ่งเป็นการร้องแบบซ้ำทวนท่อนนั้นไปเรื่อยๆเป็นช่วงเวลา มีการหยุดพักบ้าง ส่วนการร้องแบบวนจะเป็นการเต้นที่วนไปทั้งเพลงจนจบ มีการสร้างความหลากหลายด้วยดนตรีแบบช้าและเร็วสลับกัน สลับกลับกัน หรือสร้างสรรค์ให้เป็นแบบกลับหัวท้าย และมีการเพิ่ม 2 - 3 ท่อนเพลงที่ต่างจากเดิม

1.6) ดนตรีที่ประกอบด้วยหลายท่วงทำนอง (Fugue) เป็นเพลงที่มีลักษณะคล้ายเพลงแบบร้องซ้ำท่อนตนเอง (Canon) แต่มีความซับซ้อนและมีรูปแบบดนตรีที่ยากต่อการออกแบบท่าเต้น เพลงต้นแบบจะมีความเหลื่อมล้ำด้วยตัวเอง มักจะมีการสร้างท่อนสำคัญเด่นของเพลง ในการออกแบบท่าเต้นของดนตรีที่ประกอบด้วยหลายท่วงทำนอง (Fugue) การเคลื่อนไหวจะเคลื่อนไหวตามดนตรี อาจจะมีการสร้างสรรค์ (ตำแหน่งสลับกัน) ซ้ำทวน การเพิ่ม (ทำให้ช้าลง) หรือการลงลด (การเคลื่อนไหวที่แสดงให้เร็วขึ้นกว่าเดิม 2-3 ท่อน)

2) เรื่องเล่า หรือนิทาน (Narrative or story-based) เป็นการการแสดงละครตามเรื่องเล่าผ่านการเคลื่อนไหวคนเดียว หรือผ่านการแสดงผ่านละครใบ้และการเคลื่อนไหว การออกแบบท่าเต้นตามเรื่องเล่าเป็นการที่นักเต้นแสดงตามบทบาทของตัวละครที่ได้รับ ในการเต้นเป็นคู่ตามบทบาทของการแสดงและการเต้นจะต้องแสดงถึงอารมณ์ผ่านสีหน้าที่แสดงออกมาและการเคลื่อนไหวร่างกายในระหว่างการแสดงละครในการเต้น ในส่วนของการเปิด หรืออิสระ โครงสร้างการเคลื่อนไหว หรือความคิดในการเต้น เหล่านี้จะถูกนำมาสร้างสรรค์เป็นโครงสร้างของการเต้น การออกแบบท่าเต้นส่วนใหญ่จะออกแบบให้เคลื่อนไหวเป็นเส้นตรงไปข้างหน้าตอนเริ่มและจบ ในส่วนของอุปกรณ์ที่ใช้ในการเต้นตามบทกวีหรือละครจะถูกใช้ในวิธีการเล่าเรื่องในอดีตหรือเล่าเรื่องเป็นตอน

Mayesky (1995) ได้เสนอเครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ทั้งหมด 3 ชนิดด้วยกันได้แก่

1) ดนตรี ในกิจกรรมเคลื่อนไหวสร้างสรรค์มีการใช้บทกวีและดนตรีเข้ามาช่วยกระตุ้นการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย การใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่และเล็กร่วมไปด้วยโดยการฟังดนตรีนั้นถือเป็นขั้นนำไปสู่การเคลื่อนไหวสร้างสรรค์และสามารถช่วยให้เด็กเข้าใจในแนวคิด หรือความคิดต่างๆที่อยากให้เด็กได้รับได้ด้วย ซึ่งครูจะต้องเป็นผู้จัดการทำสิ่งเหล่านี้ให้เกิดขึ้น โดยแนวคิดสำคัญสำหรับครูที่จะใช้ดนตรีในการทำกิจกรรมเคลื่อนไหวสร้างสรรค์คือ

1.1) ครูควรจะทำความเข้าใจกับเด็กทุกอย่างที่เด็กทำว่ามันถูกต้องหรือไม่และไม่ใช้ความรุนแรงกับเด็ก

1.2) เด็กควรจะทำความเข้าใจว่าพวกเขาควรทำหรือไม่ควรทำอะไร พวกเขาสามารถทำอะไรได้ในดนตรี หรือสิ่งที่ครูบอกให้ทำ

1.3) เด็กควรจะมีต้นแบบให้เลียนแบบในช่วงแรกถ้าเขาถูกให้ทำอะไร

1.4) เด็กควรจะมีความเข้าใจว่า พวกเขามีความแตกต่างและทุกคนสามารถเคลื่อนที่ในแนวทางที่ต่างกันได้

1.5) เด็กก็ควรได้รับความช่วยเหลือในเรื่องการมีประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวอย่างอิสระและความสัมพันธ์ของการเคลื่อนไหวกับพื้นที่ และความสัมพันธ์ในการเคลื่อนไหวร่วมกับผู้อื่นในขณะที่ครูสอนควรที่จะให้เด็กได้ฟังดนตรีก่อน และถามคำถามถึงความรู้สึกของเด็กว่ารู้สึกอย่างไร และถามว่า ดนตรีบอกอะไรกับเด็กบ้าง แล้วลองให้เด็กแสดงออกมาตามจังหวะดนตรี โดยให้เด็กเคลื่อนไหวตามดนตรี และครูก็เข้าไปร่วมด้วย ในกิจกรรมเด็กจะเริ่มมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวแบบสำรวจ แบบเปลี่ยนทิศใหม่ด้วยตนเอง มีความท้าทาย ซึ่งครูสามารถกระตุ้นเด็กด้วยการใช้คำถาม เช่น “หนูต้องการเคลื่อนไหวแบบช้าลงไหม” หรือ “หนูลองเปลี่ยนเคลื่อนไหวไปทางอื่นไหม ลองเคลื่อนไหวแบบเบาๆ หรือในระดับอื่นไหม” เป็นต้น ในกิจกรรมเคลื่อนไหวสร้างสรรค์สามารถทำการเคลื่อนไหวแบบคู่ได้ เช่น การหันหน้าเข้าหาคู่ “การเต้นแบบกระจก” ด้วยมือและแขน หรือส่วนอื่นในร่างกายก็ได้ การจับมือและเคลื่อนไหวแบบไปด้านข้าง กระโดดข้าม กระโดดแบบกระต่าย จนถึงเมื่อครูให้สัญญาณก็จะมีการเปลี่ยนคู่ใหม่ ต่อเนื่องไปตามดนตรี การเคลื่อนไหวไปกับคู่ในทางหนึ่งจนกว่าจะได้ยินเสียงแทมบูรินค่อยเคลื่อนที่ไปทางอื่นด้วยกัน และการทำร่างกายเป็นรูปร่างไหนที่เด็กและคู่ของเด็กสนใจ สามารถให้เด็กทั้ง 2 คน ช่วยกันคิดสร้างสรรค์รูปร่างที่เขาสนใจเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ในกระบวนการนี้สามารถใช้ตุ๊กตาหรือตุ๊กตาหุ่นมือแทนได้ หรือสร้างสรรค์เป็นอีกกิจกรรมให้เด็กได้นำตุ๊กตาหรือตุ๊กตาหุ่นมือเต้นแทนเด็กได้ด้วย เช่น เล่นเชิดตุ๊กตาให้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆเหมือนร่างกายเด็ก

2) บทกวีหรือบทร้อยแก้ว ในบทกวีนั้นมีจังหวะอยู่เปรียบเสมือนเป็นพลังแห่งภาษา ไม่จะเป็นต้องใช้บทโคลงกลอนตลอดเวลา ในระยะเริ่มต้นอาจจะเป็นจังหวะดนตรีสม่ำเสมอแล้วค่อยใส่คำศัพท์เข้าไปเป็นคำสั้นๆ มีชีวิตชีวา เป็นคำศัพท์ที่เป็นสัตว์มีชีวิตหรือลักษณะอาการต่างๆ ให้เด็กทำตามและเรียนรู้ไปเรื่อยๆ โดยครูอาจจะนำคำศัพท์ที่มีในหนังสือมาใช้ด้วยได้ หรือเล่าเป็นเรื่องราวต่อเนื่องให้เด็กทำท่าตามเป็นตัวละครในหนังสือ หนังสือในท้องถิ่นหรือที่อยู่ใกล้ตัวเด็กจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีที่สุด กระบวนการที่ให้เด็กได้อ่าน/ฟัง และสวมบทบาทเป็นตัวละคร เด็กจะเกิดความสนุกสนานในเรื่องราวนั้นและได้เรียนรู้ทำความเข้าใจด้วย

3) เกมนิ้วมือ เป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมโอกาสในการเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ให้ประสบการณ์การเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ทั้งเปิดและปิด เพราะเด็กจะเริ่มเคลื่อนไหวจากเกมนิ้วมือ ครูอาจจะใส่เพลงหรือบทกลอนที่ให้เด็กได้เริ่มจากการขยับนิ้ว จนไปถึงเคลื่อนไหวอวัยวะส่วนอื่นได้

3.2 การจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ของ Gilbert (2007)

การจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ของ Gilbert หมายถึง กิจกรรมที่มีการผสมผสานของความเชี่ยวชาญในการเคลื่อนไหวพร้อมกับการแสดงออกทางศิลปะ ซึ่งทำให้เกิดพลังของการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่มากขึ้น การเต้นเชิงสร้างสรรค์ไม่ได้เพียงแสดงให้เห็นถึงทักษะในการเต้นเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงการจินตนาการตามธรรมชาติ การเต้นเป็นเรื่องราว หรือกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้การเต้นอย่างแท้จริง การเต้นเชิงสร้างสรรค์เป็นการผสมผสานระหว่างทักษะตามพัฒนาการของเด็กและการแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ในทุกช่วงอายุและทำให้เกิดความสนุกสนานไปตลอดชีวิต

แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ของ Gilbert เป็นการผสมผสานระหว่างความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวร่วมกับการแสดงออกทางศิลปะ โดยใช้ทักษะการเคลื่อนไหวตามพัฒนาการ และการแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง โดยกิจกรรมนี้เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจท่าทางการเต้นในหลากหลายลักษณะ ทักษะการด้นสด และการเต้นที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น ด้วยการจับคู่ การจับกลุ่มย่อย และการจับกลุ่มใหญ่ ส่งผลต่อทักษะการเต้น และความคิดสร้างสรรค์ที่สูงขึ้น พร้อมทั้งนำไปสู่ทักษะการแก้ไขปัญหา การตระหนักถึงความเป็นตัวตนและวัฒนธรรมของผู้อื่น และการรู้จักคุณค่าของตนเอง โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็ก อีกทั้งยังมีการสื่อสารแบบสะท้อนกลับเชิงบวกระหว่างครูและเด็ก เพื่อสะท้อนการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

หลักการของจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ของ Gilbert ได้แก่

1) การจัดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย สมองเป็นส่วนที่สร้างการเรียนรู้ และให้ความหมายในสิ่งต่างๆ โดยให้มโนทัศน์การเต้นสร้างสรรค์มาเป็นบทเรียนที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน มีความสนุกสนาน มีความหมาย และมีความท้าทาย

2) การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่พรั่งพร้อม เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่พรั่งพร้อมช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเซลล์สมองให้สามารถเชื่อมโยงกันเกิดเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย

3) การสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เป็นการเรียนรู้ที่มีการสื่อสารแบบสะท้อนกลับเชิงบวกระหว่างครูและเด็ก ด้วยการใช้คำพูด ภาพ การสบตา การสัมผัส หรือการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ส่งผลทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

4) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เป็นการเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นกลุ่มด้วยการจับคู่ การจับกลุ่ม 3 คน การจับกลุ่มย่อย และการจับกลุ่มใหญ่

5) การจัดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องเหมาะสมตามวัยและพัฒนาการของเด็ก การจัดทำเนื้อหาที่ไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป หากยากเกินไปเด็กจะรู้สึกหงุดหงิด ทำให้เด็กไม่มีความเบิกบาน แต่หากง่ายเกินไปเด็กจะเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้นเนื้อหาจะต้องมีความสมดุลกัน เพื่อพัฒนาอารมณ์ของเด็กให้เกิดความสนุกสนาน และเบิกบาน

6) การจัดการเรียนรู้ให้เด็กได้ริเริ่มสร้างสรรค์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการจัดให้เด็กได้เลือก ชี้แนะซึ่งกันและกัน และแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็ก

7) การให้ประสบการณ์ที่ใหม่และซ้ำทวนกับเด็ก เป็นการจัดการเรียนรู้ให้เด็กเกิดความสมดุลระหว่างความรู้ใหม่และซ้ำทวน จนสามารถทำได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นประโยชน์สำหรับเรียนรู้ในทักษะการเต้นได้อย่างดีที่สุด

8) การจัดเนื้อหาการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะองค์รวมอย่างเป็นขั้นตอน เด็กจะเรียนรู้ได้ดีผ่านบริบทการเรียนรู้มากกว่าการเรียนแบบแยกส่วนเนื้อหา ดังนั้นการเรียนรู้การเต้นผ่านมโนทัศน์ต่างๆ จึงมีความหมายมากกว่าการเต้นแบบแยกส่วน การบูรณาการทักษะด้วยการด้นสดและการเต้นอย่างสรรค์ จะเรียนรู้ได้ดีกว่าการเต้นแบบแยกส่วนของเนื้อหา เพราะฉะนั้นบทเรียนจะต้องเป็นลำดับต่อเนื่องด้วย จึงจะสามารถสร้างความรู้และทักษะการเต้นสำหรับเด็กได้ดีที่สุด

องค์ประกอบของการจัดกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ 6 ประเด็น ดังนี้

1) แนวคิดเรื่องพื้นที่ ได้แก่

1.1) สถานที่ ได้แก่ พื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่ทั่วไป

1.2) ขนาด ได้แก่ ใหญ่/เล็ก ไกล(เอื้อมมือไปไม่ถึง)/ใกล้(เอื้อมมือไปถึง)

1.3) ระดับ ได้แก่ สูง และต่ำ

1.4) ทิศทาง ได้แก่ หน้า/หลัง ขวา/ซ้าย ขึ้น/ลง

1.5) เส้นทาง ได้แก่ เส้นโค้ง เส้นตรง และเส้นซิ๊กแซก

1.6) จุดสนใจ ได้แก่ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย

2) แนวคิดเรื่องเวลา ได้แก่

2.1) ความเร็ว ได้แก่ เร็ว และช้า

2.2) จังหวะ ได้แก่ ชีพจรจังหวะ รูปแบบ การจับกลุ่ม และการหายใจ

3) แนวคิดเรื่องพลัง ได้แก่

3.1) พลังงาน ได้แก่ กะทันหัน (ทันทีทันใด) และนุ่มนวล (มั่นคง)

3.2) น้ำหนัก ได้แก่ ความแข็งแรง และความเบา

3.3) การลื่นไหล ได้แก่ อิสระ (ต่อเนื่อง ไม่สมดุล) และการผูกมัด (การควบคุม สมดุล)

4) แนวคิดเรื่องร่างกาย ได้แก่

4.1) ส่วนต่างๆของร่างกาย ได้แก่ ศีรษะ คอ ไหล่ แขน สะโพก ข้อศอก มือ นิ้วมือ ก้น กระดูกเชิงกราน ลำตัว กระดูกสันหลัน ท้อง กระดูกสันอก ขา เข่า เท้า นิ้วเท้า ส้นเท้า และอื่นๆ

4.2) รูปร่าง ได้แก่ โค้ง ตรง มุม เกลียว สมมาตร และไม่สมมาตร

4.3) ความสัมพันธ์ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนของร่างกายที่มีต่อกัน ความสัมพันธ์แบบเดี่ยวไปสู่กลุ่ม ความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนของร่างกายกับวัตถุ : ใกล้/ไกล ชิด/ห่าง เดี่ยว/เชื่อมต่อ กระจกสะท้อน/เงา ความพร้อม/ความแตกต่าง เหนือ/ใต้ รอบ/ผ่านไปยัง ด้านข้าง/ระหว่าง บน/ออกไปด้วย จับเป็นกลุ่ม/กระจาย ใน/นอก และอื่นๆ

4.4) ความสมดุล ได้แก่ สมดุล และไม่สมดุล

5) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว ได้แก่

5.1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่

พื้นฐาน : เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดแบบยกเข่าสูง การพุงม้วน การควบม้า การสไสด์ การเขย่งก้าวกระโดด การคลาน การม้วนหน้า

การผสมผสาน : การก้าวแบบกระโดดแบบยกเข่าสูง การวิ่งตามจังหวะ วอลทซ์ การเต้นระบำเยอรมัน การก้าว 2 ครั้ง การก้าวแบบไขว้ขา การเคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตชีวา การลื่นไถล การเลื้อยคลาน

5.2) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ การโค้งงอตัว การบิด การเหยียดตัว การเหวี่ยงตัว การผลัก การดึง การล่นลงมา การละลาย การส่าย การหมุนกลับ การหมุนอยู่กับที่ การหลบ การเตะ การแหย่ การยก การตัด การเคลื่อนที่เป็นเกลียว การแทง การกรีด การป้าย การชก การสะบัด การลอย การร่อน การกด การบีบ การเขย่า การลุกขึ้น การจมลง การโพล่งออกมา การแกว่งไปมา อื่น ๆ

6) แนวคิดเรื่องรูปแบบ

6.1) รูปแบบวนกลับไปมา รูปแบบในการร้องแบบวนท่อนซ้ำเดิม แบบร้องซ้ำท่อนของตนเองแบบวนรอบ

6.2) รูปแบบ ABA รูปแบบเพลงท่อน A แบบหนึ่ง และท่อน B แบบหนึ่ง

6.3) รูปแบบ Abstract รูปแบบเรขาคณิต, ไม่ใช่เรื่องราวแบบการยกตัวอย่าง

6.4) รูปแบบเรื่องเล่า การทำเพลงมาจากเรื่องราว การยกตัวอย่าง

6.5) รูปแบบเป็นชุดเพลง ท่อนเริ่มต้นจะเป็นแนวร่วมสมัย ท่องกลางจะช้า ท่อนสุดท้ายจะเร็ว

6.6) รูปแบบเพลงที่แยกออกจากกัน ความคิดไม่สัมพันธ์กัน มักจะใช้เพลงตามอารมณ์

ขั้นตอนการสอนของการเต้นเชิงสร้างสรรค์ มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การอบอุ่นร่างกาย (warming up) มีกิจกรรมที่ให้ผู้สอนเลือกใช้ ทั้งหมด 3 กิจกรรม ได้แก่

1) กิจกรรมการอบอุ่นร่างกาย (warm-up activities) ใช้เวลาประมาน 2-5 นาที ในการทำกิจกรรมการเตรียมพร้อมด้านจิตใจและกล้ามเนื้อต่างๆ เช่น กิจกรรมกระจก (mirroring the leader) ประกอบด้วย การยืดตัว การขดตัว การเหวี่ยงตัว และการเขย่าตัว เช่น การวิ่งอยู่กับที่ เป็นการเคลื่อนที่แบบไม่เคลื่อนไหวเป็นกิจกรรมที่ง่ายจากการสำรวจแนวคิดทางการเต้น กิจกรรมการอบอุ่นร่างกายควรมีการทบทวนเนื้อหาแนวคิดทางการเต้นในครั้งก่อนหน้านี้ แล้วนำเข้าสู่เนื้อหาแนวคิดทางการเต้นในครั้งนี้

2) กิจกรรมการเต้นออกกำลังกาย (dance exercises) ความปลอดภัยและการออกกำลังกายที่ถูกต้อง จะเป็นการเพิ่มความยาวนานและความแข็งแรงในการใช้กล้ามเนื้อ การ

ยืดหยุ่น และการจัดกล้ามเนื้อหาตรงตำแหน่ง โดยใช้จังหวะของการออกกำลังกาย สามารถดูได้จากหนังสือเทคนิคการเต้นสำหรับนักเต้นผู้ใหญ่ได้

3) การนำเข้าสู่แนวคิดทางการเต้น (introducing the concept) เป็นการอธิบายแนวคิดที่เป็นส่วนประกอบของการเต้นที่ครูเลือกใช้ในการจัดกิจกรรมครั้งนั้น โดยสรุปผ่านคำศัพท์และการเคลื่อนไหว ซึ่งแนวทางในการช่วยให้เด็กเห็นคำศัพท์มากขึ้น อาจจะใช้การเขียนบนการ์ดหรือกระดาน พร้อมกับการพูดชื่อคำศัพท์นั้น เช่น ระดับสูง กลาง ต่ำ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การสำรวจแนวคิด (exploring the concept) มีกิจกรรมที่ให้ผู้สอนเลือกใช้ทั้งหมด 3 กิจกรรม ได้แก่

1) การสำรวจแนวคิด (exploring the concept) เด็กจะเริ่มต้นทำความรู้จักกับส่วนประกอบของการเต้นผ่านการแนะนำของครูแบบเดี่ยว คู่ หรือกลุ่ม

2) การสร้างรูปทรง (shaping) เด็กสำรวจส่วนประกอบของการเต้นพร้อมกับสร้างสรรค์รูปทรงของร่างกายให้เป็นรูปทรงต่างๆ ในแบบเคลื่อนที่และไม่เคลื่อนที่

3) การสร้างจังหวะของเครื่องดนตรี (rhythm instrument) เด็กสำรวจส่วนประกอบของการเต้นพร้อมกับการเล่นเครื่องดนตรีด้วยตนเองและพื้นที่ของตนเอง อีกทั้งเด็กยังสามารถทำการสำรวจอัตราจังหวะและแนวคิดเกี่ยวกับจังหวะของดนตรีได้อีกด้วย

ขั้นที่ 3 การพัฒนาทักษะ (developing skill) มีกิจกรรมที่ให้ผู้สอนเลือกใช้ ทั้งหมด 4 กิจกรรม ได้แก่

1) การพัฒนาทักษะ (developing skill) เด็กจะถูกแนะนำและฝึกฝนทักษะการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่และการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ผ่านส่วนประกอบของการเต้น

2) การหมุน (turning) การใช้ส่วนประกอบของการเต้น เด็กจะได้พัฒนาการทักษะการหมุนที่หลากหลาย

3) การผสมผสานการเคลื่อนไหว (combining movement) การใช้ส่วนประกอบของการเต้น เด็กจะนำเอาการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่และการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่รวมเข้าด้วยกันในหนึ่งชุดการเต้น เด็กจะมุ่งไปที่การผลัดเปลี่ยนระหว่างการกระทำจากหนึ่งกระทำไปสู่กระทำแบบอื่นถัดไปอย่างลื่นไหล

4) การพุ่งม้วน (leaping) การใช้ส่วนประกอบของการเต้น เด็กจะพัฒนาและฝึกฝนทักษะการกระโดดข้าม

ขั้นที่ 4 การสร้างสรรค์ (creating) มีกิจกรรมที่ให้ผู้สอนเลือกใช้ ทั้งหมด

2 กิจกรรม ได้แก่

1) การเต้นอิสระหรือการด้นสด (free dancing/Improvising) การด้นสนเป็นการเต้นที่ไม่ได้วางแผนมาก่อน ในการเต้นอิสระสำหรับเด็กเล็กการด้นสดด้วยการเคลื่อนไหวของเขาเอง เป็นการแสดงถึงความเข้าใจในส่วนประกอบของการเต้น ครูควรจัดโครงสร้างรูปแบบของกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก ยกตัวอย่าง การเต้นในระดับสูงเมื่อดนตรีดัง และเต้นในระดับต่ำเมื่อดนตรีเบาลง ครูสามารถจัดโครงสร้างรูปแบบที่หลากหลายสำหรับเด็กโต การด้นสดนั้นจะช่วยให้เด็กสามารถออกแบบท่าเต้นได้ด้วยตนเอง

2) การออกแบบท่าเต้น (choreographing) การออกแบบท่าเต้นเป็นการเต้นที่ได้วางแผนไว้ เด็กจะสร้างสรรค์การเต้นในช่วงหรือส่วนของตนเอง ใช้เวลาในการจัดความสัมพันธ์ของการเคลื่อนไหวและการแสดงร่วมกับเพื่อนและคนอื่น

ขั้นที่ 5 การผ่อนคลาย (cooling down) มีกิจกรรมที่ให้ผู้สอนเลือกใช้ทั้งหมด

4 กิจกรรม ได้แก่

1) การเต้นอำลา (good-bye dance) เด็กจะเคลื่อนที่ข้ามฝั่งแบบเดี่ยว คู่ กลุ่ม 3 คน หรือเป็นกลุ่ม โดยใช้ส่วนประกอบของการเต้น กิจกรรมนี้จะเป็นช่วงเวลาของการประเมินความเข้าใจของเด็กแต่ละคนและความสามารถในการใช้ส่วนประกอบของการเต้น เพื่อใช้เป็นขั้นนำเมื่อเริ่มการเรียนในครั้งต่อไป

2) การผ่อนคลายและการจัดกล้ามเนื้อให้ถูกตำแหน่ง(relaxation /alignment) การผ่อนคลาย การมองเห็น และการจัดกล้ามเนื้อให้ถูกตำแหน่ง เป็นการช่วยลดความตึงและทำให้ร่างกายหยุดนิ่งกลับสู่สภาวะปกติ

3) การยืดคลายและการทบทวนแนวคิด (stretching/reviewing concept) เด็กจะยืดกล้ามเนื้อให้ยางขึ้นและช่วยลดอาการเป็นตะคริว ในขณะที่ยืดกล้ามเนื้อเด็กสามารถพูดทบทวนแนวคิดและส่วนประกอบของการเต้นที่ได้เรียนรู้ในครั้งนี้ไปด้วย

4) การแบ่งปันและการประเมินการออกแบบท่าเต้น (sharing and evaluating choreography) เด็กจะสรุปเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ในแต่ละองค์ประกอบของการเต้น ในการพูดของเด็กควรจะเกี่ยวกับการใช้ส่วนประกอบของการเต้น ส่วนอื่นที่ใช้ร่วมกับการเต้น การผลัดเปลี่ยน ทักษะในการแสดง หรือการเคลื่อนไหวและความสัมพันธ์ทีทำให้เกิดความน่าสนใจหรือความแตกต่าง

ตารางที่ 4 ขั้นตอนการสอนกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์สำหรับเด็กอายุ 4-5 ปี (Gilbert, 2007)

ขั้นตอนการทำกิจกรรม	**ใช้เวลาในการสอน 30 นาที**		
	ทำทุกครั้ง	**เลือกทำในบางครั้ง**	**ทำได้หากมีเวลาเพียงพอ**
ขั้นที่ 1 การอบอุ่นร่างกาย (Warming up)			
กิจกรรมการอบอุ่นร่างกาย (Warm-up activities)		/	
กิจกรรมการเต้นออกกำลังกาย (Dance exercises)		/	
การนำเข้าสู่แนวคิดทางการเต้น (Introducing the concept)	/		
ขั้นที่ 2 การสำรวจแนวคิด (Exploring the concept)			
การสำรวจแนวคิด (Exploring the concept)	/		
การสร้างรูปทรง (Shaping)		/	
การสร้างจังหวะของเครื่องดนตรี (Rhythm instrument)		/	
ขั้นที่ 3 การพัฒนาทักษะ (Developing skill)			
การพัฒนาทักษะ (Developing skill)	/		
การหมุน (Turning)		/	
การผสมผสานการเคลื่อนไหว (Combining movement)		/	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 5 (ต่อ) ขั้นตอนการสอนกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์สำหรับเด็กอายุ 4-5 ปี (Gilbert, 2007)

ขั้นตอนการทำกิจกรรม	ใช้เวลาในการสอน 30 นาที		
	ทำทุกครั้ง	เลือกทำในบางครั้ง	ทำได้หากมีเวลาเพียงพอ
การกระโดดข้าม (Leaping)		/	
การกระโดดข้าม (Leaping)		/	
ขั้นที่ 4 การสร้างสรรค์ (Creating)			
การเต้นอิสระหรือการด้นสด (Free dancing /Improvising)		/	
การออกแบบท่าเต้น (Choreographing)		/	
ขั้นที่ 5 การผ่อนคลาย (Cooling down)			
การเต้นอำลา (Good-bye dance)		/	
การผ่อนคลายและการจัดกล้ามเนื้อให้ถูกตำแหน่ง (Relaxation/Alignment)		/	
การยืดคลายและการทบทวนแนวคิด (Stretching/Reviewing concept)		/	
การแบ่งปันและการประเมินการออกแบบท่าเต้น (Sharing and Evaluating choreography)			/

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ทั้งหมด ทำให้ได้ข้อสรุปแนวทางการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้ ดังนี้

ความหมายของกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การผสมผสานระหว่างความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวควบคู่กับการแสดงออกทางศิลปะ ซึ่งมิได้แสดงให้เห็นถึงทักษะในการเต้นเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงการแสดงออกของจินตนาการตามธรรมชาติของเด็ก การเต้นอย่างเป็นเรื่องราว และเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้การเต้นอย่างแท้จริง โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจแนวคิดทางการเต้น และการตอบสนองด้วยการเต้นหลายลักษณะ ทำให้เด็กมีทักษะที่สัมพันธ์กับแนวคิดทางการเต้น รวมทั้งความสามารถในการประพันธ์ และความคิดเชิงสร้างสรรค์มากขึ้นเช่นกัน ส่งผลให้เด็กมีความสามารถในการสร้างสรรค์ท่าเต้น และชุดการเต้นของตนเองที่ไม่ใช้เพียงแสดงออกถึงการเต้นในแบบของตัวเอง แต่สามารถแสดงออกถึงการเต้นในแบบต่าง ๆ ที่มีในโลกได้ นอกจากนั้นการเต้นเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสงบสุขและการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหา การแสดงออกถึงความรู้สึก การทำงานร่วมกัน การยอมรับคุณค่าของตนเอง การตระหนักถึงความเป็นตัวตนและวัฒนธรรมของผู้อื่น ความสนใจในการเข้าร่วมกับกิจกรรม และการรู้จักในคุณค่าของตนเอง

แนวคิดในการจัดกิจกรรมกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ เป็นการผสมผสานระหว่างความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวร่วมกับการแสดงออกทางศิลปะ โดยใช้ทักษะของการเคลื่อนไหวร่างกายและการแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจท่าทางการเต้นในหลากหลายลักษณะ ส่งผลต่อทักษะการเต้น และความคิดสร้างสรรค์ที่สูงขึ้น การเต้นเชิงสร้างสรรค์สร้างความสงบสุขภายในใจ ในขณะเดียวกันช่วยให้ เด็กได้เรียนรู้การแก้ไขปัญหา การแสดงออกถึงความรู้สึก การทำงานร่วมกัน การยอมรับคุณค่าของตนเอง การตระหนักถึงความเป็นตัวตนและวัฒนธรรมของผู้อื่น การเข้าร่วมกับกิจกรรมมากขึ้น และการรู้จักคุณค่าของตนเอง

หลักการจัดกิจกรรมกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ต้องจัดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย มีความสอดคล้องเหมาะสมตามวัยและพัฒนาการของเด็ก โดยให้มโนทัศน์การเต้นสร้างสรรค์มาเป็นบทเรียนที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน อย่างเป็นขั้นตอน มีความสนุกสนาน มีความท้าทาย พร้อมกับการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่พรั่งพร้อม มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยตนเอง การสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างมีความหมายชี้แนะซึ่งกันและกัน และแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็ก

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้ส่วนประกอบของการเต้นในการสร้างสรรค์

องค์ประกอบของกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ปรับองค์ประกอบชองการจัดกิจกรรม มาเป็นเนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ จากทั้งหมด 4 แหล่งข้อมูล เพื่อสังเคราะห์เป็นเนื้อหาการเคลื่อนไหวที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ด้วยเห็นว่ามีความเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กในกลุ่มที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ได้แก่ 1) แนวคิดการเต้นของ Gilbert 2) ส่วนประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาลตามแนวคิดของ Pica 3) เนื้อหากิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และ 4) สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 4 ปี ของสำนักงานเลขาธิการกระทรวงศึกษาธิการ ตามตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 5 การสังเคราะห์เนื้อหากิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเต้นของ Gilbert (Gilbert, 2007)	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาลตามแนวคิดของ Pica (Pica, 2010)**	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาลตามกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)**	**สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 4 ปี ของสำนักงานเลขาธิการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)**	**เนื้อหากิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์**
1) เรื่องพื้นที่ ได้แก่ 1.1) สถานที่ ได้แก่ พื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่ทั่วไป 1.2) ขนาด ได้แก่ ใหญ่/เล็ก ไกล(เอื้อมมือไปไม่ถึง)/ใกล้(เอื้อมมือไปถึง) 1.3) ระดับ ได้แก่ สูง และต่ำ	1) เรื่องพื้นที่ ได้แก่ 1.1) สถานที่ ได้แก่ พื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่ทั่วไป 1.2) ระดับ ได้แก่ สูง กลาง และต่ำ 1.3) ทิศทาง ได้แก่ หน้า/หลัง ขวา/ซ้าย ขึ้น/ลง 1.4) เส้นทาง ได้แก่ เส้นโค้ง เส้นตรง และเส้นซิ๊กแซก	1) เรื่องพื้นที่ ได้แก่ 1.1) ทิศทาง ได้แก่ หน้า/หลัง ขวา/ซ้าย ขึ้น/ลง		1) เรื่องพื้นที่ ได้แก่ 1.1) สถานที่ ได้แก่ พื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่ทั่วไป 1.2) ขนาด ได้แก่ ใหญ่/เล็ก ไกล(เอื้อมมือไปไม่ถึง)/ใกล้(เอื้อมมือไปถึง)

ตารางที่ 4 (ต่อ) การสังเคราะห์เนื้อหากิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเต้นของ Gilbert (Gilbert, 2007)	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาล ตามแนวคิดของ Pica (Pica, 2010)**	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาลตามกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)**	**สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 4 ปี ของสำนักงานเลขาธิการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)**	**เนื้อหากิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์**
1.4) ทิศทาง ได้แก่ หน้า/หลัง ขวา/ซ้าย ขึ้น/ลง 1.5) เส้นทาง ได้แก่ เส้นโค้ง เส้นตรง และเส้นซิ๊กแซก 1.6) จุดสนใจ ได้แก่ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย				1.3) ระดับ ได้แก่ สูง กลาง และต่ำ 1.4) ทิศทาง ได้แก่ หน้า/หลัง ขวา/ซ้าย ขึ้น/ลง 1.5) เส้นทาง ได้แก่ เส้นโค้ง เส้นตรง และเส้นซิ๊กแซก 1.6) จุดสนใจ ได้แก่ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย
2) เรื่องเวลา ได้แก่ 2.1) ความเร็ว ได้แก่ เร็ว ปานกลาง และช้า 2.2) จังหวะ ได้แก่ ชีพจรจังหวะ รูปแบบการจับกลุ่ม และการหายใจ	2) เรื่องเวลา ได้แก่ 2.1) ความเร็ว และความช้า	2) เรื่องเวลา ได้แก่ 2.1) ความเร็ว และความช้า		2) เรื่องเวลา ได้แก่ 2.1) ความเร็ว ปานกลาง และความช้า

ตารางที่ 4 (ต่อ) การสังเคราะห์เนื้อหากิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเต้นของ Gilbert (Gilbert, 2007)	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาล ตามแนวคิดของ Pica (Pica, 2010)**	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาลตามกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)**	**สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 4 ปี ของสำนักงานเลขาธิการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)**	**เนื้อหากิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์**
3) เรื่องพลัง ได้แก่ 3.1) พลังงาน ได้แก่ กะทันหัน (ทันทีทันใด) และนุ่มนวล (มั่นคง) 3.2) น้ำหนัก ได้แก่ ความแข็งแรง และความเบา 3.3) การลื่นไหล ได้แก่ อิสระ (ต่อเนื่องไม่สมดุล) และการผูกมัด (การควบคุมสมดุล)	3) เรื่องพลัง ได้แก่ 3.1) น้ำหนัก ได้แก่ ความแข็งแรง และความเบา 4) เรื่องการลื่นไหล 4.1) การลื่นไหล ได้แก่ การลื่นไหลอย่างอิสระ (ต่อเนื่อง ไม่สมดุล) และการลื่นไหลอย่างผูกมัด (การควบคุมสมดุล)	3) เรื่องพลัง ได้แก่ 3.1) น้ำหนัก ได้แก่ ความนุ่มนวล และความขึงขัง		3) เรื่องพลัง ได้แก่ 3.1) พลังงาน ได้แก่ กะทันหัน (ทันทีทันใด) และนุ่มนวล (มั่นคง) 3.2) น้ำหนัก ได้แก่ ความแข็งแรง และความเบา 3.3) การลื่นไหล ได้แก่ อิสระ (ต่อเนื่องไม่สมดุล) และการผูกมัด (การควบคุมสมดุล

ตารางที่ 4 (ต่อ) การสังเคราะห์เนื้อหากิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเต้นของ Gilbert (Gilbert, 2007)	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาล ตามแนวคิดของ Pica (Pica, 2010)**	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาลตามกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)**	**สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 4 ปี ของสำนักงานเลขาธิการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)**	**เนื้อหากิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์**
4) เรื่องร่างกาย ได้แก่ 4.1) ส่วนต่างๆของร่างกาย ได้แก่ ศีรษะ คอ ไหล่ แขน สะโพก ข้อศอก มือ นิ้วมือ ก้น กระดูกเชิงกราน ลำตัว กระดูกสันหลัน ท้อง กระดูกสันอก ขา เข่า เท้า นิ้วเท้า ส้นเท้า และอื่นๆ 4.2) รูปร่าง ได้แก่ โค้ง ตรง มุม เกลียว สมมาตร และไม่สมมาตร 4.3)ความสัมพันธ์ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนของร่างกายที่มีต่อกัน ความสัมพันธ์แบบเดี่ยวไปสู่กลุ่ม ความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนของร่างกายกับวัตถุ : ใกล้/ไกล ชิด/ห่าง เดี่ยว/เชื่อมต่อ กระจกสะท้อน/เงา	5) เรื่องรูปร่าง 5.1) ส่วนต่างๆของร่างกาย 5.2) รูปร่าง ได้แก่ โค้ง ตรง มุม เกลียว สมมาตร และไม่สมมาตร	4) เรื่องร่างกาย 4.1) ส่วนต่างๆของร่างกาย	4) เรื่องรูปร่าง 4.1) ส่วนต่างๆของร่างกาย 4.2) รูปร่าง ได้แก่ โค้ง ตรง มุม เกลียว สมมาตร และไม่สมมาตร 4.3)ความสัมพันธ์ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนของร่างกายที่มีต่อกัน ความสัมพันธ์แบบเดี่ยวไปสู่กลุ่ม ความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนของร่างกายกับวัตถุ : ใกล้/ไกล ชิด/ห่าง เดี่ยว/เชื่อมต่อ กระจกสะท้อน/เงา ความพร้อม/ความแตกต่าง เหนือ/ใต้ รอบ/ผ่านไปยังด้านข้าง/ระหว่าง

ตารางที่ 4 (ต่อ) การสังเคราะห์เนื้อหากิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเต้นของ Gilbert (Gilbert, 2007)	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาล ตามแนวคิดของ Pica (Pica, 2010)**	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาลตามกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)**	**สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 4 ปี ของสำนักงานเลขาธิการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)**	**เนื้อหากิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์**
ความพร้อม/ความแตกต่าง เหนือ/ใต้ รอบ/ผ่านไปยัง ด้านข้าง/ระหว่าง บน/ออกไปด้วย จับเป็นกลุ่ม/กระจาย ใน/นอก และอื่นๆ 4.4) ความสมดุล ได้แก่ สมดุล และไม่สมดุล				บน/ออกไปด้วย จับเป็นกลุ่ม/กระจาย ใน/นอก และอื่นๆ 4.4) ความสมดุล ได้แก่ สมดุล และไม่สมดุล
5) เรื่องทักษะการเคลื่อนไหว ได้แก่ 5.1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ พื้นฐาน : เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดแบบยกเข่าสูง พุ่งม้วน ควบม้า สไลด์ เขย่งก้าวกระโดด คลานเข่า และม้วนหน้า การผสมผสาน : ก้าวแบบกระโดดแบบ ยกเข่าสูง วิ่งตามจังหวะวอลทซ์ เต้นระบำเยอรมัน ก้าว 2 ครั้ง ก้าวแบบไขว้ขา เคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตชีวา ลื่นไถล และเลื้อยคลาน	6) เรื่องทักษะการเคลื่อนไหว 1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดขาเดียว กระโดดข้ามสิ่งของ ควบม้า สไลด์ คลานเข่า คืบ เขย่งก้าวกระโดด และก้าวกระโดดสลับขาตามจังหวะ	5) รูปแบบการเคลื่อนไหว 5.1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ คลาน คืบ เดิน วิ่ง กระโดด ควบม้า และก้าวกระโดด	1) การเคลื่อนไหวและสุขภาวะทางกาย 1.1 การเคลื่อนไหวและการทรงตัวโดยใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ได้แก่ 1.1.1 เดินต่อเท้าไปข้างหน้าเป็นเส้นตรง โดยไม่ต้องกางแขน 1.1.2 ปีนป่ายเครื่องเล่น 1.1.3 เดินลงบันไดสลับเท้า 1.1.4 กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ 1.1.5 กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง	5) เรื่องทักษะการเคลื่อนไหว 5.1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดขาเดียว ก้าวกระโดดยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ

ตารางที่ 4 (ต่อ) การสังเคราะห์เนื้อหากิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเต้นของ Gilbert (Gilbert, 2007)	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาลตามแนวคิดของ Pica (Pica, 2010)**	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาลตามกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)**	**สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 4 ปี ของสำนักงานเลขาธิการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)**	**เนื้อหากิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์**
5.2) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว บิด เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่า หมุนอยู่กับที่ ผลัก ดึง หล่นลงมา เตะ ยก ละลาย ส่าย หมุนกลับ หลบ แหย่ ตัดเคลื่อนที่เป็นเกลียว แทง กรีด ป้าย ชก สะบัด ลอย ร่อน กด บีบ ลุกขึ้น จมลง โพล่งออกมา แกว่งไปมา	2) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่า หมุน โยกตัวและแกว่งตัว หลบหลีก เคลื่อนที่เป็นเกลียว หล่นลงมา และนั่ง	5.1) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ ตบมือ ผงกศีรษะ ขยิบตา ชันเข่า เคาะเท้า การเคลื่อนไหวมือและแขน มือและนิ้วมือ เท้าและปลายเท้า	1.3 ประสาทสัมผัสกับการเคลื่อนไหว 1.3.1 รับลูกบอลขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 8 นิ้ว ที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง 1.3.2 เคลื่อนไหวร่างกายตามที่ตกลงกันให้คู่กับสัญญาณเสียงที่ผู้ใหญ่ทำขึ้น โดยเด็กไม่เห็นต้นเสียง 1.3.3 จัดวางสิ่งของหรือวัสดุซ้อนหรือต่อกันให้เป็นรูปร่างต่างๆ ตามตัวอย่างที่ตั้งให้ดู โดยวางของซ้อนเป็นบันได 3 ขั้น (ด้วยของ 6 ชิ้น)	5.2) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น โยกตัวและแกว่งตัว และหมุน

ตารางที่ 4 (ต่อ) การสังเคราะห์เนื้อหากิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเต้นของ Gilbert (Gilbert, 2007)	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาลตามแนวคิดของ Pica (Pica, 2010)**	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาลตามกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)**	**สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 4 ปี ของสำนักงานเลขาธิการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)**	**เนื้อหากิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์**
	3) การเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ผลัก ดึง เตะ ยก ตี ขว้าง ม้วนตัว วอลเล่ย์ เด้งลูกบอล จับลูกบอล และเลี้ยงลูกบอล * แยกออกมาอีกส่วนไม่รวมอยู่ในหัวข้อส่วนประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาล		1.3.4 เคลื่อนไหวร่างกายตามที่ตกลงกันให้คู่กับสัญญาณเสียง ที่ผู้ใหญ่ทำขึ้น โดยเด็กเคลื่อนไหวร่างกาย 2 แบบต่อกันเมื่อได้ยินสัญญาณเสียง 2 ชนิดต่อกัน	5.3) การเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ผลัก ดึง ยก และสะบัด
6. เรื่องรูปแบบ 6.1) รูปแบบวนกลับไปมา รูปแบบในการร้องแบบวนท่อนซ้ำเดิม แบบร้องซ้ำท่อนของตนเอง แบบวนรอบ 6.2) รูปแบบ ABA รูปแบบเพลงท่อน A แบบหนึ่ง และท่อน B แบบหนึ่ง 6.3) รูปแบบ Abstract a geometric form, not representational	6. เรื่องจังหวะ เป็นจังหวะต่างๆ ที่อยู่ในชีวิตเด็ก เกิดจากการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ที่หลากหลาย เช่น จังหวะการวิ่งของเด็กแตกต่างจากจังหวะการกระโดดแบบยกขาสูง ซึ่งจังหวะที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพียงจังหวะที่เกิดขึ้นจากดนตรีเท่านั้น			6. เรื่องจังหวะ เป็นจังหวะต่างๆ ที่อยู่ในชีวิตเด็ก เกิดจากการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ที่หลากหลาย เช่น จังหวะการวิ่งของเด็กแตกต่างจากจังหวะการกระโดดแบบยกขาสูง ซึ่งจังหวะที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพียงจังหวะที่เกิดขึ้นจากดนตรีเท่านั้น

ตารางที่ 4 (ต่อ) การสังเคราะห์เนื้อหากิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเต้นของ Gilbert (Gilbert, 2007)	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาลตามแนวคิดของ Pica (Pica, 2010)**	**องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวของเด็กอนุบาลตามกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2547)**	**สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 4 ปี ของสำนักงานเลขาธิการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)**	**เนื้อหากิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์**
6.4) รูปแบบเรื่องเล่า การทำเพลงมาจากเรื่องราว representationl 6.5) รูปแบบเป็นชุดเพลง ท่อนเริ่มต้นเป็นแนวร่วมสมัย ท่องกลางช้า ท่อนสุดท้ายเร็ว 6.6) รูปแบบเพลงที่แยกออกจากกัน ความคิดไม่สัมพันธ์กัน มักจะใช้เพลงตาม				

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การอบอุ่นร่างกายและการสำรวจแนวคิด เป็นการเตรียมความพร้อมของกล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกายให้ตื่นตัว โดยการยืดเหยียดอวัยวะส่วนต่าง ๆ อย่างช้า ๆ และการเคลื่อนไหวท่าทางเป็นทั้งการเต้นเดี่ยว คู่ และกลุ่ม ตามโจทย์ที่ครูกำหนด

ขั้นที่ 2 การฝึกทักษะการเต้น เป็นการเรียนรู้ท่าทางการเต้น ได้แก่

1) ท่าการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดขาเดียว ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ

2) ท่าการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น โยกตัวและแกว่งตัว และหมุน

3) ท่าการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก สะบัด ท่าทางเหล่านี้ต้องทำผ่านการฝึกเคลื่อนไหวซ้ำ ๆ จนคล่องแคล่วทั้งแบบเดี่ยว คู่ และกลุ่ม ตามที่ครูแนะนำ

ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์ เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกอย่างมีศิลปะและมีความสวยงาม ผ่านการเคลื่อนไหวร่างกายที่สอดคล้องกับเทคนิคการเต้นต่างๆ และเสียงดนตรี เป็นการให้เด็กได้ออกแบบท่าทางการเต้นจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ทั้งแบบเดี่ยว คู่ และกลุ่ม

ขั้นที่ 4 การผ่อนคลาย เป็นการเหยียดคลายกล้ามเนื้อ สร้างความผ่อนคลาย และให้รับรู้ถึงความสงบ เพื่อปรับจังหวะการหายใจ และการเปิดโอกาสให้สะท้อนความคิดความรู้สึกผ่านคำพูด

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ ร่างกาย เพลง บทร้อยแก้ว และวัสดุอุปกรณ์ เช่น ผ้าหลากสี ริบบิ้นหลากสี ยางยืด เป็นต้น เพื่อให้เด็กนำมาปรับใช้ในการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อทำกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

4. ความคิดสร้างสรรค์

ในส่วนนี้นำเสนอเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ความหมาย พัฒนาการ องค์ประกอบ ลักษณะกิจกรรม วิธีการพัฒนา และวิธีวัด มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

กรมวิชาการ (2537) ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถของบุคคลในการคิดแก้ปัญหาด้วยการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ โดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดความคิดใหม่ต่อเนื่องกันไป และความคิดสร้างสรรค์นี้ประกอบด้วยความคิดคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่นและความคิดที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะหรือความคิดริเริ่ม

ชาญณรงค์ (2546) ได้สรุปความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถของสมองที่คิดได้กว้างไกลหลาหลายมุมมอง เรียกว่าความคิดแบบอเนกนัย ซึ่งทำให้เกิดความคิดแปลกใหม่แตกต่างจากเดิม เป็นความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัว ทำให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ กระทั้งเกิดปฏิกิริยาตอบสนองเกิดความคิดเชิงจินตนาการ อันนำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่ หรือเพื่อแก้ปัญหาซึ่งจะต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างประสบการณ์และความรู้เดิมที่ผ่านมา

ประสาร (2546) ได้สรุปความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ การสังเคราะห์คำอธิบายจากแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ปรากฏว่ามีจุดเน้นลักษณะเฉพาะของความคิดสร้างสรรค์ตรงกันอยู่ 3 ลักษณะ ดังนี้

1) ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดที่ใหม่ แปลกแตกต่างจากเดิม ซึ่งอาจเกิดจากการคิดปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้ว หรือการใช้จินตนาการคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้น

2) เป็นการคิดมุ่งแก้ปัญหา ที่เกิดจากความต้องการของบุคคล หรือความจำเป็นจากสิ่งแวดล้อมโดยมีลักษณะของความไวต่อการรับรู้สึกถึงปัญหาหรือการคิดค้นพบปัญหาในแง่มุมหรือรูปแบบที่แตกต่างจากธรรมดา

3) เป็นการคิดที่มีคุณค่า เป็นประโยชน์ มิใช่คิดฟุ้งซ่านให้แปลกๆแตกต่าง แต่ไร้สาระหรือเป็นอันตราย เป็นการคิดแปลกใหม่ที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหา มีทางเป็นไปได้และใช้ประโยชน์ได้จริง

Duffy (1998) ได้แสดงความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1) เป็นความสามารถในการมองเห็นแนวทางใหม่

2) เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์เดิมและเชื่อมโยงการเรียนรู้จากสถานการณ์ใหม่

3) เป็นความคิดที่ขนานไปกับเส้นทางของประเพณีดั่งเดิมและการทำลายอุปสรรคต่างๆ

4) เป็นการใช้กระบวนการที่ไม่ยึดตามหลักประเพณีในการแก้ไขปัญหา

5) เป็นการต่อยอดข้อมูลให้มีมากขึ้น

6) เป็นการสร้างสรรค์สิ่งที่มีลักษณะเฉพาะหรือริเริ่ม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

Mayesky (2003) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ แนวทางการคิดและการกระทำ หรือการความคิดริเริ่มในการทำบางสิ่งของตนเองและทำให้มีคุณค่าโดยบุคคลหรือผู้อื่น บุคคลนั้นอาจจะไม่ใช่คนแรกของโลกที่ผลิตขึ้นมาใหม่ แต่ความสร้างสรรค์จะพิจารณาจากกระบวนการ

สรุปได้ว่าความหมายของความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากความคิดเดิม และเป็นความสามารถในการมองเห็นถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ทำให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ เกิดปฏิกิริยาตอบสนอง และความคิดเชิงจินตนาการ นำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่ หรือการแก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างประสบการณ์ และความรู้เดิมที่ผ่านมา

4.2 พัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์

กรมวิชาการ (2537) ได้อธิบายลักษณะพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กว่ามีแบบแผนที่แตกต่างกันไปจากพัฒนาการด้านอื่นๆ ซึ่งสามารถพัฒนาได้มากกว่าวัยผู้ใหญ่ และจากแนวคิดที่ว่าความคิดสร้างสรรค์ส่งเสริมให้พัฒนาได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาถึงพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้เจริญต่อเนื่องถึงวัยผู้ใหญ่ต่อไป Torrance (1962, อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2537) ได้สรุปลักษณะพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์จากการศึกษาของ Ligon ไว้ดังนี้

เด็กวัยทารก - วัยก่อนเรียน (อายุ 0-6 ปี) ลักษณะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กวัยนี้ค่อนข้างจะเป็นธรรมชาติที่ปรากฏชัด

อายุ 0-2 ปี เด็กเริ่มมีพัฒนาการจินตนาการ ในช่วงขวบแรกเด็กต้องการรู้เรื่องต่างๆ พยายามเลียนแบบเสียงและจังหวะ เมื่ออายุ 2 ขวบ เด็กต้องการให้มีอะไรพิเศษเกิดขึ้น เด็กกระตือรือร้นจะได้สัมผัส ชิม และดูทุกสิ่งทุกอย่าง เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น แต่วิธีการแสดงออกนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน

อายุ 2-4 ปี เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับโลกโดยประสบการณ์ตรง และทำสิ่งนั้นๆ ซ้ำโดยการเล่นที่ใช้จินตนาการ เด็กตื่นตัวกับสิ่งแปลกใหม่ตามธรรมชาติ ช่วงความสนใจของเด็กจะสั้นโดยเปลี่ยนจากการเล่นอย่างหนึ่งไปอีกอย่างหนึ่งเสมอ เด็กเริ่มพัฒนาความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง เด็กวัยนี้มักทำในสิ่งที่เกินความสามารถของตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกโกรธและคับข้องใจ

อายุ 4-6 ปี เด็กเริ่มสนุกสนานกับการวางแผน การเล่น การทำงาน เด็กเรียนรู้บทบาทของผู้ใหญ่โดยการเล่นสมมติ มีความอยากรู้อยากเห็นสิ่งที่เป็นจริงและถูกต้อง เด็กสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ แม้ว่าจะไม่เข้าใจเหตุผลนัก เด็กทดลองเล่นบทบาทต่างๆ โดยใช้จินตนาการของเด็กเอง

สรุปได้ว่าพัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์ เป็นพัฒนาการที่พัฒนาได้ตั้งแต่วัยเด็ก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้เจริญต่อเนื่องถึงวัยผู้ใหญ่ต่อไป

4.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

Torrance (2011) ได้สร้างเป็นเครื่องมือวัดความคิดสร้างสรรค์หรือความสามารถอื่นในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้คำพูดและทักษะการวาดรูปของเด็กที่อายุระหว่าง 3-6 ปี เด็กจะตอบสนองในการกระทำและการเคลื่อนไหวหรือในคำศัพท์ที่เกี่ยวกับการตอบสนองอย่างเหมาะสมของพัฒนาบุคลิกลักษณะด้านจิตใจของเด็ก ซึ่งองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ที่เครื่องมือนี้วัดคือ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม จินตนาการ แล้วนำมาประเมินรวมกันเป็นความคิดสร้างสรรค์โดยรวม มีรายละเอียดขององค์ประกอบดังนี้

1) ความคิดคล่องตัว หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน

2) ความคิดริเริ่ม หมายถึง ลักษณะความคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกเป็นความคิดที่แปลกแตกต่างจากความคิดเดิม และอาจไม่เคยมีใครนึกหรือคิดถึงมาก่อน

3) จินตนาการ หมายถึง ลักษณะความคิดสมมติตนเองเป็นสิ่งต่างๆที่แปลกแตกต่างจากปกติ

อารี พันธ์มณี (2547) ได้นำเสนอองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์มักเข้าใจและมุ่งเน้นไปที่ความคิดริเริ่ม ซึ่งแท้จริงแล้วความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยลักษณะความคิดอื่นๆด้วย มิใช่เพียงแต่ความคิดริเริ่มเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามความคิดริเริ่มเป็นลักษณะสำคัญที่ ทำให้เกิดการเริ่มต้นขึ้นแต่ความสำเร็จของการสร้างสรรค์ต้องอาศัยลักษณะความคิดอื่นๆ ประกอบด้วย

ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Guilford) ได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง หรือเรียกว่า ลักษณะการคิดอเนกนัย หรือการคิดแบบกระจาย (divergent thinking) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่

1) ความคิดคล่องตัว (fluency) หมายถึงปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็น

1.1) ความคิดคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (word fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่ว

1.2) ความคิดคล่องแคล่วทางด้านการโยงสัมพันธ์ (associational fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ภายในเวลาที่กำหนด

1.3) ความคล่องแคล่วทางด้านการแสดงออก (expressional fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยคกล่าวคือสามารถที่จะนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็วเพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ จากการวิจัยบุคคลที่มีความคล่องแคล่วทางด้านการแสดงออกสูงจะมีความคิดสร้างสรรค์

1.4) ความคล่องแคล่วในการคิด (ideational fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด เช่น ให้คิดหาประโยชน์ของก้อนอิฐมาให้ได้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนดให้ ซึ่งอาจเป็น 5 นาที หรือ 10 นาที ความคล่องแคล่วในการคิด มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหา เพราะในการแก้ปัญหาจะต้องแสวงหาคำตอบหรือวิธีแก้ไขหลายวิธี และต้องนำวิธีการเหล่านั้นมาทดลองจนกว่าจะพบวิธีการที่ถูกต้องตามที่ต้องการ

ความคิดคล่องตัวนอกจากจะช่วยให้เด็กได้เลือกคำตอบที่ดี และเหมาะสมที่สุดแล้ว ยังช่วยจัดหาทางเลือกอื่นๆที่จะเป็นไปได้ให้อีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในการแก้ปัญหาใดๆมักจะพยายามหาวิธีการแก้หลายๆวิธีโดยให้โอกาสในการเลือกเป็นอันดับลงมา เช่น ถ้าเราไม่สามารถทำได้อย่างวิธีที่ 1 วิธีที่ 2 ก็อาจนำมาทดลองใช้ได้ หรือวิธีที่ 3 ก็ยังเป็นที่น่าสนใจ ถ้าวิธีที่ 2 ไม่สามารถแก้ได้ เหล่านี้เป็นต้น ความคิดคล่องแคล่วนอกจากช่วยให้มีข้อมูลมากพอในการเลือกสรรแล้ว ยังมีช่องทางอื่นที่เป็นไปได้ให้เลือกด้วย จึงนับได้ว่าความคิดคล่องตัวเป็นความสามารถเบื้องต้นที่จะนำไปสู่ความคิดที่มีคุณภาพ หรือความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง

2) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือแบบของความคิด แบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

2.1) ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous flexibility) เป็นความสามารถที่จะพยายามคิดให้หลายประเภทอย่างอิสระ เช่น คนที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้ว่าประโยชน์ของก้อนหินมีอะไรบ้างหลายประเภท ในขณะที่คนที่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ จะคิดได้เพียงประเภทเดียวหรือสองประเภทเท่านั้น

2.2) ความคิดยืดหยุ่นทางด้านการดัดแปลง (Adaptive flexibility) ซึ่งมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา คนที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้ไม่ซ้ำกัน ซึ่งความคิดยืดหยุ่นจะเป็นตัวเสริมให้ความคิดคล่องแคล่วมีความแปลกแตกต่างออกไป หลีกเลี่ยงการซ้ำซ้อน หรือเพิ่มคุณภาพความคิดให้มากขึ้นด้วยการจัดเป็นหมวดหมู่และหลักเกณฑ์ยิ่งขึ้น นับได้ว่าความคิดคล่องแคล่ว

ความคิดยืดหยุ่น เป็นความคิดพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ได้หลายหมวดหมู่ หลายประเภท ตลอดจนสามารถเตรียมทางเลือกไว้หลายๆทาง ความคิดยืดหยุ่นจึงเป็นความคิดเสริมคุณภาพให้ได้ดีขึ้น

3) ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดา หรือความคิดง่ายๆ ความคิดริเริ่ม หรือที่เรียกว่า Wild Idea เป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ความคิดริเริ่ม อาจเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น เช่น การคิดประดิษฐ์เครื่องบินได้สำเร็จก็ได้แนวคิดจากการทำเครื่องร่อน เป็นต้น

ความคิดริเริ่มจึงเป็นลักษณะความคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกเป็นความคิดที่แปลกแตกต่างจากความคิดเดิม และอาจไม่เคยมีใครนึกหรือคิดถึงมาก่อน ความคิดริเริ่มจำต้องอาศัยลักษณะความกล้าคิด กล้าลอง เพื่อทดสอบความคิดของตน บ่อยครั้งที่ความคิดริเริ่มจำเป็นต้องอาศัยความคิดจินตนาการการประยุกต์ คือไม่ใช่คิดเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องคิดสร้างและหาทางทำให้เกิดผลงานจึงเป็นสิ่งคู่กัน ตัวอย่างเช่น เคยมีผู้กล่าวว่าคนที่คิดอยากจะบินนั้นประหลาด และไม่มีทางเป็นไปได้ แต่ต่อมาพี่น้องตระกูลไรต์ก็สามารถคิดประดิษฐ์เครื่องบินได้สำเร็จ เป็นต้น

พฤติกรรมด้านความคิดริเริ่ม

ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดริเริ่ม สรุปจากการศึกษาค้นคว้าก็พบว่าคนที่มีความคิดริเริ่มมักไม่ชอบความจำเจ ซ้ำซาก แต่จะชอบปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้งานของเขามีชีวิตชีวาและมีความแปลกใหม่กว่าเดิมเขาจะเป็นบุคคลที่มีความศรัทธาที่จะทำงานที่ค่อนข้างยากซับซ้อนอาศัยความสามารถสูงให้สำเร็จได้ และเขาจะเป็นบุคคลที่มุ่งมั่นและมีสมาธิแน่วแน่ในงานของตนโดยไม่เห็นแก่สินจ้างและรางวัล แต่เป็นการทำงานที่เกิดจากแรงจูงใจภายใน หรือความศรัทธา และพอใจที่จะทำงานนั้นๆ

พฤติกรรมของบุคคลที่มีความคิดริเริ่ม จึงมักเป็นบุคคลที่กล้าแสดงออก กล้าทดลอง กล้าเสี่ยง และเล่นกับความคิดของตน เขาจึงเป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง และมีความเชื่อมั่นในตนเองจะไม่ขลาดกลัวต่อสิ่งลึกลับ ประหลาดหรือคลุมเครือ แต่กลับยั่วยุและท้าทายให้อยากลอง และรู้สึกพอใจและตื่นเต้นที่จะเผชิญกับสิ่งเหล่านั้นจัดว่าเป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตดีทีเดียว

4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) เป็นความคิดที่ขาดไม่ได้ในการทำให้เกิดผลงานหรือผลิตผลสร้างสรรค์ขึ้นมาได้ ในการสร้างผลงานก็จะมีความแปลกใหม่เป็นพิเศษ เป็นจุดสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่มุ่นเน้นผลผลิตสร้างสรรค์เป็นสำคัญด้วย โดยมีพัฒนาการของความละเอียดลออ ดังนี้

4.1) พัฒนาการความละเอียดลออจะขึ้นอยู่กับอายุ กล่าวคือ เด็กที่มีอายุมากจะมีความสามารถด้านนี้มากกว่าเด็กอายุน้อย

4.2) เด็กหญิงจะมีความสามารถมากกว่าเด็กชายในด้านความละเอียดลออ

4.3) เด็กที่มีความสามารถสูงทางด้านความละเอียดลออจะเป็นเด็กที่มีความสามารถทางด้านการสังเกตสูงด้วย

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง หรือเรียกว่า ลักษณะการคิดอเนกนัย หรือการคิดแบบกระจาย (Divergent thinking) ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกทดสอบความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว ตามแนวคิดของ Torrance โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ

4.4 ปัจจัยที่ส่งผลถึงความคิดสร้างสรรค์

อารี รังสินันท์ (2532) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิผลต่อความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเจริญสูงสุดในช่วงแรกเมื่อตอนอายุ 4 ปี 6 เดือน และเริ่มลดลงเมื่อเด็กเริ่มเข้าโรงเรียนอนุบาล หลังจากเด็กปรับตัวเข้ากับสภาพ บรรยากาศ และวิธีสอนของโรงเรียนแล้วความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจึงค่อยพัฒนาขึ้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์โดยทั่วไปแตกต่างกับพัฒนาการด้านสติปัญญา กล่าวคือพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กค่อยเจริญงอกงามขึ้นตามระดับอายุ วุฒิภาวะ และประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น

Andrews (1930 อ้างถึงใน Torrance, 1981) ได้ทำการวิจัยพบว่า คะแนนของจินตนาการในการสร้างสรรค์จะมีสูงมากในช่วงอายุ 4 ปี ถึง 4 ปี 6 เดือน แล้วจะหยุดทันทีเมื่ออายุ 5 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กเริ่มเข้าสู่โรงเรียนอนุบาล ทำให้ความสามารถถูกนิยามใหม่ เปลี่ยนโครงสร้างใหม่ หรือรวมกลุ่มกันไปถึงจุดสูงสุด

วาสนา ประจงหัสต์ (2557) ศึกษาผลของการกิจกรรมศิลปะการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 โดยรวมของเพศหญิงหลังการทำกิจกรรมศิลปะการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์มีการพัฒนามากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เพศหญิงมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคล่องแคล่ว ด้านความยืดหยุ่น และด้านความละเอียดลออมากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ธิตยา คำควร (2556) ศึกษาผลของความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ และความแตกต่างระหว่างเพศที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดคล่องและความคิดยืดหยุ่นในระดับพอใช้ และความคิดริเริ่มในระดับดี โดยนักเรียนหญิงมีองค์ประกอบด้านความคิดคล่องตัวสูงกว่านักเรียนชาย นักเรียนชายมีองค์ประกอบด้านความคิดยืดหยุ่นสูงกว่านักเรียนหญิง และองค์ประกอบด้านความคิดริเริ่มนั้น ความแตกต่างระหว่างเพศไม่ได้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์ประกอบดังกล่าว

ประสาท อิศรปรีดา (2532, อ้างถึงใน อารี พันธ์มณี, 2546) กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ว่าความคิดสร้างสรรค์ไม่ว่าอยู่ในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม หรือระดับสังคม ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ส่วน ดังนี้

1) ปัจจัยที่เป็นส่วนของความสามารถ และทักษะทางการคิด ซึ่งเป็นศักยภาพที่มีอยู่ภายในตัวบุคคล

2) ปัจจัยทางแรงจูงใจ ที่อาจเกิดจากการกระตุ้นจากภายนอกอีกส่วนหนึ่ง บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ ต้องมีปัจจัยหลายๆ อย่างที่เอื้อซึ่งกันและกันเสมอ กล่าวคือ ไม่เพียงแต่มีแรงจูงใจ มีทักษะ หรือความสามารถที่จะคิดสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องมีศักยภาพทางการคิด มีความอดทน ความอยากรู้อยากเห็น กล้าเสี่ยง ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางอารมณ์

Thomas (2011) กล่าวถึงปัจจัยที่นำพาเด็กไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า เมื่อเด็กเคลื่อนไหวผ่านดนตรี เด็กจะมีประสบการณ์เกี่ยวกับเสียงที่อยู่ภายในดนตรี การเคลื่อนไหวนำพาเด็กไปสู่อิสระในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านรูปแบบที่หลากหลาย การเคลื่อนไหวเป็นสิ่งที่จำเป็นพื้นฐานของพัฒนาการทางดนตรี การแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันเป็นทักษะจำเป็นในการคิดวิเคราะห์สำหรับความคิดสร้างสรรค์ เมื่อเด็กเคลื่อนที่ตามดนตรี เด็กจะสามารถจินตนาการแสดงออกถึงความเป็นตัวเอง และแก้ไขปัญหา ครูที่สอนดนตรีต้องอยู่ในพื้นที่ที่สามารถช่วยเหลือเด็กให้พัฒนาขั้นตอนในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

สรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลถึงความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ อายุ เพศ ความสามารถหรือทักษะการเคลื่อนไหว ความสามารถทางการคิด และแรงจูงใจในการทำกิจกรรมที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงความคิดสร้างสรรค์ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ส่งผลถึงการแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมที่เด็กต้องแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์จำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย

4.5 อุปสรรคของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ซิมเบอร์ก (1971, อ้างถึงใน อารี พันธ์มณี, 2546) ได้กล่าวถึง อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ไว้ 3 ประการ ดังนี้

1) อุปสรรค์ด้านการรับรู้ ได้แก่ การที่คนเราไม่สามารถมองเห็นปัญหาที่แท้จริงได้ เป็นเหตุให้การแก้ไขปัญหานั้นดำเนินไปโดยปราศจากเป้าหมายที่ชัดเจนและแน่นอน ตัวอย่างของอุปสรรคประเภทนี้ ได้แก่

1.1) ความยากในการจำแนกปัญหาที่แท้จริงจากปัญหาทั่วไป

1.2) การมองปัญหาแคบเกินไป ขาดการพิจารณาสภาพแวดล้อมของปัญหานั้น ซึ่งอาจจะเป็นด้วยข้อจำกัดในการรับรู้ก็ได้

1.3) ความไม่สามารถที่จะให้คำจำกัดความของนิยาม หรือปัญหาเป็นเหตุให้สื่อความเข้าให้ไม่ตรงกันได้

1.4) ความไม่สามารถที่จะใช้ประสาทสัมผัสทั้งหลายในการสังเกต ซึ่งมักเข้าใจว่าการสังเกตนั้นเป็นการใช้เพียงตามองเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วสามารถใช้ประสาทสัมผัสทั้งหมด คือ ตา หู จมูกและกายสัมผัส ช่วยในการสังเกต

1.5) ความยากที่มองเห็นปัญหาความสัมพันธ์ของวัตถุ เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกันน้อย (Remote rerationship) ทำให้ไม่สามารถหาทางแก้ปัญหาได้

1.6) การมองข้ามสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวหรือสิ่งที่เด่นชัด ซึ่งบางครั้งความเคยชินกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่คุ้นเคยอาจทำให้มองข้ามประเด็นที่น่าสนใจไปได้

1.7) ความล้มเหลวในการจำแนกเหตุและผล มีหลายสถานการณ์ที่ยากแก่การแยกแยะได้อย่างชัดเจนว่า อะไรเป็นเหตุอะไรเป็นผลแก่กัน ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะไม่ด่วนสรุปสาเหตุและผลจนกว่าจะรู้แน่ชัดเสียก่อน

2) อุปสรรคด้านวัฒนธรรม เป็นผลเนื่องจากกฎเกณฑ์ทางสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดให้บุคคลต้องมีพฤติกรรมอยู่ในกรอบระเบียบแบบแผน ทำให้มีผลต่อการสกัดกั้นความท้าทายต่อการคิดค้น และความเปลี่ยนแปลงอันเป็นคุณลักษณะด้านความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ตัวอย่างของอุปสรรคนี้

2.1) ความต้องการทำตามแบบอย่างในกรอบที่ไม่แตกต่างจากผู้อื่น ทำให้เกิดรูปแบบพฤติกรรมและการมองปัญหาที่คล้ายคลึงกัน การหาวิธีแก้ปัญหา ก็ยึดติดกับระเบียบแบบแผนมากเกินไป ทำให้บางครั้งไม่สามารถแก้ปัญหาได้

2.2) การเน้นความประหยัดและให้สามารถปฏิบัติได้มากเกินไป ซึ่งมีผลทำให้เกิดการตัดสินใจที่รวดเร็วเกินไป ทำให้บุคคลไม่พยายามที่จะใช้ความคิดของตนในสิ่งที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำกับของเดิม เพราะการกระทำเช่นนี้ต้องลงทุนทั้งเวลาและเงินมากขึ้น ซ้ำไม่แน่ใจความสำเร็จด้วย

2.3) ความกลัวที่จะเป็นคนไม่สุภาพเรียบร้อย กลัวผู้อื่นเห็นว่าตนเป็นบุคคลที่น่ารำคาญ จึงทำให้ขาดความอยากรู้อยากเห็น ไม่กล้าที่จะซักถามหรืออภิปรายในสิ่งที่ตนยังไม่เข้าใจ ทำให้กลายเป็นคนที่ขาดจิตสำนึกแห่งการสืบค้น

2.4) การมุ่งการแข่งขันหรือความคิดร่วมมือกันนั้นแต่ละคนต้องลดความคิดของตนเองลง เพื่อให้สอดคล้องกับความคิดของกลุ่มหรือลดความขัดแย้งลง ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ขัดแย้งความจริงความร่วมมือหมายถึง การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้โดยต้องสามารถอธิบายหรือชี้แจงความคิดของตนให้ผู้อื่นเข้าใจหรือยอมรับได้ ส่วนการมุ่งแข่งขันกันจนเกินไปนั้นก็มีผลทำให้บุคคลมองข้ามเป้าหมายที่แท้จริงของงานนั้นไป โดยจะมุ่งเอาชนะแต่เพียงอย่างเดียว ทำให้ละเลยความคิดริเริ่มของตนเอง

2.5) การยึดมั่นในสถิติมากเกินไป การยึดมั่นหรือเชื่อในตัวเลขโดยไม่พิจารณาตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เข้าใจสภาพความเป็นจริงที่ผิดไปได้

2.6) ความยากในการสรุปอ้างอิง พฤติกรรมของบุคคลเป็นสิ่งที่ยากต่อการสรุปอ้างอิง เพราะแต่ละคนก็มีพฤติกรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเองซึ่งแตกต่างกัน จึงเป็นการยากในการพิจารณามอบหมาย งานที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคลได้

2.7) การยึดมั่นเหตุผลและความจริงมากเกินไปหรือการหลงเชื่อความจริงในอดีตมากเกินไป ก็มีผลทำให้บุคคลขาดความคิดสร้างสรรค์ได้

2.8) การขาดความประนีประนอมในความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกันเข้าด้วยกัน ส่วนมากแล้วบุคคลจะมีแนวโน้มที่จะต่อต้าน หรือไม่ยอมรับความคิดที่ไม่ตรงกับตนโดยสิ้นเชิง และจะยอมรับความคิดที่ตรงกับตนในทันที ลักษณะเช่นนี้มีผลทำให้เกิดความคิดใหม่ๆ ขึ้นมา

2.9) การมีความรู้สึกเกี่ยวกับของข่ายงานที่ปฏิบัติมากหรือน้อยเกินไป บุคคลที่มีความรู้น้อยหรือแคบเกินไปก็ไม่สามารถนำมาอภิปรายและสร้างสรรค์ให้เกิดความคิดใหม่ๆ ขึ้นมา

เช่นเดียวกับ บุคคลที่มีความรู้มากหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ ก็มักจะมีความรู้สึกว่าความคิดของตนนั้นถูก

2.10) การมีความเชื่อว่าความคิดฝันเป็นสิ่งที่ไร้ค่า บุคคลจึงไม่ยอมรับฟังความคิดฝันในสิ่งที่แปลกๆ ใหม่ๆ โดยเห็นว่าเป็นเรื่องเพ้อฝัน ไร้สาระ ซึ่งความจริงแล้วประดิษฐ์กรรมใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นส่วนใหญ่ก็มักได้คิดจากความคิดฝันมาก่อนนั่นเอง

3) อุปสรรคด้านอารมณ์ จัดเป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่ง ทั้งนี้เพราะอารมณ์ของบุคคล อันได้แก่ ความกลัว ความโกรธ ความรักและความเกลียด เป็นต้น นับว่ามีความสำคัญมากต่อปัญหาและเหตุผลสองสิ่งนี้เปรียบเสมือนหน้าหัวและก้อยของเหรียญ คือ ถ้าหงายเหรียญหน้าใดขึ้นอีกหน้าก็ต้องคว่ำลง นั่นคืออารมณ์จะเป็นตัวสกัดกั้นความคิดและเหตุผล ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ตัวอย่างของอุปสรรคประเภทนี้ ได้แก่

3.1) ความกลัวที่จะทำผิดหรือทำในสิ่งที่ผู้อื่นมองว่าโง่ ด้วยความกลัวเช่นนี้ทำให้สูญเสียความคิดดีๆ ไป เพราะเจ้าของความคิดไม่กล้าที่จะเสนอความคิดนั้นออกมา ด้วยเกรงว่าจะถูกผู้อื่นมองว่าเป็นเรื่องไร้สาระ

3.2) การด่วนที่จะตัดสินใจรับความคิดอันแรกที่เกิดขึ้นโดยไม่เปิดโอกาสคิดหาแนวทางอื่นที่แตกต่างออกไป ความจริงความคิดอันแรกนั้น อาจจะไม่ใช่ความคิดที่ดีที่สุดเสมอไป อาจจะมีความคิดอื่นที่ดีกว่าก็ได้ ถ้ายอมรับเสียตั้งแต่ความคิดอันแรกแล้วก็จะเป็นการสกัดกั้นความคิดอื่นๆ ไป

3.3) การยึดติดกับความคิดของตน บุคคลมักจะยึดติดกับความคิดความเชื่อของตนและยากที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดหรือข้อเสนอแนะของบุคคลอื่น และมักต่อต้านความคิดที่ไม่ตรงกับความคิดของตน

3.4) ความอดทนอดกลั้นต่อการแสวงหาวิธีแก้ปัญหาที่ยากบุคคลทั่วไปมักจะมีความมุ่งหวังในผลสำเร็จในงานของตนไว้สูง เมื่องานนั้นประสบปัญหาก็จะเกิดความคับข้องใจและมุ่งแก้ปัญหานั้นแบบหัวชนฝา ไม่พยายามที่จะรวบรวมสถิติและความคิดในการหาหนทางอื่นๆ

3.5) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยสูงเกินไป ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ แต่ถ้าความต้องการสูงเกินไปก็ทำให้เป็นโรคประสาทได้และเมื่อทุกคนต่างก็มุ่งไปที่ความมั่นคงปลอดภัยของตัวเองแล้ว จะมีผลให้ละเลยต่อโอกาสที่จะรับรู้หรือพิจารณาในสิ่งที่ใหม่อย่างน่าเสียดาย

3.6) ความกลัวต่อการนิเทศ แนะนำและไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการสกัดกั้นความสามารถในการแก้ปัญหาและทำกิจกรรมสร้างสรรค์

3.7) การขาดความพยายามที่จะแก้ปัญหาโดยตลอดจนสำเร็จบุคคลส่วนมากชอบที่จะดำเนินโครงการใหม่ๆ และให้ความสนใจกับโครงการนั้นในระยะสั้นๆ ในระยะยาวบุคคลมักจะขาดการเอาใจใส่ติดตามแก้ปัญหาและหาวิธีการใหม่ๆ มาดำเนินให้โครงการลุล่วงไปด้วยดี

3.8) การขาดแรงจูงใจในการแก้ปัญหา สาเหตุเนื่องจากขาดผู้เห็นด้วยหรือขาดผู้สนใจในแนวทางแก้ปัญหาที่ตนได้เสมอ อาจเป็นเพราะเขาไม่แน่ใจแนวทางแก้ปัญหานั้นหรือมีความรู้ความเข้าใจไม่ดีพอ จึงมีผลทำให้ผู้เสนอแนวทางที่แก้นั้นขาดแรงจูงใจที่จะคิดต่อไป

ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์ (2546) ได้กล่าวถึง อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ไว้ 3 ประการ ดังนี้

1) บุคคล บ้านและโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการวางรากฐานของชีวิตในทุกๆ ด้าน ดังนั้นผู้ที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลคือ พ่อ แม่ และครู เด็กที่เกิดใหม่ในช่วง 6 ปีแรกของชีวิตจะเป็นระยะที่มีจินตนาการสูง ศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์กำลังพัฒนา หากได้รับประสบการณ์ที่เหมาะสมย่อมเป็นการเริ่มต้นวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในอนาคต ซึ่งพ่อแม่ควรส่งเสริมให้เด็กพึ่งตนเอง พร้อมทั้งครูผู้สอนควรส่งเสริมให้เด็กถาม โดยครูควรให้ความสนใจต่อคำถามเหล่านั้น และกระตุ้นให้เด็กรู้จักค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง เมื่อเด็กถามคำถามหรือแสดงความคิดเห็น แม้จะแปลกหรือเป็นไปไม่ได้ ครูควรรับฟังด้วยความสนใจโดยไม่รีบประเมิน เพราะจะเป็นการตัดโอกาสเด็กหรือทำให้จินตนาการของเด็กหยุดลง

2) สภาพแวดล้อมและสังคม โรเจอร์ (1959, อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์, 2546) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ภาวะที่บุคคลรู้สึกปลอดภัย psychological safety) คือ รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าและได้รับการยอมรับ รวมทั้งภาวะที่มีเสรีภาพในการแสดงออก (psychological freedom) ภาวะทั้งสองประการดังกล่าวสามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1) ความรู้สึกปลอดภัยทางจิต พ่อแม่และครู สามารถสร้างความรู้สึกปลอดภัยทางจิตได้ โดยยอมรับความสามารถของเด็กแต่ละคนโดยไม่พยายามประเมินหรือเปรียบเทียบ เพราะจะทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองด้อย แต่สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กรู้สึกปลอดภัย อบอุ่น และมีความมั่นคงทางอารมณ์

2.2) ความอิสระทางจิต สามารถส่งเสริมได้ด้วยการเปิดโอกาสให้มีการแสดงออกอย่างอิสระทั้งความคิด ความรู้สึก และการกระทำ ซึ่งแสดงถึงความเป็นตัวของตัวเอง อันจะนำไปสู่การทดลองและริเริ่มกระทำและสร้างสรรค์สิ่งใหม่

3) ลักษณะนิสัยที่พึงปรารถนา ทฤษฎีของกิลฟอร์ดเสนอว่า ความคิดริเริ่ม ความคล่องแคล่วในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิดและความละเอียดลออในการคิด เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้น แต่เมื่อมีความคิดสร้างสรรค์ใดๆ เกิดขึ้นแล้ว การที่จะดำเนินไปสู่ความสำเร็จหรือการนำความคิดสร้างสรรค์นั้นไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ต้องอาศัยนิสัยหรือคุณธรรมอื่นๆ อีกหลายประการดังนี้

3.1) จินตนาการ เป็นความคิดที่กว้างขวาง ไม่มีขอบเขต ความคิดสร้างสรรค์แปลกใหม่จำเป็นต้องใช้จินตนาการในการริเริ่ม ซึ่งจะช่วยให้ค้นพบนวภาพหรือสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน

3.2) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การที่บุคคลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะช่วยให้บุคคลสามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ได้จนประสบความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายได้

3.3) ทัศนคติ เป็นท่าทีของบุคคลอันประกอบด้วยความคิดเห็นและอารมณ์ ซึ่งจะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมและการตัดสินใจของแต่ละบุคคล ทัศนคติของบุคคลสามารถแบ่งได้ทั้งทัศนคติเชิงบวกและทัศนคติเชิงลบ ทัศนคติเชิงบวกเป็นปัจจัยที่จะช่วยส่งผลให้บุคคลมีท่าทีที่ดีหรือในทางสนับสนุนก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ในทำนองเดียวกันทัศนคติเชิงลบก็อาจเป็นอุปสรรคต่อความคิดสร้างสรรค์ได้

3.4) อัตมโนทัศน์ (self concept) หรือความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวเอง ก็นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ อัตมโนทัศน์เป็นการรับรู้เกี่ยวกับตัวเองทั้งทางบวกและทางลบ ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสภาพแวดล้อม การก่อรูปของอัตมโนทัศน์มีที่มาสองทางคือ ข้อมูลจากภายนอก เช่น คำติชมการวิพากษ์วิจารณ์ความคิดเห็นของผู้อื่นที่มีต่อตัวเรา ส่วนอีกทางหนึ่งมาจากการรับรู้พฤติกรรมที่ประสบแก่ตนเอง เช่น บุคคลที่ทำการสอบในวิชาต่างๆ ได้คะแนนสูง จึงรับรู้ว่า ตนเองเก่งในวิชานั้นๆ เป็นต้น

3.5) ความคิดเชื่อมโยงหรือการโยงสัมพันธ์ เมื่อความคิดหนึ่งเกิดขึ้นก็จะเป็นสะพานเชื่อมโยงให้เกิดความคิดอื่นๆ ตามมาเป็นความคิดที่เน้นการเชื่อมโยงสรรพสิ่งว่าล้วนเป็นเหตุปัจจัยที่กระทบซึ่งกันและกัน โดยเชื่อว่าการคิดเช่นนี้จะช่วยให้เห็นภาพรวมทั้งหมดว่าเรื่องนี้สัมพันธ์กับเรื่องใดบ้างอันจะนำไปสู่การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม

สรุปได้ว่าอุปสรรคของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้นเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็น อุปสรรค์ด้านการรับรู้ เกิดจากการไม่สามารถมองเห็นปัญหาที่แท้จริงได้ ทำให้การแก้ไขปัญหาปราศจากเป้าหมายที่ชัดเจนและแน่นอน อุปสรรคด้านอารมณ์ ได้แก่ ความกลัว ความโกรธ ความรักและความเกลียด เป็นต้น อารมณ์จะเป็นตัวสกัดกั้นความคิดและเหตุผล ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์

ของบุคคล และอุปสรรคด้านวัฒนธรรม เกิดจากบุคคล บ้านและโรงเรียน สภาพแวดล้อมและสังคม หากเด็กอยู่ภายใต้กรอบระเบียบแบบแผนและอารมณ์ที่แสดงออก ทำให้มีผลต่อการสกัดกั้นความท้าทายต่อการคิดสร้างสรรค์ของบุคคลรวมถึงมีอิทธิพลต่อศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์กำลังพัฒนา แต่หากเด็กได้รับประสบการณ์ที่เหมาะสมย่อมเป็นการเริ่มต้นวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในอนาคต

4.6 ลักษณะกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

Torrance (1970, อ้างถึงใน อารี พันธ์มณี, 2547) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ มีผลงานด้านการเขียนหนังสือ ซึ่งได้แปลออกเป็นภาษาต่างๆ เช่น ญี่ปุ่น หลายเล่ม ทอแรนซ์ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคิดสร้างสรรค์ การสอนและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทั้งในและต่างประเทศ และการศึกษาเปรียบเทียบไว้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งจนเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก ทอแรนซ์ได้เสนอกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ 3 ลักษณะดังนี้

ลักษณะที่ 1 ความไม่สมบูรณ์ การเปิดกว้าง (imcompleteness, openness) ลักษณะพื้นฐานแรกที่สุดในกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้โดยวิธีสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา คือ ความไม่สมบูรณ์ หรือความเปิดกว้าง คนที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นจำนวนมากได้เสนอแนะว่า ความไม่สมบูรณ์จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์เด็กอาจประสบความไม่สมบูรณ์จากภายนอกโรงเรียน และสิ่งนี้เองได้กระตุ้นให้เขาอยากเรียนอยากรู้ หรือเขาอาจประสบความไม่สมบูรณ์จากภายนอกโรงเรียน และสิ่งนี้เองได้กระตุ้นให้เขาอยากเรียนรู้ หรือเขาอาจประสบความไม่สมบูรณ์จากภายในห้องเรียน ความไม่สมบูรณ์อาจจะพบได้ในรูปภาพ เรื่องราว วัสดุ การสอน ตัวครูหรือคำถามของนักเรียนเอง การจัดสภาพห้องเรียน หรือสนามเด็กเล่น หรือแม้แต่ลำดับขั้นกิจกรรมการเรียนการสอน ทอแรนซ์ได้กระตุ้นให้เด็กรู้จักหาข้อมูลทั้งหมดที่ไม่สมบูรณ์ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น เอารูปภาพมาให้ดูหรืออ่านเรื่องให้ฟัง แล้วให้เด็กคิดถึงสิ่งที่ต้องการรู้จากภาพหรือเรื่องนั้นๆ ซึ่งในภาพไม่ปรากฏหรือบอกไว้ในภาพมีกลวิธีการสอนหลายวิธีที่จะก่อให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยความไม่สมบูรณ์ไปกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ให้อยากรู้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยปกติกลวิธีการสอนนี้จะใช้ได้ผลในตอนก่อนเริ่มบทเรียน การให้การบ้านและการทำกิจกรรมการเรียนอื่นๆ

กลวิธีสอนก่อนเริ่มบทเรียน ก็ได้แก่

1) การเผชิญกับสิ่งที่ไม่ชัดเจน และไม่แน่นอน

2) ตั้งความคาดหวังให้สูงไว้

3) ทำสิ่งที่คุ้นเคยให้แปลกและทำสิ่งที่แปลกให้คุ้นเคยโดยใช้ความเหมือนเปรียบเทียบ

5) ให้คิดพิจารณาสิ่งเดียวกัน แต่ให้คิดหลายๆ แง่หลายๆ มุมที่แตกต่างกัน เช่น ในแง่จิตวิทยา สังคมวิทยา กายภาพและทางอารมณ์

6) ใช้คำถามที่ยั่วยุ ท้าทาย ให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบหรือหาข้อมูลในทางที่แปลกๆ ใหม่ๆ

7) ให้คาดการณ์ พยากรณ์ ทำนาย จากข้อมูลที่มีจำกัด

8) ใช้โครงสร้างของงานที่พอมีเป็นแนวทางหรือทิศทางให้เกิดการเรียนรู้

9) กระตุ้นให้ผู้เรียนกระทำสิ่งที่นอกเหนือไปจากที่รู้แล้ว

กลวิธีที่จะเป็นประโยชน์ในระหว่างกระบวนการเรียน ก็ได้แก่

1) พยายามตั้งความคาดหวังให้สูงต่อไป

2) กระตุ้นให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ แทนที่จะยอมรับอย่างเสียไม่ได้

3) หาสิ่งที่ขาดไปและหนทางที่เป็นไปได้ ซึ่งจะทำให้เกิดความเป็นระบบ และการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

4) นำเอาส่วนประกอบต่างๆ ที่ไม่สัมพันธ์กันมาเรียงลำดับไว้

5) ใช้ความเร้นลับ ความประหลาด ที่ตรวจสอบพบให้เป็นประโยชน์

6) ตอบคำถามได้อย่างอิสระ

7) ให้คาดการณ์หรือพยากรณ์จากข้อมูลที่จำกัดเสมือนเป็นข้อมูลหรือความจริงใหม่ที่เพิ่มขึ้น

8) ทำสิ่งแปลกๆ เพิ่มขึ้นและใช้อย่างรอบคอบ

9) ส่งเสริมการมองเหตุการณ์ สถานที่ ให้เป็นประโยชน์

กลวิธีการสอนที่เหมาะสมกับบทเรียน เป็นกลวิธีสอนที่ใช้ได้ประโยชน์ในการเรียน หรือการมอบหมายการบ้าน มีดังนี้

1) เล่นกับความคลุมเครือและความไม่แน่นอน

2) การตอบสนองในทางสร้างสรรค์จะต้องใช้วิธีที่ดีกว่า ผลที่ดีกว่า

3) ค้นให้ลึกลงไปและมองให้ไกล และนอกจากสิ่งที่ปรากฏอยู่แล้ว

4) นำรายละเอียดบางประการจากภาพเขียน ละคร จินตนิยาย และอื่นๆ

5) แสวงหาคำตอบที่ดีเพื่อเป็นแรงกระตุ้น

6) ทดลองและทดสอบความคิดเพื่อเป็นการกระตุ้น

7) กระตุ้นให้คิดคาดการณ์ในอนาคต รวมทั้งสิ่งที่อาจเป็นไปได้

8) ตั้งสมมติฐานหลายๆ อย่างเพื่อให้มีทางเลือก

9) จัดรูปหรือแนวความคิดจากข้อมูลที่ได้รับเสียใหม่

10) รวบรวมส่วนประกอบที่แตกต่างและไม่ชัดเจนออกไป

11) ถ่ายโยงหรือจัดข้อมูลส่วนประกอบอื่นๆเสียใหม่

12) ดำเนินการขั้นต่อไปที่นอกเหนือจากสิ่งที่รู้แล้ว

ลักษณะที่ 2 การสร้างหรือผลิตบางสิ่งบางอย่างขึ้นมา และการใช้ให้เป็นประโยชน์ (producing something and using it)วิธีหนึ่งที่ทอแรนซ์ชอบและเสนอแนะให้ทำในกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา คือ การให้ผู้เรียนสร้างหรือผลิตงานบางอย่างขึ้นนั้นให้เป็นประโยชน์ ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีหลักที่มายเยอร์และทอแรนซ์ 1964, อ้างถึงใน อารี พันธ์มณี, 2547) นำมาใช้กับนักเรียนระดับประถมและมัธยมต้น ซึ่งมีอยู่ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้เรียนจะได้รับอนุญาตให้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนเพื่อสร้างความคิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 นักเรียนแต่ละคนคิดให้ลึกซึ้งลงไปด้วยตัวของเขาเองเกี่ยวกับสิ่งนั้น

ขั้นตอนที่ 3 นักเรียนจะได้รับการกระตุ้นให้ทำบางสิ่งบางอย่างจากสิ่งที่เขาได้คิดสร้างขึ้นในขั้นที่ 2

ตัวอย่างในกิจกรรมเสียงและภาพ (sound and images) ซึ่งเป็นอุปกรณ์การสอนอย่างหนึ่งของทอแรนซ์และมายเยอร์นั้น เด็กจะได้รับการชี้แจงให้จำคำ 4 คำที่จะก่อให้เกิดภาพขึ้น ต่อมาก็ให้ฟังคำเหล่านั้นอีกเป็นครั้งที่ 2 และ 3 และแต่ละครั้งจะทำให้จินตนาการของเขากว้างไกลออกไป ผลสุดท้ายเด็กจะต้องเลือกภาพพจน์ที่เด็กสนใจที่สุด แล้วใช้เป็นพื้นฐานในการแต่งเรื่อง วาดภาพ แต่งเพลง หรือคิดท่าเต้นรำในการฟังเทปละคร เทปจะหยุดที่จุดสำคัญๆ เพื่อให้เด็กคิดแก้ปัญหา คาดการณ์หรือพยากรณ์ และการคิดหาทางที่เป็นไปได้หลายๆทาง แล้วใช้ข้อสรุปนั้นเป็นพื้นฐานในการสอบถาม วิจัย หรือสร้างสิ่งต่างๆขึ้น เช่น บทละคร คำประพันธ์ นิทาน หรือบทเพลงต่างๆ เป็นต้น

ลักษณะที่ 3 การใช้คำถามของเด็ก ความอยากรู้อยากเห็นของเด็กๆ ทำให้เขาถามคำถามต่างๆมากมายกว่าเด็กจะมีอายุครบเกณฑ์เข้าโรงเรียน เด็กจะเรียนรู้ทักษะในการค้นหาคำตอบโดยการถามอยู่แล้ว แต่เมื่อมาถึงโรงเรียน ครูมักจะเป็นผู้ถามคำถามเสียเป็นส่วนใหญ่ เด็กมีโอกาสถามน้อย ดังนั้นครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ถามคำถามและครูควรจะต้องยอมรับว่าไม่มีอะไรที่จะเป็นรางวัลแก่เด็กมากไปกว่าการที่เขาได้ค้นพบคำตอบที่เขาถาม แต่มิได้หมายความว่าครูจะต้องตอบคำถามในทันทีทันใดทุกครั้ง แต่ครูควรจะหาวิธียั่วยุหรือใช้คำถามกลับเพื่อให้เด็กหาคำตอบเองจากแหล่งที่เด็กสามารถค้นหาคำตอบด้วยตัวของตัวเอง เป็นอีกวิธีหนึ่งที่เด็กจะพอใจและเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

Mayesky (1998) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์มีทั้งหมด 8 ประการ ดังนี้

1) กิจกรรมที่ช่วยให้เด็กยอมรับความเปลี่ยนแปลง เนื่องจากในช่วงแรกเด็กจะกังวลใจในการพบกับสถานการณ์ใหม่อาจจะทำให้เด็กเกิดความไม่ชอบการแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ได้

2) กิจกรรมที่ช่วยให้เด็กตระหนักว่าบางปัญหาไม่ได้มีคำตอบที่ง่ายเสมอไป หากเด็กนึกถึงสิ่งนี้จะเป็นช่วยลดปัญหาความกังวลในการที่เด็กไปพบกับคำตอบของปัญหาที่ยากหรือหาคำตอบไม่ได้

3) กิจกรรมที่ช่วยให้เด็กจดจำปัญหาหลายปัญหาพร้อมทั้งจำนวนของคำตอบที่เป็นไปได้ การส่งเสริมให้เด็กค้นหาคำตอบมากกว่า 1 คำตอบ เด็กจะสามารถประเมินได้ว่าคำตอบไหนเป็นคำตอบที่ดีที่สุด

4) กิจกรรมที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้การตัดสินใจและยอมรับในความรู้สึกของตนเอง เด็กไม่ควรรู้สึกผิดต่อความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ สภาพแวดล้อมของความคิดสร้างสรรค์เป็นสถานที่ที่เด็กจะได้ตัดสินใจแบบมีความยืดหยุ่น ทุกความคิดของเด็กได้รับการยอม เป็นสถานที่ที่ให้เด็กตัดสินใจเองและการถกเถียงกันระหว่างความคิด และไม่มีการข่มขู่กัน

5) กิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับรางวัลสำหรับความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กรู้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มีคุณค่า เมื่อเด็กแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์แล้วได้รับรางวัล เด็กจะคิดว่าสิ่งนั้นดีแล้วจะทำต่อไปเรื่อยๆ

6) กิจกรรมที่ช่วยให้เด็กรู้สึกสนุกในการผลิตผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ของเด็กและการทำงานที่พบปัญหา เด็กจะค้นหาคำตอบด้วยตัวของเขาอย่างสนุกสนาน ผู้ใหญ่ควรจะสร้างเงื่อนไขก่อนที่จะใช้พื้นที่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

7) กิจกรรมที่ช่วยให้เด็กเห็นคุณค่าในความแตกต่าง เป็นการทำให้ที่แตกต่างกันสามารถอยู่ร่วมกันได้ แต่นี่ไม่ได้ส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์จากตัวเอง แต่ส่งเสริมเรื่องการทำงานร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวกัน

8) กิจกรรมที่ช่วยให้เด็กพัฒนาความพยายามของตนเอง การเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะการสนใจและสมาธิจดจ่อต่อการทำกิจกรรมให้เสร็จ

สรุปได้ว่าลักษณะกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มีหลากหลายลักษณะ ได้แก่ ลักษณะกิจกรรมที่เปิดกว้าง ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ ลักษณะการสร้างหรือผลิตบางสิ่งบางอย่างขึ้นมา และการใช้ให้เป็นประโยชน์ เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา เป็นการช่วยให้เด็กจดจำปัญหาหลายปัญหาพร้อมทั้งจำนวนของคำตอบที่เป็นไปได้ ช่วยให้เด็กตระหนักว่าบางปัญหาไม่ได้มีคำตอบที่ง่ายเสมอไป การช่วยให้เด็กเห็นคุณค่าในความแตกต่าง และกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กพัฒนา ความพยายามของตนเอง ลักษณะการใช้คำถามของเด็ก ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ถามคำถามและครูควรจะต้องยอมรับคำตอบของเด็ก และกระตุ้นเด็กด้วยการใช้คำถามกลับเพื่อให้เด็กหาคำตอบเองจากแหล่งที่เด็กสามารถค้นหาคำตอบด้วยตัวของตัวเอง เด็กจะทำให้เด็กเกิดความสนุกและเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เหล่านี้เป็นลักษณะกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ

4.7 วิธีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์ (2546) ได้ศึกษาทฤษฎีและสรุปขั้นตอนที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างแนวคิดจากหลายทฤษฎี โดยให้ความสำคัญกับการระบุประเด็นปัญหาเป็นอันดับแรก และพยายามเชื่อมโยงองค์ประกอบของปัญหาและข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนภาพต่อที่สมบูรณ์แจ่มชัดซึ่งนำไปสู่คำตอบในการแสวงหาทางออก โดยสามารถจัดแบ่งได้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การชี้ปัญหาหรือระบุประเด็นปัญหาให้ชัดเจน เป็นการ ค้นหาความจริง และค้นพบปัญหา กล่าวคือ การตระหนักถึงปัญหาโดยการสืบค้นเข้าไปภายในตัวเองคือเมื่อเกิดความกังวลใจ ไม่สบายใจต้องพิจารณาว่าความกังวลเกิดจากสาเหตุใด ซึ่งนำไปสู่การค้นพบสาเหตุหรือปัญหาเป็นลำดับต่อมา โดยต้องระบุหรือชี้ชัดประเด็นปัญหาให้ชัดเจนก่อนว่าปัญหานั้นคืออะไรเป็นอันดับแรก จากนั้นจึงจะผ่านไปสู่การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เป็นลำดับถัดไป

ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูล ข้อมูลในที่นี้หมายถึง ความรู้ ข้อเท็จจริง ประสบการณ์เดิม ตลอดจนข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน เพื่อใช้เป็นฐานในการคิดแก้ปัญหาต่อไป

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ เป็นขั้นคิดพิจารณาและแจกแจงข้อมูลที่เป็นการคิดไตร่ตรองวางแผนข้อมูลต่างๆที่มีอยู่โดยคิดวิเคราะห์ แจกแจงลึกลงไปในรายต่างๆแยกแยะตีความและเปรียบเทียบ เช่น ความเหมือน ความต่าง และความสัมพันธ์ของข้อมูล เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การใช้ความคิดคัดเลือกข้อมูล เมื่อผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นที่สามแล้วจะต้องพิจารณาข้อมูลที่ได้อย่างละเอียดรอบคอบเพื่อตัดสินใจว่าข้อมูลใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม โดยพยายามมองหาทางเลือกไว้หลายๆทาง นับเป็นขั้นการค้นหาความคิดหรือสมมติฐาน หลักสำคัญคือพยายามระดมความคิด พยายามผลิตความคิดออกมาให้ได้มากที่สุดอย่างอิสระ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มุ่งผลิตความคิดอเนกนัย

ขั้นที่ 5 การประมวลความคิด ความคิดเมื่อเกิดขึ้นครั้งแรกอาจยังฟุ้งกระจาย

ไม่ชัดเจนต้องผ่านการคิดทบทวนซ้ำเพื่อให้ความคิดนั้นก่อรูปและพัฒนาในรายละเอียดจนมี

ความชัดเจนมากขึ้นตามลำดับ เป็นกระบวนการครุ่นคิด ในขั้นนี้ข้อมูลทั้งเก่าและใหม่จะสับสนไม่เป็นระเบียบ ยังไม่สามารถขมวดความคิดเป็นคำตอบที่ชัดเจนได้ จึงปล่อยความคิดเป็นคำตอบที่ชัดเจนได้ จึงปล่อยความคิดนั้นไว้ พักไว้ ซึ่งอาจจะสำเร็จหรือไม่ก็ได้

ขั้นที่ 6 การสังเคราะห์ เมื่อผ่านการคิดอย่างละเอียดรอบคอบ จะต้องรวบรวมหรือเชื่อมต่อองค์ประกอบของปัญหา หรือสภาพการณ์ที่แจ่มชัด จนเกิดประกายแนวคิด จากการร้อยเรียงเหตุผล ข้อมูล และความคิดต่างๆ เข้าด้วยกัน จนกระทั้งสามารถเห็นความสัมพันธ์ของสภาพการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นว่าสิ่งต่างๆ มีเหตุมีผลเชื่อมโยงกันอย่างไร เกิดความเข้าใจและคิดคำตอบออกทันที หรือที่เรียกว่า "ความคิดแว้บ" หรือ "ปิ๊ง" นั่นเอง

ขั้นที่ 7 การประเมินผล เมื่อเกิดประกายความคิดขึ้นแล้ว ขั้นต่อมาจำต้องทดสอบหรือพิสูจน์ ว่าความคิดนั้นเป็นจริงและถูกต้องหรือไม่ เป็นการยอมรับผลจากการค้นพบ โดยนำวิธีการที่ผ่านการประเมินแล้วว่าเหมาะสมมาพิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถนำไปใช้ได้ รวมทั้งเผยแพร่ความคิดนั้นสู่สาธารณชนเพื่อให้ความคิดนั้นเป็นที่ยอมรับโดยสากลในการเกิดความคิดสร้างสรรค์ในชีวิตจริง ไม่จำเป็นต้องเดินตามกระบวนการเหล่านี้อย่างเคร่งครัด อาจย้อนกลับไปกลับมาได้ เช่น เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว พบว่าข้อมูลที่รวบรวมไว้ไม่ครบถ้วนหรือยังไม่พอใจก็อาจย้อนกลับไปที่ขั้นเริ่มต้นคือรวบรวมข้อมูลได้อีก

Duffy (1998) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็ก โดยกระบวนการนี้เป็นการผสมผสานระหว่างความคิดหรืออุปกรณ์หรือการรวมกันของทั้ง 2 อย่าง

ซึ่งสามารถจัดเป็นโมเดล เพื่อใช้พัฒนาเด็กได้ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ความอยากรู้ หรือความสงสัยว่ามันคืออะไร เมื่อเด็กมีความอยากรู้ เด็กจะมีความสนใจในสิ่งนั้น

2) การสำรวจ หรืออะไรที่สามารถและทำได้ เด็กสามารถสังเกตหาความจริงในวัตถุต่างๆ เหตุการณ์หรือความคิด พวกเขาจะใช้ประสาทสัมผัสต่างๆเพื่อหาข้อมูล และดูผู้อื่นที่สามารถหาความจริงนั้นได้

3) การเล่น หรืออะไรที่สามารถทำได้ เด็กจะริเริ่มมีบุคลิกภาพที่จดจ่อ ซึ่งเกิดขึ้นมาเองไม่มีการกำหนดไว้ก่อนล่วงหน้า ซึ่งนี่เป็นความสามารถที่เกิดจากการได้รับโอกาสในการรวมทักษะและความรู้ที่ได้จากลำดับก่อนหน้านี้

4) ความสร้างสรรค์ หรืออะไรที่สามารถสร้างให้เกิดขึ้นหรือสร้างสรรค์ขึ้น เด็กจะค้นพบสิ่งที่ไม่เป็นปกติหรือกระบวนการใหม่ในการใช้อุปกรณ์หรือปัญหาที่พวกเขาค้นพบความจริง พวกเขาจะมีความกล้าเสี่ยงและทำการเชื่อมโยงใหม่

สรุปได้ว่าวิธีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จะต้องทำเป็นกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การชี้ปัญหาหรือระบุประเด็นปัญหาให้ชัดเจน ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ ขั้นที่ 4 การใช้ความคิดคัดเลือกข้อมูล ขั้นที่ 5 การประมวลความคิด ขั้นที่ 6 การสังเคราะห์ และขั้นที่ 7 การประเมินผล กระบวนการนี้ทำให้เด็กสามารถระบุประเด็นปัญหาและเชื่อมโยงองค์ประกอบของปัญหาและข้อมูลต่างๆเข้าด้วยกัน จนมีภาพต่อที่สมบูรณ์แจ่มชัด นำไปสู่คำตอบในการแสวงหาทางออกนอกจากนั้น เด็กต้องได้รับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านความอยากรู้อยากเห็น การสำรวจ การเล่น และความสร้างสรรค์ เหล่านี้จะเป็นตัวช่วยให้เด็กพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนเองทางหนึ่งด้วย

4.8 วิธีวัดความคิดสร้างสรรค์

Torrance (1970, อ้างถึงใน อารี พันธ์มณี, 2547) ได้ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของเด็กด้วยการระบุหัวข้อที่ใช้เป็นแนวทางในการสังเกตผู้มีความคิดสร้างสรรค์สูงได้ แม้จะไม่ตรงกับแบบทดสอบ เช่น การสังเกตความสามารถในการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์โดยปราศจากสิ่งเร้า นักเรียนสามารถทำกิจกรรมได้ไกลเกินกว่าที่ได้รับมอบหมายด้วยวิธีการแปลกใหม่ และแสดงลักษณะกล้าทดลอง กล้าเสี่ยง เป็นต้น

การสังเกตพฤติกรรม เป็นวิธีการที่พ่อแม่ ครู ผู้ปกครองสามารถใช้การสังเกตพฤติกรรมให้เป็นประโยชน์ได้ เพราะบุคคลดังกล่าวอยู่ใกล้ชิดและรู้จักเด็กดีกว่าบุคคลอื่น แต่มีข้อสังเกตว่า ครูและผู้ปกครองควรทราบและเข้าใจพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ที่เด็กแสดงออกได้ถูกต้อง มิฉะนั้นจะทำให้ผลของการสังเกตผิดพลาดไป เพราะเท่าที่ปรากฏครูมักเข้าใจว่าเด็กที่มีสติปัญญาดีมีระเบียบวินัยและเชื่อฟังครูเป็นเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ (Torrance test of creative thinking) สร้างขึ้นโดย ศาสตราจารย์ ดร.อี พอล ทอแรนซ์ แห่งมหาวิทยาลัยจอร์เจีย สหรัฐอเมริกา เป็นผู้พัฒนาเครื่องมือวัดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีทั้งแบบสำรวจ แบบทดสอบหลายรูปแบบขึ้น สำหรับแบบทดสอบทอแรนซ์ได้พัฒนาขึ้นภายในขอบเขตและเนื้อหาทางการศึกษา ซึ่งเป็นโปรแกรมการวิจัยระยะยาวที่เน้นเฉพาะในเรื่องประสบการณ์ในห้องเรียน ที่จะสนับสนุนและเร้าให้เด็กเกิดความสร้างสรรค์ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ มีดังต่อไปนี้

1) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพ มี 2 แบบ คือ แบบ ก และแบบ ข

2) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยภาษา มี 2 แบบ คือ แบบ ก และแบบ ข

3) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยเสียงและภาษา

4) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล ซึ่งกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เน้นให้เด็กใช้ได้สร้างสรรค์การแสดงออกทางการเคลื่อนไหวของตนเอง ซึ่งครูจะกำหนดปัญหาการเคลื่อนไหวในแนวทางที่เด็กสามารถปรับการตอบสนองให้เป็นประสบการณ์และความเข้าใจของตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว (thinking creatively in action and movement หรือ TCAM) ถูกสร้างโดย Torrance เพื่อวัดความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติและการเคลื่อนไหวของเด็กที่อายุระหว่าง 3-6 ปี มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ ในส่วนของการจัดการ จะใช้เวลาการเก็บข้อมูลในแบบวัด TCAM ทั้งหมด 10-30 นาที แล้วนำมาคำนวณคะแนน ตามคู่มือการใช้ นำเสนอเป็นรูปแบบของตารางแสดงผลสถิติ ซึ่งรายละเอียดการวัดความคิดสร้างสรรค์ในเครื่องมือนี้มีทั้งหมด 4 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ 1 ความสามารถในการเคลื่อนไหวในลักษณะต่างๆ วัตถุประสงค์เพื่อวัดความสามารถในการแสดงออกถึงทางเลือกของการเคลื่อนไหว แบบทดสอบจะวัดความคิดคล่องตัวและความคิดริเริ่ม เด็กจะถูกถามให้ทดลองเดิน วิ่ง หรือเคลื่อนที่ในหลายเส้นทาง ซึ่งเด็กควรจะปฏิบัติได้ การประเมินความคิดคล่องตัวจะระบุจำนวนการเคลื่อนไหวของเด็กที่แสดงให้เห็น ส่วนการประเมินความคิดริเริ่มจะระบุคะแนนด้วยวิธีการตามรายการที่ระบุในคู่มือ TCAM

ประเด็นที่ 2 ความสามารถในการจินตนาการและการเล่นบทบาทสมมติ วัตถุประสงค์เพื่อวัดความสามารถในการจินตนาการและการเล่นบทบาทสมมติ เด็กจะถูกถามให้แสดงออกถึงการเคลื่อนไหวตามทิศทาง รวมถึงการสมมติให้ตนเองเป็นต้นไม้ กระต่าย ปลา หรืองู การสมมติให้ตนเองกำลังขับรถยนต์อยู่ และการสมมติให้ตนเองลองแสดงพลังของช้างที่กำลังเคลื่อนที่อยู่ เป็นต้น ซึ่งการปฏิบัติเหล่านี้จะวัดระดับคะแนนตั้งแต่ 0-5 คะแนน ส่วนคะแนนเรื่องการจินตนาการทั้งหมดจะวัดระดับคะแนนตั้งแต่ 0-6 คะแนน

ประเด็นที่ 3 ความสามารถในการสร้างวิธีใหม่ในการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากวิถีปฏิบัติแบบเดิมวัตถุประสงค์เพื่อวัดความสามารถในการสร้างสรรค์กระบวนการแบบไม่ปกติสำหรับการกระทำสิ่งต่างๆที่ไม่ซับซ้อน ยกตัวอย่างเช่น เด็กจะถูกถามให้ลองทิ้งแก้วกระดาษลงในถังขยะด้วยวิธีที่มีความแตกต่างจากปกติ การประเมินหัวข้อนี้จะประเมินเรื่องความคิดคล่องตัวและความคิดริเริ่ม โดยในส่วนของความคิดคล่องตัวจะระบุคะแนนตามจำนวนของขั้นตอนในกระบวนการ เช่น เด็กกระทำอย่างไรบ้างในการทิ้งแก้วกระดาษลงในถังขยะ ส่วนความคิดริเริ่มจะระบุคะแนนด้วยวิธีการตามรายการที่ระบุในคู่มือ TCAM

ประเด็นที่ 4 ความสามารถในการประยุกต์วิธีการใช้สิ่งของในชีวิตประจำวัน วัตถุประสงค์เพื่อวัดความสามารถในการปรับการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างง่ายที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ยกตัวอย่างเช่น เด็กจะถูกถามให้คิดวิธีการใช้แก้วกระดาษว่าสามารถนำมาเล่นด้วยวิธีการใดบ้าง หรือคิดจินตนาการว่าแก้วกระดาษสามารถนำมาทำเป็นอะไรได้บ้าง หัวข้อนี้จะวัดในเรื่องความคิดคล่องตัวและความคิดริเริ่ม โดยในส่วนของความคิดคล่องตัวจะระบุจำนวนของกระบวนการที่เด็กใช้ในแนวทางที่แตกต่างกัน ส่วนความคิดริเริ่มจะระบุคะแนนด้วยวิธีการตามรายการที่ระบุในคู่มือ TCAM

สรุปได้ว่าวิธีวัดความคิดสร้างสรรค์ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหวของ Torrance เพราะมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิธีการสอนในกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามแนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่เด็กจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์เพื่อแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ของตนเองผ่าน

การเคลื่อนไหว ทำให้เห็นถึงประสิทธิภาพของวิธีการสอนกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามแนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลถึงความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลมากที่สุด

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลทั้งในและต่างประเทศในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2547-2556) ในประเด็นตัวแปรที่ต้องการศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง รูปแบบของวิธีวิจัย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล สถิติวิเคราะห์ข้อมูล และผลของการวิจัย

5.1 งานวิจัยในประเทศ

อัมพวัน ศรีหรั่งไพโรจน์ (2550) ทำการศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย โรงเรียนวัดเกษตราราม จังหวัดนครปฐม การวิจัยครั้งนี้ได้ทดลองกับเด็กอายุ 4-5 ปี จำนวน 16 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนวัดเกษตราราม จังหวัดนครปฐม ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง 10 สัปดาห์ จำนวน 40 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย และแบบสังเกตความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย การวิจัยครั้งนี้ใช้แผนการทดลองแบบ One Group Pretest - Posttest Design สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะเด็กปฐมวัยมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์เฉลี่ยเท่ากับ 9.63 และหลังการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เด็กปฐมวัยมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์เฉลี่ยเท่ากับ 20.86 แสดงว่าหลังการทดลองการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เด็กปฐมวัยมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ละไม สีหาอาจ (2551) ทำการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กชาย –หญิง อายุ 3 ถึง 4 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนคริสต์ธรรมวิทยา แขวงมหาพฤฒาราม เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน ใช้วิธีการทดลองแบบกึ่งทดลอง ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 15-20 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ Partial $\eta 2$ และ LSD แบบวัดซ้ำ พบว่าก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์เด็กมีระดับคะแนนพัฒนาการ

ด้านร่างกายแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยรวม (F=1871.681)และด้านทักษะการยืน(F=459.582)ด้านทักษะการเดิน (F=673.447) ด้านทักษะการวิ่ง (F=669.008) ด้านทักษะการกระโดด (F=588.267) โดยการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ส่งผลต่อพัฒนาการด้านร่างกายโดยรวมร้อยละ 99.2 (Partial $\eta 2$ = .992) และส่งผลต่อพัฒนาการด้านร่างกาย

ด้านทักษะการยืนร้อยละ 96.8 ทักษะการเดินร้อยละ 97.8 ทักษะการวิ่งร้อยละ 97.8 และทักษะการกระโดด(ร้อยละ 97.5) ตามลำดับ แสดงว่าการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย ให้เพิ่มขึ้นได้อย่างชัดเจน

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Cheung (2008) ศึกษาการออกแบบกิจกรรมเคลื่อนไหว เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กชาย - หญิง อายุ 5 - 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ประเทศฮ่องกง จำนวน 12 คน ใช้วิธีการทดลองแบบการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่ไม่อิสระต่อกัน ระยะเวลาในการทดลองวันละ 30-40 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ Torrance's test of creative thinking (TTCT) ของ E. Paul Torrance สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย พบว่าการเคลื่อนไหวของเด็กมีการตอบสนองที่มีความหลากหลายมากขึ้น และทำให้ครูรู้สึกประหลาดใจถึงความสามารถของเด็กการแสดงออกมากขึ้น แต่ก็ยังมีความจำกัดทางด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของครู ซึ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ท้าทายครูระดับอนุบาลในประเทศฮ่องกงในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลต่อไป

Lenard (2010) ได้ศึกษาเรื่อง การเคลื่อนไหวสร้างสรรค์เป็นเสมือนประสบการณ์การเรียนรู้ พบว่า ส่วนของหลักสูตรความรู้ทางวิชาการจากคำศัพท์และแนวคิดต่างๆประยุกต์ลงสู่การเต้นและการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของเด็ก เป็นการเลือกหลักสูตรที่เหมาะสมและเริ่มที่จะจดจำการสำรวจผ่านกิจกรรมออกกำลังกายและเต้น ในกระบวนการนี้เด็กจะได้รับโอกาสในการค้นพบตนเอง เด็กจะทำความเข้าใจและครูประเมินผลในหัวข้อต่างๆตามวัตถุประสงค์ไปได้ด้วย เพราะกิจกรรมนี้ได้ผสมผสานการเรียนรู้เข้ากันอย่างมีความเป็นไปได้ ทุกกิจกรรมมีความสนุกและสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็กที่จะฟังและสำรวจสิ่งต่างๆอย่างเข้มข้น

Wang (2003) ศึกษาผลของกิจกรรมเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ทางการเคลื่อนไหวของเด็กอายุ 3-5 ปี กลุ่มตัวอย่างคือ เด็ก ชาย - หญิง อายุ 3 ถึง 5 ปี โรงเรียนอนุบาลไต้หวัน จำนวน 60 คน ทดลองแบบ วิธีการทดลองแบบการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่ไม่อิสระต่อกัน ระยะเวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ

2 วัน วันละ 30 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ Thinking creativity in action and movement (TCAM) ของ Torrance สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลความแปรปรวนทางเดียว พบว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Koutsoupidou และ Hargreaves (2009) ศึกษาผลการทดลองผลของการด้นสดที่มีต่อพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีของเด็ก กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กชาย - หญิง อายุ 6 ปี ชั้นประถมศึกษาในประเทศอังกฤษ จำนวน 25 คน ทดลองแบบ pretest - posttest quasi - experimental design ระยะเวลาในการทดลอง 6 เดือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ MCTM II ของ Webster สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลความแปรปรวนทางเดียว พบว่า เด็กที่ได้รับโอกาสในการด้นสดผ่านเสียงร้อง ร่างกาย และเครื่องดนตรีมีความคิดสร้างสรรค์ในด้านความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และรูปประโยคในการสร้างดนตรีของเด็กสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Skoning (2008) ได้ศึกษาเรื่อง การเคลื่อนไหวและการเต้นในห้องเรียนร่วม โดยพื้นฐานของวิจัยนี้มาจากหลักการของ Rudolf Laban ในการวิเคราะห์การเคลื่อนไหว พบว่าประโยชน์ของการใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์และการเต้นในห้องเรียนเหมือนเป็นสื่อในการสอน สามารถเพิ่มความเข้าใจในเนื้อหา ปรับปรุงพฤติกรรม และมีพัฒนาการด้านต่างๆมากขึ้น จากการประเมิน การบูรณาการกิจกรรมภายในการสอนในแต่ละวันจะได้พบความต้องการจำเป็นที่หลากหลายของผู้เรียน โดยเฉพาะ ผู้เรียนที่ที่เรียนการใช้กล้ามเนื้อในการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

Lobo และ Winsler (2006) ศึกษาผลของการจัดโปรแกรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กชาย - หญิง อายุ 3 ถึง 5 ปี โรงเรียนอนุบาลสอนศาสนาที่เข้าร่วมโปรแกรมการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 40 คน วิธีการทดลองแบบการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่อิสระต่อกัน ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน วันละ 35 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความสามารถทางสังคม (SCBE) ของ Lafreniere and Dumas สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติทดสอบทีแบบอิสระต่อกัน พบว่าเด็กที่ได้รับจัดโปรแกรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์มีความสามารถส่งเสริมความสามารถทางสังคมและปรับปรุงพฤติกรรมทางสังคมสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้รับจัดโปรแกรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Sowers, Anne และ Kariuki (1997) ศึกษาผลของกิจกรรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเปรียบเทียบกับผลของกิจกรรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอนแบบเดี่ยว กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กชาย - หญิง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดมลรัฐเทนเนสซี ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 40 คน วิธีการทดลองแบบการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่อิสระต่อกัน ระยะเวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบโปรแกรมการประเมินความเข้าใจในเนื้อหาของมลรัฐเทนเนสซี TCAP ของ Mid-South educational researh association สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติทดสอบทีแบบอิสระต่อกัน พบว่า เด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีคะแนนความเข้าใจในเนื้อหาดีกว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอนแบบเดี่ยวในทุกวิชายกเว้นวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์

Chronopoulou และ Riga (2012) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมดนตรีและการเคลื่อนไหวที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กชาย –หญิง อายุ 5 ปี ของประเทศกรีซ จำนวน 33 คน ทดลองแบบ ใช้วิธีการทดลองแบบกึ่งทดลอง ระยะเวลาในการทดลอง 3 เดือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ Torrance's tests of creative thinking (TTCT) ของ E. Paul Torrance สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติทดสอบที พบว่า เด็กมีพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ได้แก่ เด็กสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกภายในของตนเองมากขึ้นอย่างอิสระ เด็กมีความสนใจในการค้นหาและทดลอง และใช้คำถามอย่างเป็นปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Zachopoulou และคณะ (2006) ศึกษาการออกแบบและการจัดโครงการในโปรแกรมพลศึกษาที่ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างคือ เด็ก ชาย - หญิง อายุ 4 ถึง 5 ปี จาก 12 โรงเรียนอนุบาลศูนย์กลางในตอนเหนือของประเทศกรีซ จำนวน 251 คน วิธีการทดลองแบบการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่ไม่อิสระต่อกัน ระยะเวลาในการทดลอง 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน วันละ 35-40 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ Thinking creativity in action and movement (TCAM) ของ Torrance สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติทดสอบที พบว่าเด็กที่ได้รับการจัดโครงการในโปรแกรมพลศึกษาสามารถปรับปรุงความคิดสร้างสรรค์ในด้านความคิดคล่องตัว จินตนาการ และได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Zachopoulou Tsapakidou และ Derri (2004) ศึกษาผลของจัดโปรแกรมดนตรีและการเคลื่อนไหวที่เหมาะสมกับพัฒนาการที่มีต่อการแสดงการเคลื่อนไหวของร่างกาย กลุ่มตัวอย่างคือ เด็ก ชาย - หญิง อายุ 4 ถึง 6 ปี ของประเทศกรีซ จำนวน 90 คน วิธีการทดลองแบบการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่ไม่อิสระต่อกัน ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน วันละ 35-40 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดพัฒนาการในการกระโดดและสมดุลในการเคลื่อนที่ (MOT 4-6) ของ Zimmer and Volkamer สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) พบว่า เด็กที่ได้รับการจัดโปรแกรมดนตรีและการเคลื่อนไหวที่เหมาะสมกับพัฒนาการมีการแสดงการเคลื่อนไหวของร่างกายดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาพรวมของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาลในช่วงอายุ 3 – 6 ปี ผลของการทดลอง พบว่า กิจกรรมการเต้นและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ส่งผลต่อพัฒนาการในการเคลื่อนไหวร่างกายและพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็ก ทำให้เด็กมีทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายได้ดียิ่งขึ้น และส่งผลให้มีความสามารถทางสติปัญญาเรื่องความคิดสร้างสรรค์ และความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 และเครื่องมือสำหรับการวัดความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเป็นเครื่องมือของ Torrance คือ Torrance's test of creative thinking (TTCT) และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ Thinking creativity in action and movement (TCAM

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

บทที่ 3
วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล โดยมีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. การกำหนดประชากรและตัวอย่างประชากร
3. การจัดทำแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการทางการเคลื่อนไหว การเต้นเชิงสร้างสรรค์ และการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กอนุบาล จากนั้นขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินความคิดสร้างสรรค์และการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กอนุบาล แล้วสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

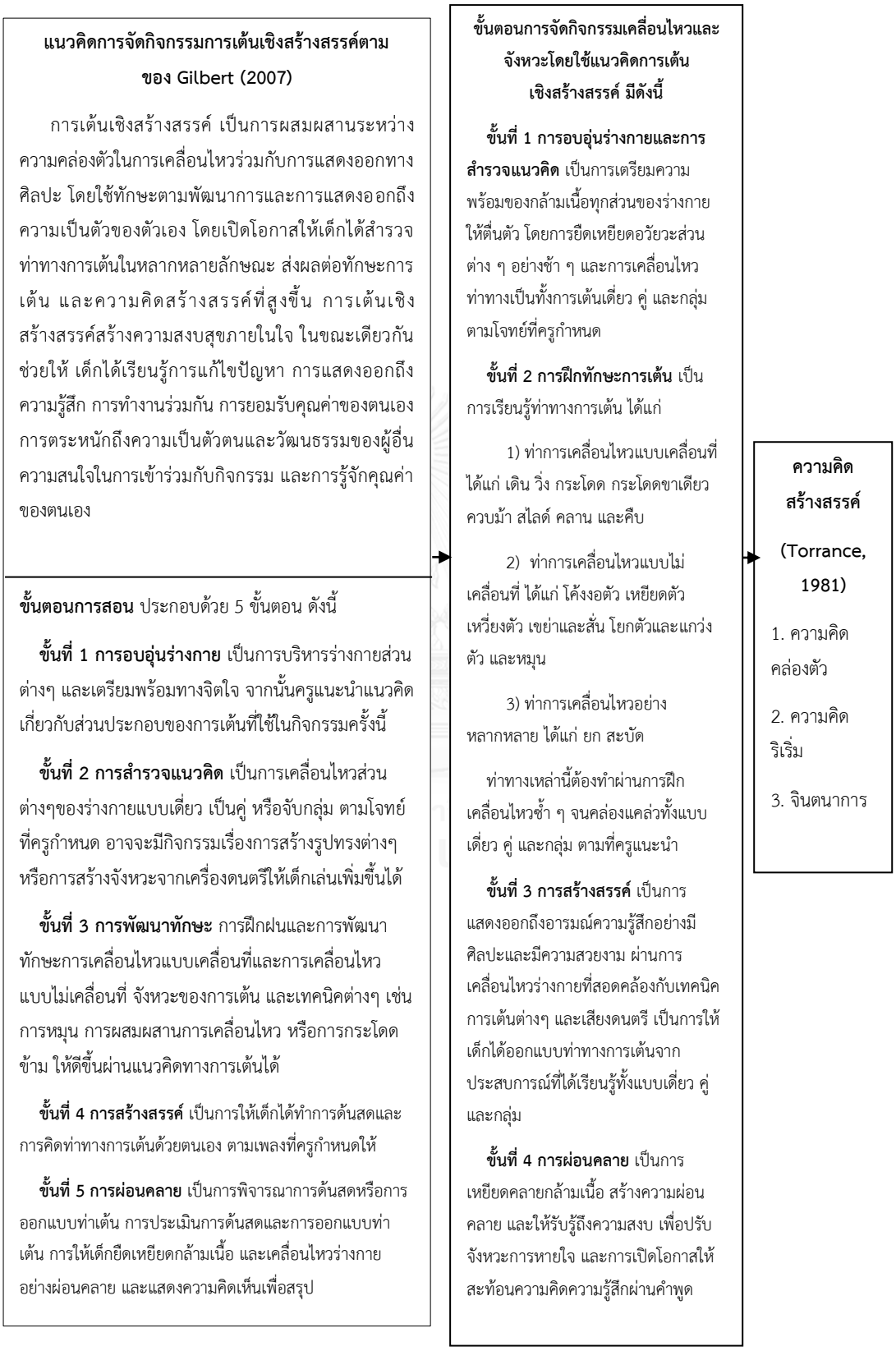

2. การกำหนดประชากรและตัวอย่างประชากร

ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

2.1.1 เลือกโรงเรียนด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้

1) เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนใช้กิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม และ

จัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของสำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

2) เป็นโรงเรียนที่มีการจัดเวลาสำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะไม่น้อยกว่า 30 นาที

3) เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับอนุบาลซึ่งผู้บริหารและครูให้ความร่วมมือในการวิจัยและอนุญาตให้ดำเนินการวิจัย

2.1.2 เลือกโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลากได้โรงเรียนพญาไท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ที่มีเด็กระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ซึ่งมีเด็กระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 125 คน 4 ห้องเรียน

2.2 ตัวอย่างประชากรในการวิจัย มีขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.2.1 เลือกห้องเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลากมา 2 ห้องจากทั้งหมด 4 ห้อง ได้ห้องเรียนอนุบาลปีที่ 1/2 เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 31 คน และห้องเรียนอนุบาลปีที่ 1/3 เป็นกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน

2.2.2 สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการจับคู่ (match by pair) โดยจับคู่ระหว่างเด็กกลุ่มทดลองและเด็กกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยใช้เกณฑ์เพศ สถิติการมาโรงเรียนและคะแนนจากแบบประเมินทักษะด้านร่างกายของโรงเรียนพญาไท สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ปีการศึกษา 2557 (ภาคผนวก ข)

2.3 ทดสอบความแตกต่างของความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการวัดความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ก่อนจัดกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว แล้วนำ

ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของเด็กทั้ง 2 กลุ่ม มาทดสอบความแตกต่างของความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการทดสอบด้วยวิธีการเปรียบเทียบรายคู่ (match paired t-test) พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ ก่อนการทดลองของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน แสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนการทดลองของตัวอย่างประชากร

ความคิดสร้างสรรค์	กลุ่มทดลอง (n = 15)		กลุ่มควบคุม (n = 15)		t	p
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
ความคิดคล่องตัว	100.87	16.11	93.13	11.81	1.553	.035
ความคิดริเริ่ม	103.27	21.61	97.00	15.13	.938	.091
จินตนาการ	78.00	11.71	75.73	10.85	.519	.153

3. การจัดทำแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

ผู้วิจัยจัดทำแผนกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 1 จำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์สำหรับกลุ่มทดลอง และแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติสำหรับกลุ่มควบคุม มีขั้นตอนในการจัดทำ ดังนี้

3.1) การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ และแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.1.1) การศึกษาแนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ พร้อมทั้งศึกษาเอกสารคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และหน่วยการเรียนรู้ของโรงเรียนในระดับอนุบาลชั้นปีที่ 1 ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2557 เพื่อสร้างองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ และแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ ได้แก่ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ลักษณะการจัดกิจกรรม สื่อและอุปกรณ์ และการประเมิน ดังตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 การจัดกิจกรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจำแนกตามองค์ประกอบการสอน

<table>
<tr><th>องค์ประกอบการสอน</th><th>กลุ่มทดลอง</th><th>กลุ่มควบคุม</th></tr>
<tr><td>วัตถุประสงค์</td><td colspan="2">1) เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะและคำสั่งได้
2) เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้หลากหลากหลายแนวทาง
3) เด็กสามารถจินตนาการสมมติเป็นตัวละครได้</td></tr>
<tr><td>เนื้อหา</td><td colspan="2">หน่วยที่ 1 ฤดูหนาว ☺
เนื้อหา 1) สถานที่ ได้แก่ พื้นที่ส่วนตัว (พื้นที่ของตนเอง) และพื้นที่ทั่วไป (พื้นที่ภายในห้อง)
2) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว ได้แก่
2.1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดขาเดียว ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ
2.2) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น โยกตัวและแกว่งตัว และหมุน</td></tr>
<tr><td></td><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) เรื่องเล่า</td><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) แทมบูริน</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">หน่วยที่ 2 อาชีพในชุมชน ☺
เนื้อหา 1) ระดับ ได้แก่ สูง กลาง และต่ำ
2) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว ได้แก่
2.1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดขาเดียว ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ
2.2) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น โยกตัวและแกว่งตัว และหมุน</td></tr>
<tr><td></td><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) เรื่องเล่า 4) แผ่นชาร์ตสูง กลาง ต่ำ</td><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) แทมบูริน</td></tr>
</table>

หมายเหตุ ☺ หมายถึง เดี่ยว, ☺☺ หมายถึง คู่, ☺☺☺ หมายถึง กลุ่มย่อย, ☺ ALL หมายถึง กลุ่มใหญ่

ตารางที่ 7 (ต่อ) การจัดกิจกรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจำแนกตามองค์ประกอบการสอน

<table>
<tr><th>องค์ประกอบการสอน</th><th>กลุ่มทดลอง</th><th>กลุ่มควบคุม</th></tr>
<tr><td>เนื้อหา</td><td colspan="2">หน่วยที่ 3 วันปีใหม่ ☺☺
เนื้อหา 1) ขนาด ได้แก่ ใหญ่/เล็ก ไกล(เอื้อมมือไปไม่ถึง)/ใกล้(เอื้อมมือไปถึง)
2) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว ได้แก่
2.1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดขาเดียว ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ
2.2) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น โยกตัวและแกว่งตัว และหมุน</td></tr>
<tr><td></td><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) เรื่องเล่า</td><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) แทมบูริน</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">หน่วยที่ 4 วันเด็ก วันครู ☺☺
เนื้อหา 1) ทิศทาง ได้แก่ หน้า/หลัง ขวา/ซ้ายขึ้น/ลง
2) เส้นทาง ได้แก่ เส้นโค้ง เส้นตรง และเส้นซิกแซก
3) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว ได้แก่
3.1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดขาเดียว ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ
3.2) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น โยกตัวและแกว่งตัว และหมุน
3.3) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก สะบัด</td></tr>
<tr><td></td><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) เรื่องเล่า
4) ผ้าหลากสี
5) กระดาษ A4
6) สีเทียน</td><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) แทมบูริน
4) ผ้าหลากสี
5) กระดาษ A4
6) สีเทียน</td></tr>
</table>

หมายเหตุ ☺ หมายถึง เดี่ยว, ☺☺ หมายถึง คู่, ☺☺☺ หมายถึง กลุ่มย่อย, ☺ ALL หมายถึง กลุ่มใหญ่

ตารางที่ 7 (ต่อ)การจัดกิจกรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจำแนกตามองค์ประกอบการสอน

<table>
<tr><th>องค์ประกอบการสอน</th><th colspan="2">กลุ่มทดลอง</th><th>กลุ่มควบคุม</th></tr>
<tr><td>เนื้อหา</td><td colspan="3">หน่วยที่ 5 กลางวันกลางคืน ☺ ☺

เนื้อหา 1) จุดสนใจ ได้แก่ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย
2) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว ได้แก่
2.1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดขาเดียว ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ
2.2) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น โยกตัวและแกว่งตัว และหมุน
2.3) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก สะบัด</td></tr>
<tr><td></td><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) เรื่องเล่า
4) ผ้าหลากสี</td><td colspan="2">สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) แทมบูริน
4) ผ้าหลากสี
5) ป้ายรูปดาว</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="3">หน่วยที่ 6 โครงงาน อาเซียน ☺☺

เนื้อหา 1) ความสัมพันธ์ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนของร่างกายที่มีต่อกัน ความสัมพันธ์แบบเดี่ยวไปสู่กลุ่มความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนของร่างกายกับวัตถุ : ใกล้/ไกล ชิด/ห่าง เดี่ยว/เชื่อมต่อ กระจกสะท้อน/เงา ความพร้อม/ความแตกต่าง เหนือ/ใต้ รอบ/ผ่านไปยัง ด้านข้าง/ระหว่าง บน/ออกไปด้วย จับเป็นกลุ่ม/กระจาย ใน/นอก และอื่นๆ
2) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว ได้แก่
2.1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดขาเดียว ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ
2.2) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น โยกตัวและแกว่งตัว และหมุน
2.3) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก สะบัด</td></tr>
</table>

หมายเหตุ ☺ หมายถึง เดี่ยว, ☺☺ หมายถึง คู่, ☺☺☺ หมายถึง กลุ่มย่อย, ☺ ALL หมายถึง กลุ่มใหญ่

ตารางที่ 7 (ต่อ) การจัดกิจกรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจำแนกตามองค์ประกอบการสอน

<table>
<tr><th>องค์ประกอบการสอน</th><th>กลุ่มทดลอง</th><th>กลุ่มควบคุม</th></tr>
<tr><td rowspan="4">เนื้อหา</td><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) เรื่องเล่า
4) ผ้าหลากสี
5) ริบบิ้นหลากสี</td><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) แทมบูริน
2) ผ้าหลากสี
3) ริบบิ้นหลากสี
4) บัตรภาพ</td></tr>
<tr><td colspan="2">หน่วยที่ 7 โครงงาน อาเซียน
เนื้อหา 1) เวลา ได้แก่ ความเร็ว ความปานกลาง และความช้า
2) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว ได้แก่
3) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว ได้แก่
3.1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดขาเดียว ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ
3.2) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น โยกตัวและแกว่งตัว และหมุน
3.3) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก สะบัด ผลัก และดึง</td></tr>
<tr><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) เรื่องเล่า
4) ผ้าหลากสี
5) ริบบิ้นหลากสี
6) ยางยืด</td><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) แทมบูริน
4) ผ้าหลากสี
5) ริบบิ้นหลากสี
6) ยางยืด</td></tr>
</table>

หมายเหตุ ☺ หมายถึง เดี่ยว, ☺☺ หมายถึง คู่, ☺☺☺ หมายถึง กลุ่มย่อย, ☺ ALL หมายถึง กลุ่มใหญ่

ตารางที่ 7 (ต่อ) การจัดกิจกรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจำแนกตามองค์ประกอบการสอน

<table>
<tr><th>องค์ประกอบการสอน</th><th>กลุ่มทดลอง</th><th>กลุ่มควบคุม</th></tr>
<tr><td rowspan="4">เนื้อหา</td><td colspan="2">หน่วยที่ 8 ชีวิตปลาน่าเรียนรู้ ☺☺, ☺☺☺
เนื้อหา 1) การลื่นไหล ได้แก่ อิสระ (ต่อเนื่อง ไม่สมดุล) การผูกมัด (การควบคุม สมดุล)
2) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว ได้แก่
2.1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดขาเดียว ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ
2.2) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น โยกตัวและแกว่งตัว และหมุน
2.3) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก สะบัด</td></tr>
<tr><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) เรื่องเล่า
4) ผ้าหลากสีหรือริบบิ้นหลากสี</td><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) แทมบูริน
4) ผ้าหลากสีหรือริบบิ้นหลากสี</td></tr>
<tr><td colspan="2">หน่วยที่ 9 คณิตศาสตร์แสนสนุก ☺ ALL
เนื้อหา 1) รูปร่าง ได้แก่ โค้ง ตรง มุม หมุนเป็นเกลียว สมมาตร และไม่สมมาตร
2) น้ำหนัก ได้แก่ ความแข็งแรง ความเบา
3) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว ได้แก่
3.1) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดขาเดียว ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ
3.2) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น โยกตัวและแกว่งตัว และหมุน
3.3) แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก สะบัด</td></tr>
<tr><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) เรื่องเล่า
4) ผ้าหลากสี</td><td>สื่อ และอุปกรณ์
1) บทเพลง
2) บัตรภาพ
3) แทมบูริน
4) ผ้าหลากสี</td></tr>
</table>

หมายเหตุ ☺ หมายถึง เดี่ยว, ☺☺ หมายถึง คู่, ☺☺☺ หมายถึง กลุ่มย่อย, ☺ ALL หมายถึง กลุ่มใหญ่

ตารางที่ 7 (ต่อ)การจัดกิจกรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจำแนกตามองค์ประกอบการสอน

องค์ประกอบการสอน	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
ขั้นตอนการสอน	**วันละ 4 ขั้นตอน ดังนี้** **ขั้นที่ 1 การอบอุ่นร่างกายและการสำรวจแนวคิด** เป็นการเตรียมความพร้อมของกล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกายให้ตื่นตัว โดยการยืดเหยียดอวัยวะส่วนต่าง ๆ อย่างช้า ๆ และการเคลื่อนไหวท่าทางเป็นทั้งการเต้นเดี่ยว คู่ และกลุ่ม ตามโจทย์ที่ครูกำหนด รายละเอียดเป็น ดังนี้ 1) การเคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายอย่างอิสระตามครู 2) การทบทวนเนื้อหาการเต้นครั้งที่แล้ว 3) การสำรวจแนวคิดทางการเต้น เข้าสู่เนื้อหาการเต้น	**วันละ 3 ขั้นตอน ดังนี้** **ขั้นที่ 1 การเคลื่อนไหวพื้นฐาน** เป็นการสร้างข้อตกลงและการอธิบายสัญญาณและกติกาในการเคลื่อนไหว รายละเอียดเป็น ดังนี้ 1) การสร้างข้อตกลง 2) การเคลื่อนไหวตามสัญญาณของครู
	ขั้นที่ 2 การฝึกทักษะการเต้น เป็นการเรียนรู้ท่าทางการเคลื่อนไหวพื้นฐานและท่าการเต้นที่ถูกต้องผ่านการฝึกเคลื่อนไหวซ้ำ ๆ จนคล่องแคล่วทั้งแบบเดี่ยว คู่ และกลุ่ม ตามที่ครูแนะนำ รายละเอียดเป็น ดังนี้ 1) การใช้ร่างกายในการเคลื่อนไหวและการเต้นตามโจทย์ที่กำหนด 2) การฝึกฝนทักษะการเต้นทั้งแบบเดี่ยว แบบคู่ และกลุ่ม	**ขั้นที่ 2 การเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับเนื้อหา** เป็นการให้เด็กเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามจังหวะ บทเพลง หรือสัญญาณจากครู โดยบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ รายละเอียดเป็น ดังนี้ 1) การเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะที่ครูเคาะ 2) การเคลื่อนไหวประกอบเพลง โดยบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้

ตารางที่ 7 (ต่อ)การจัดกิจกรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจำแนกตามองค์ประกอบการสอน

องค์ประกอบการสอน	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
ขั้นตอนการสอน	**ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์** เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกอย่างมีศิลปะและมีความสวยงาม ผ่านการเคลื่อนไหวร่างกายที่สอดคล้องกับเทคนิคการเต้นต่าง ๆ และเสียงดนตรี เป็นการให้เด็กได้ออกแบบท่าทางการเต้นจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ทั้งแบบเดี่ยว คู่ และกลุ่มรายละเอียดเป็น ดังนี้ 1) การนั่งหลับตาฟังเพลง และเคลื่อนไหวร่างกายตามความรู้สึกเมื่อได้ฟังเพลง 2) การวางแผนและออกแบบท่าเต้น 3) การเต้นร่วมกับเพลง	**ขั้นที่ 3 การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ** เป็นการสร้างความสงบแก่ร่างกายโดยการเคลื่อนไหวอย่างช้า ๆ เพื่อยืดคลายกล้ามเนื้อ และสนทนาถึงประสบการณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมรายละเอียดเป็น ดังนี้ 1) การเคลื่อนไหวในท่าที่ผ่อนคลาย 2) การสนทนาเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้ในการปฏิบัติกิจกรรม
	ขั้นที่ 4 การผ่อนคลาย เป็นการเหยียดคลายกล้ามเนื้อ สร้างความผ่อนคลาย และให้รับรู้ถึงความสงบ เพื่อปรับจังหวะการหายใจ และการเปิดโอกาสให้สะท้อนความคิดความรู้สึกผ่านคำพูด รายละเอียดเป็น ดังนี้ 1) การเคลื่อนไหวแบบผ่อนคลาย เป็นการยืดคลายกล้ามเนื้อ ปรับจังหวะการหายใจ 2) การเล่าเรื่อง เพื่อสร้างจินตนาการให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย 3) การแสดงความคิดเห็น สะท้อนความรู้สึกและสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้	
การประเมิน	1) สังเกตการเต้นของเด็กตามจังหวะและคำสั่ง 2) สังเกตการเคลื่อนไหวของเด็กที่หลากหลายแนวทาง 3) สังเกตการแสดงออกตามจินตนาการ	

3.1.2) เตรียมตัวผู้วิจัย ผู้วิจัยพัฒนาความสามารถในการจัดกิจกรรม โดยการเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติในที่ต่างๆ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กอนุบาล การสอนดนตรีตามแนวคิดออร์ฟ การสอนดนตรีตามแนวคิดดาลโครซ วิชาลีลาประกอบดนตรี และการเรียนทักษะการเต้นแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะการสอนเด็กในระดับอนุบาล สร้างความเข้าใจในตัวกระบวนการสอนการเต้นเชิงสร้างสรรค์

3.1.3) จัดทำแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ จำนวน 90 แผน ประกอบด้วยแผนของกลุ่มทดลอง จำนวน 45 แผน และแผนของกลุ่มควบคุมจำนวน 45 แผน โดยจัดในช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะวันละ 30 นาที สัปดาห์ละ 5 วัน รวม 10 สัปดาห์ ซึ่งในกลุ่มทดลองจัดในช่วงเวลาระหว่าง 8.30 – 9.00 น. และในกลุ่มควบคุมจัดในช่วงเวลาระหว่าง 9.00 – 9.30 น.

3.2) การตรวจคุณภาพแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.2.1) ผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ และแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา ความชัดเจนของกิจกรรม และความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์เชิงพฤติกิจกรรมขั้นตอนการจัดกิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ และการประเมินผล ได้ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการปรับปรุงแก้ไข ดังตารางที่ 8 ดังนี้

ตารางที่ 8 ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมฯ

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ	การปรับปรุงแก้ไข
1) ลักษณะการจัดกิจกรรม	1.1) กิจกรรมในแต่ละวันซ้ำกันเกินไป	1.1) ปรับกิจกรรมให้มีความแตกต่างกันหรือเพิ่มความยากของกิจกรรมขึ้นไปเรื่อย ๆ
	1.2) เวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมนานเกินไป	1.2) ปรับกิจกรรมให้กระชับจบตามเวลาที่กำหนด 30 นาที

ตารางที่ 8 (ต่อ) ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมฯ

2) เนื้อหาการจัดกิจกรรม	2.1) เนื้อหาการจัดกิจกรรมมีจำนวนท่าทางการเคลื่อนไหวมากเกินไปสำหรับเด็ก	2.1) ปรับเนื้อหาการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยปรับลดจำนวนท่าทางการเคลื่อนไหวลง
	2.2) เนื้อหามีความยากในท่าทางการเคลื่อนไหวสำหรับเด็ก	2.2) ปรับลักษณะท่าทางการเคลื่อนไหวให้ไม่ยากมากเกินความสามารถของเด็ก ซึ่งบางท่าเด็กต้องใช้ระยะเวลานานในการฝึกฝน
3) แผนการจัดกิจกรรม	3.1) แผนของกลุ่มทดลองยังไม่ปรากฏบูรณาการเข้ากับหน่วยการเรียนรู้ที่เด็กเรียนในสัปดาห์นั้น ๆ	3.1) ปรับแผนของกลุ่มทดลองโดยบูรณาการเพิ่มเนื้อหาการสอนเข้ากับหน่วยการเรียนรู้ที่เด็กเรียนในสัปดาห์นั้น
	3.2) แผนการสอนเน้นครูเป็นผู้นำกิจกรรมมากเกินไป	3.2) ปรับการเขียนแผนการสอน โดยให้เด็กเป็นผู้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง มิใช่ครูเป็นผู้นำกิจกรรม

3.2.2) การนำแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ ไปทดลองนำร่องกับเด็กอนุบาล ผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 5 แผน ไปทดลองนำร่องกับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 1 จำนวน 14 คน ที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนทีปังกรวิทยาพัฒน์ (วัดโบสถ์) ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ระหว่างวันที่ 10-11 พฤศจิกายน 2557 เพื่อตรวจสอบความ

เหมาะสมของกิจกรรม และระยะเวลาในการจัดกิจกรรม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยหลังจากจัดกิจกรรมตามแผน พบประเด็นที่นำมาปรับปรุงแก้ไข ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ประเด็นการปรับปรุงแก้ไขหลังจากการทดลองใช้

ประเด็น	ปัญหาที่พบ	การปรับปรุงแก้ไข
ลักษณะของการจัดกิจกรรม	เวลาในการทำกิจกรรมนานกว่า 30 นาที	ปรับลักษณะของกิจกรรมโดยกระชับเวลาในแต่ละขั้นตอนให้อยู่ภายในเวลา 30 นาที
2) เนื้อหาการจัดกิจกรรม	2.1) เนื้อหามีความยากในการเคลื่อนไหวมากไปสำหรับเด็ก	2.1) ปรับลดความยากของท่าทางการเคลื่อนไหวในบางท่าที่เด็กต้องใช้ระยะเวลานานในการฝึกฝน
	2.2) เนื้อหามีจำนวนท่าทางการเคลื่อนไหวมากเกินไปสำหรับเด็ก	2.2) ปรับลดจำนวนท่าทางการเคลื่อนไหวลง
3) การอธิบายกิจกรรม	การอธิบายกิจกรรมยังไม่ชัดเจน ทำให้เด็กยังไม่เข้าใจวิธีการทำกิจกรรมเท่าที่ควร	ปรับการอธิบายกิจกรรม โดยใช้คำพูดที่ชัดเจน หรือแสดงให้ดูเป็นตัวอย่างเพิ่มเติม เพื่อเป็นต้นแบบให้กับเด็ก ทำให้เด็กเข้าใจมากขึ้น

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย จำนวน 1 ชุด ได้แก่ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว ของ Torrance ประกอบด้วยเอกสารทั้งหมด 3 ฉบับ ได้แก่ (1) คู่มือการใช้เครื่องมือแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว (2) สมุดบันทึกคะแนนการแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว (3) ใบสรุปคะแนนมาตรฐานความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน ก่อนและหลังทำกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์และกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

4.1) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหวเพื่อนำมาใช้วัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กอนุบาล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1.1) ลักษณะของเครื่องมือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหวเพื่อนำมาใช้วัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กอนุบาล เป็นเครื่องมือวัดความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติและการเคลื่อนไหวของเด็กที่อายุระหว่าง 3-6 ปี มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ ประกอบด้วยกิจกรรมในแบบทดลองทั้งหมด 4 กิจกรรม โดยกิจกรรมที่ 1 3 และ4 เป็นกิจกรรมที่ใช้ทดสอบความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องตัวและความคิดริเริ่ม ส่วนกิจกรรมที่ 2 เป็นกิจกรรมที่ใช้ทดสอบความคิดสร้างสรรค์ด้านจินตนาการ ในการทดสอบต้องทดสอบเด็กครั้งละ 1 ภายในห้องทดสอบที่ไม่ใช่ห้องเรียน ซึ่งจัดเป็นให้มีพื้นที่โล่ง ไม่มีสิ่งของอยู่ในห้อง เพราะสิ่งของในห้องอาจรบกวนสมาธิในการทำกิจกรรมของเด็ก ในการทำกิจกรรม กิจกรรมละ 5 นาที รวม 20 นาที แล้วนำมาคำนวณคะแนน ตามคู่มือการใช้

4.1.2) การดำเนินการกิจกรรม มีรายละเอียด ดังนี้

1) ผู้วิจัยกรอกข้อมูลบริเวณหน้าปกสมุดบันทึกคะแนน จากนั้นให้เตรียมห้องในการทดสอบให้เรียบร้อย จัดโต๊ะกับเก้าอี้อย่างละตัว เพื่อผู้วิจัยจะนั่งจดบันทึกการตอบสนองของเด็ก ซึ่งคำสั่งหรือโจทย์ที่จะอ่านให้เด็กฟังคือส่วนที่พิมพ์ตัวหนา

2) ดำเนินกิจกรรมทั้งหมด 4 กิจกรรม มีรายละเอียด ดังนี้

2.1) การดำเนินการในกิจกรรมที่ 1 (ไปอย่างไรได้บ้าง?) ใช้เวลาในการทดสอบคนละประมาณ 5 นาที ผู้วิจัยพูดตามบทพูดที่เตรียมไว้ ผู้วิจัยจดบันทึกการตอบสนองของเด็กลงในสมุดบันทึก และบันทึกเวลาในการทำกิจกรรมที่ 1 ของเด็กไว้ด้วย

2.2) การดำเนินการในกิจกรรมที่ 2 (เคลื่อนไหวเหมือนอะไรได้บ้าง?) ใช้เวลาในการทดสอบคนละประมาณ 5 นาที ผู้วิจัยต้องดูที่สมุดบันทึกคะแนนจะมีคำถาม 6 คำถาม อ่านทีละคำถามให้เด็กฟัง พร้อมทั้งให้กำลังใจและให้เวลาเด็กในการตอบสนอง จากนั้นวงกลมตัวเลขที่อธิบายระดับความสามารถในระดับ 0-5 คะแนน โดยให้คะแนนตามการตอบสนองของเด็กได้ตรงตามความจริงที่สุด การจัดกิจกรรมเดียวที่ ผู้ทดสอบจะให้คะแนนขณะที่เด็กกำลังทำกิจกรรมอยู่

2.3) การดำเนินการในกิจกรรมที่ 3 (มีวิธีไหนอีกบ้าง?) ผู้วิจัยต้องเตรียมแก้วกระดาษจำนวนมากและถังขยะในการทำกิจกรรมนี้ ใช้เวลาในการทดสอบคนละประมาณ 5 นาที ผู้วิจัยพูดตามบทพูดที่เตรียมไว้ ผู้วิจัยจดบันทึกการตอบสนองของเด็กลงในสมุดบันทึก และบันทึกเวลาในการทำกิจกรรมที่ 3 สำหรับเด็กที่ไม่กล้าแสดงออกให้ถือว่า การที่เด็กพูดออกมาก็สามารถบันทึกแล้วให้คะแนนได้

2.4) การดำเนินการในกิจกรรมที่ 4 (จะนำแก้วกระดาษมาทำอะไรได้บ้าง?) ผู้วิจัยต้องเตรียมแก้วกระดาษจำนวนมากในการทำกิจกรรมนี้ ใช้เวลาในการทดสอบคนละประมาณ 5 นาที ผู้วิจัยพูดตามบทพูดที่เตรียมไว้ ผู้วิจัยจดบันทึกการตอบสนองของเด็กลงในสมุดบันทึก สำหรับเด็กที่ไม่กล้าแสดงออกให้ถือว่า การที่เด็กพูดออกมาก็สามารถบันทึกแล้วให้คะแนนได้บันทึกเวลาในการทำกิจกรรมที่ 4 จากนั้นขอบคุณเด็กที่ให้ความร่วมมือ แล้วพาเด็กกลับไปที่ห้องเรียน

3) แนวทางในการให้คะแนนในแต่ละองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์มีรายละเอียดการให้คะแนน ดังนี้

3.1) การให้คะแนนความคิดคล่องตัววัดจากกิจกรรมที่ 1 3 และ4 โดยให้จำนวนการตอบสนองของเด็กที่เขียนลงในบันทึกในแต่ละกิจกรรม จากนั้นให้รวมคะแนนแล้วให้เขียนในช่อง "ความคล่องตัว" บนปกสมุดบันทึกคะแนน

3.2) การให้คะแนนความคิดริเริ่มวัดจากกิจกรรมที่ 1 3 และ4 โดยให้คะแนนการตอบสนองในรายการที่กำหนดไว้ในหนังสือคู่มือ จากนั้นให้รวมคะแนนแล้วให้เขียนในช่อง "ความคิดริเริ่ม" บนปกสมุดบันทึกคะแนน หากเป็นการตอบสนองที่แปลกใหม่ และไม่มีรายละเอียดการให้คะแนนในคู่มือ TCAM ซึ่งพบไม่บ่อยนัก เด็กจะได้รับคะแนนพิเศษเป็น 4 คะแนน จากนั้นให้รวมคะแนนแล้วให้เขียนในช่อง "ความคิดริเริ่ม" บนปกสมุดบันทึกคะแนน

3.3) การให้คะแนนจินตนาการวัดจากกิจกรรมที่ 2 ให้คะแนนตามระดับความสามารถในการตอบสนองของเด็กได้ตรงตามความจริงที่สุด คือ ระดับ 0-5 เมื่อครบทั้ง 6 ข้อแล้วให้รวมคะแนนแล้วใส่ลงในช่องคะแนนด้านล่างของหน้านั้น แล้วบันทึกคะแนนรวม ในช่อง "ความคิดริเริ่ม" บนปกสมุดบันทึกคะแนน

3.4) การสรุปคะแนนทั้ง 3 ด้าน ดำเนินการโดย การรวมคะแนนแต่ละด้านลงในช่องรวมในแต่ละด้านบนปกสมุด จากนั้นนำคะแนนรวมไปเทียบกับคะแนน Standard score ของแต่ละด้าน เพื่อสรุปเป็นค่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ที่แท้จริง

4.1.3) คู่มือการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหวได้ระบุค่าความเที่ยงจากทดสอบของนักวิจัยหลายท่าน ได้แก่ Bolen (1976, อ้างถึงใน Torrance, 1981) ได้นำตัวอย่างการบันทึกจากผู้บันทึกจำนวน 30 คน พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแบบทดสอบ .96 แล้วทำการทดสอบอีกครั้ง โดยใช้ผู้ช่วยนักวิจัยจำนวน 18 คน พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้านความคิดคล่องตัว 0.99 ด้านความคิดริเริ่ม 0.97 ต่อมาใช้ผู้ช่วยนักวิจัยจำนวน 40 คน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้านความคิดคล่องตัว 0.99 ด้านความคิดริเริ่ม 0.98 ซึ่งได้หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในแต่ละกิจกรรมด้วย พบว่า กิจกรรมที่ 1.71 กิจกรรมที่ 2.79 กิจกรรมที่ 3.67 และกิจกรรมที่ 4.58 แสดงว่า มีความสอดคล้องในการให้คะแนน

4.2) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนในกาตรวจสอบคุณภาพแต่ละเครื่องมือ ดังนี้

4.2.1) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว และผู้วิจัยแปลเป็นภาษาไทย

4.2.2) นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว ที่แปลภาษาแล้วไปให้อาจารย์ ดร.ทองทิพย์ พูลลาภ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการแปลและการล่าม (สายการแปล) คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตรวจสอบความถูกต้องของการแปลภาษา

4.4.3) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาความเหมาะสมของสถานการณ์ ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ด้านภาษา ระยะเวลาในการสังเกต และรูปแบบการบันทึกข้อมูล โดยผู้ทรงคุณวุฒิจานวน 3 ท่าน พร้อมทั้งหาค่าความตรงของเครื่องมือ (IOC) ทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คู่มือการใช้เครื่องมือแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว ส่วนที่ 2 สมุดบันทึกคะแนนการแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว และส่วนที่ 3 ใบสรุปคะแนนมาตรฐานความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน ก่อนและหลังทำกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์และกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พบว่า ค่าความตรงมีค่าเท่ากับ 1 ทุกส่วนของเครื่องมือ แสดงว่า แบบทดสอบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ทดสอบ ดังตารางที่ 10 และผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะ และการปรับปรุงแก้ไข ดังตารางที่ 11 ดังนี้

ตารางที่ 10 ตารางค่าความตรงของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว (Thinking creatively in action and movement : TCAM)ประเด็นในการตรวจสอบ ค่าความตรง ความหมาย

ประเด็นคำถาม	ค่าความตรง	ความหมาย
1. คู่มือการใช้เครื่องมือแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว		
1.1) การบริหารจัดการการทดสอบ	1	เหมาะสม
1.2) แนวทางในการให้คะแนน	1	เหมาะสม
2. สมุดบันทึกคะแนนการแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว		
2.1) คำสั่งของกิจกรรมที่ 1 ไปทางไหนได้บ้าง?	1	เหมาะสม
2.2) คำสั่งของกิจกรรมที่ 2 เคลื่อนไหวเหมือนอะไรได้บ้าง?	1	เหมาะสม
2.3) คำสั่งของกิจกรรมที่ 3 มีวิธีไหนอีกบ้าง?	1	เหมาะสม
2.4) คำสั่งของกิจกรรมที่ 4 จะนำแก้วกระดาษมาทำอะไรได้บ้าง?	1	เหมาะสม

ตารางที่ 10 (ต่อ) ตารางค่าความตรงของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว (Thinking creatively in action and movement : TCAM) ประเด็นในการตรวจสอบ ค่าความตรง ความหมาย

ประเด็นคำถาม	ค่าความตรง	ความหมาย
3. ใบสรุปคะแนนมาตรฐานความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน ก่อนและหลังทำกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์และกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย		
3.1) ใบสรุปคะแนนมาตรฐานความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน ก่อนทำกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์	1	เหมาะสม
3.2) ใบสรุปคะแนนมาตรฐานความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน หลังทำกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์	1	เหมาะสม
3.3) ใบสรุปคะแนนมาตรฐานความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน ก่อนทำกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	1	เหมาะสม
3.4) ใบสรุปคะแนนมาตรฐานความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน หลังทำกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	1	เหมาะสม

ตารางที่ 11 ข้อเสนอแนะ และการปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ	การปรับปรุงแก้ไข
ส่วนที่ 1 คู่มือการใช้เครื่องมือแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว ได้รับคำแนะนำ ดังนี้		
ลักษณะของแบบบันทึก	ควรจัดพิมพ์รายการการให้คะแนนในกิจกรรมที่ 1 3 และ4 โดยเรียงตามความซับซ้อนของท่าทางการเคลื่อนไหว เพื่อความสะดวกในการดูค่าการให้คะแนน	จัดพิมพ์รายการการให้คะแนนในกิจกรรมที่ 1 3 และ4 โดยเรียงตามความซับซ้อนของท่าทางการเคลื่อนไหว
ส่วนที่ 2 สมุดบันทึกคะแนนการแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว		
ลักษณะของแบบบันทึก	1) เพิ่มส่วนของคำชี้แจงที่ระบุถึงลำดับของกิจกรรม ชื่อกิจกรรม คำสั่งหรือขั้นตอนการทดสอบ ในส่วนหัวกระดาษหน้าที่บันทึกแต่ละกิจกรรมสมุดบันทึกคะแนนแบบทดสอบ	1) เพิ่มส่วนของคำชี้แจงที่ระบุถึงลำดับของกิจกรรม ชื่อกิจกรรม คำสั่งหรือขั้นตอนการทดสอบในส่วนหัวกระดาษหน้าที่บันทึกแต่ละกิจกรรมสมุดบันทึกคะแนนแบบทดสอบ
	2) ปรับชื่อกิจกรรมให้เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับการสื่อสารกับเด็กมากขึ้น	2) แก้ไขชื่อกิจกรรมให้เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับการสื่อสารกับเด็ก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 11 (ต่อ) ข้อเสนอแนะ และการปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ	การปรับปรุงแก้ไข
ส่วนที่ 3 ใบสรุปคะแนนมาตรฐานความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน ก่อนและหลังทำกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์และกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย		
ลักษณะของแบบบันทึก	1) เพิ่มช่องเพื่อระบุสิ่งที่เด็กกระทำว่ามีอะไรบ้าง ตามรายการการให้คะแนนที่ระบุในคู่มือ เพื่อจะได้เห็นลักษณะการกระทำที่เด็กทำละเอียดขึ้น และได้เห็นลักษณะการกระทำโดยภาพรวมของเด็กทุกคนด้วย	1) เพิ่มช่องเพื่อระบุสิ่งที่เด็กกระทำว่ามีอะไรบ้าง ตามรายการการให้คะแนนที่ระบุในคู่มือ
	2) เน้นหรือขีดเส้นใต้คำว่า ก่อนหรือหลัง เพื่อให้สังเกตเห็นง่าย	2) เน้นหรือขีดเส้นใต้คำว่า ก่อนหรือหลัง
	3) ไม่ควรระบุชั้นและชื่อโรงเรียนให้ใส่ช่องว่าง เพื่อผู้บันทึกจะได้นำไปปรับใช้ต่อไป	3) ไม่ระบุชั้นและชื่อโรงเรียน ให้ใส่ช่องว่าง

4.4.4) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหวไปทดลองนำร่องกับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 1 จำนวน 14 คน ที่กำลังศึกษาใน ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนทีปังกรวิทยาพัฒน์ (วัดโบสถ์) ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในช่วงหลังจากเด็กรับประทานอาหารกลางวันและกิจกรรมเกมการศึกษา เพื่อดูความเหมาะสมของสถานการณ์ที่ใช้ในการสังเกต และระยะเวลาในการสังเกต แล้วนำผลที่ได้มาหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือ ผู้วิจัยหาความเที่ยงของความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (Inter - rater Reliability) โดยให้ผู้ประเมิน 1 คน ตรวจให้คะแนนร่วมกับผู้วิจัย ซึ่งเกณฑ์การเลือกผู้ประเมินร่วมกับผู้วิจัย มีดังนี้

1) เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย เท่าเทียมกับผู้วิจัย

2) เป็นผู้ที่กำลังศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เท่าเทียมกับผู้วิจัย

สรุปผลคะแนนของผู้ประเมินทั้ง 2 คน แล้วนำมาคำนวณหาค่าความเที่ยงของความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดคล่องตัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.9959 ด้านความคิดริเริ่ม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.9951 และจินตนาการ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.9744 แสดงว่า การให้คะแนนระหว่างผู้วิจัยกับผู้ประเมินอีกท่านมีความสอดคล้องกัน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การติดต่อเพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัย การดำเนินการก่อนการทดลอง และการดำเนินการหลังการทดลอง โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

5.1 ผู้วิจัยนำจดหมายจากทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปติดต่อเพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัยกับโรงเรียนพญาไท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1

5.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัย จำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 การเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง เป็นเวลา 1 สัปดาห์ และครั้งที่ 2 การเก็บข้อมูลหลังการทดลอง เป็นเวลา 1 สัปดาห์ โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ใช้เวลาในการทดสอบ คนละ 20 นาที

5.3 ดำเนินการสอนด้วยตนเองในกลุ่มทดลองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และสอนในกลุ่มควบคุม เป็นเวลา 9 สัปดาห์

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนของความคิดสร้างสรรค์ ที่ได้จากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติคำนวณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตารางประกอบความเรียง มีรายละเอียด ดังนี้

6.1 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของค่าคะแนนของความคิดสร้างสรรค์ แล้วนำค่าเฉลี่ยคะแนนของความคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังการทดลองมาเปรียบเทียบ

6.2 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการใช้กิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของค่าเฉลี่ยคะแนนของความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลอง แล้วนำค่าเฉลี่ยคะแนนของความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มควบคุมที่ได้มาเปรียบเทียบ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอผล ดังนี้

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลแสดงรายละเอียดในหัวข้อต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง

2. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง

1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า หลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยคะแนนของความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านความคิดคล่องตัวก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 100.87 หลังทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 120.53 ด้านความคิดริเริ่มก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 103.27 หลังทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 128.00 และด้านจินตนาการก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 78.00 หลังทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 120.07สามารถนาเสนอได้ในตารางที่ 12 ดังนี้

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง

ความคิดสร้างสรรค์	ก่อนทดลอง (n = 15)		หลังทดลอง (n = 15)		*t*	*p*
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
ความคิดคล่องตัว	100.87	16.11	120.53	12.43	6.963	.000**
ความคิดริเริ่ม	103.27	21.61	128.00	21.54	5.586	.000**
จินตนาการ	78.00	11.71	120.07	7.21	20.633	.000**

2. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เมื่อเปรียบเทียบผลคะแนนความคิดสร้างสรรค์เป็นรายคู่ใน 3 ด้าน หลังการทดลอง กลุ่มทดลองค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านความคิดคล่องตัวกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 120.53 กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 104.07 ด้านความคิดริเริ่มกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 128.00 กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 109.07 และด้านจินตนาการกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 120.07 กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 109.40 นำเสนอในตารางที่ 13 ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง

ความคิดสร้างสรรค์	กลุ่มทดลอง (n = 15)		กลุ่มควบคุม (n = 15)		*t*	*p*
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
ความคิดคล่องตัว	120.53	12.43	104.07	14.82	3.735	.001**
ความคิดริเริ่ม	128.00	21.54	109.07	16.62	3.096	.004**
จินตนาการ	120.07	7.21	109.40	10.26	3.156	.003**

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์กับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการจับคู่ โดยใช้เกณฑ์เพศ การเข้าร่วมกิจกรรมและคะแนนจากแบบประเมินทักษะด้านร่างกายของโรงเรียนพญาไท สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2557 จับคู่ระหว่างเด็กกลุ่มทดลองและควบคุมซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกัน ได้เด็กกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน โดยใช้แผนของกลุ่มทดลอง 45 แผน และแผนของกลุ่มควบคุม 45 แผน ระยะเวลาในการทดลองทั้งหมด 9 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ได้แก่ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว เพื่อทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กทั้ง 2 กลุ่ม ก่อนและหลังทดลอง จากนั้นทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สรุปผลการวิจัย

หลังการทดลองใช้การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์กับเด็กอนุบาล พบว่า

1. หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01.

2. หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01.

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลถึงความคิดสร้างสรรค์ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ พบว่าหลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นหมายถึง ภายหลังการทดลอง เด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าเดิม ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวมีปัจจัยสนับสนุน ดังนี้

1.1) กระบวนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลถึงความคิดสร้างสรรค์ที่เพิ่มขึ้นของเด็กกลุ่มทดลอง โดยในแต่ละขั้นตอนการสอน มีส่วนช่วยให้เด็กได้แสดงออกถึงความรู้สึกและความคิดภายในผ่านท่าทางการเคลื่อนไหวที่สะท้อนถึงความคิดของเด็กอย่างสร้างสรรค์ ดังเช่น ในขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์ ครูเปิดโอกาสให้เด็กฟังเพลง เมื่อเด็กได้ฟังเพลงทำความเข้าใจในเพลง เด็กก็ได้คิดวางแผนท่าเต้นตามโจทย์ที่ครูกำหนด ซึ่งเด็กจะนำท่าทางการเคลื่อนไหวที่ได้ฝึกฝนผสมผสานกับความรู้สึกเมื่อได้ฟัง จนได้เป็นรูปแบบการเต้นที่เหมาะสม เกิดความสุนทรียะ ความงามในการเต้น และความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากเด็กเอง ดังที่ Edwards (2006) กล่าวว่า การร้องเพลง การเคลื่อนไหวร่างกาย และการเต้น ไม่ใช่ทำเพื่อความสนุกเท่านั้น แต่เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้การฟัง การตอบสนอง การเลียนแบบ และการใช้เสียง นิ้วมือ มือ แขน และส่วนอื่นๆ ของร่างกาย เพื่อนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถพิเศษของเด็ก โดยเฉพาะด้านจินตนาการ โดยดนตรีสามารถสร้างสรรค์โลกแห่งจินตนาการ ซึ่งเป็นสิ่งที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ นอกจากนั้น Thomas (2011) กล่าวว่า เมื่อเด็กเคลื่อนไหวผ่านดนตรี เด็กจะมีประสบการณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ ของดนตรี การเคลื่อนไหวจะนำพาเด็กไปสู่อิสระในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งการเคลื่อนไหวเป็นสิ่งที่จำเป็นพื้นฐานของพัฒนาการทางดนตรี ทักษะที่จำเป็นของความคิดสร้างสรรค์ คือ การแก้ปัญหา เมื่อเด็กเคลื่อนที่ตามเสียงดนตรี เด็กจะสามารถจินตนาการ แสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง และแก้ไขปัญหาได้ ดังนั้น

จึงต้องหาวิธีการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะรูปแบบที่น่าสนใจและเหมาะสม เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยให้ดียิ่งขึ้น บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ มีส่วนช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น

1.2) การสร้างบรรยากาศให้เด็กรู้สึกปลอดภัย และการยอมรับจากผู้อื่น ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ ครูได้สร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้เด็กได้แสดงออกอย่างเต็มที่ เช่น การจัดพื้นที่ให้โล่งกว้างเหมาะกับการเคลื่อนไหวของเด็กและนำสิ่งของต่างๆที่เกะกะ ขัดขวางการเคลื่อนไหวออกไป ทำให้เด็กเกิดความปลอดภัยมากขึ้น การสร้างความมั่นใจที่จะแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ของตนเองมากขึ้น ในการจัดกิจกรรมนี้ ครูได้เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ออกมา โดยไม่ตัดสินว่า สิ่งที่เด็กกระทำนั้นถูกหรือผิด ไม่มีการพูดเพื่อเปรียบเทียบการเต้นของเด็กว่าคนไหนดีกว่ากัน และพูดชื่นชมเด็กทุกครั้งที่เด็กออกมาแสดงการเต้นหน้าห้อง สอดคล้องกับ โรเจอร์ (1959, อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์, 2546) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ภาวะที่บุคคลรู้สึกปลอดภัย คือ พ่อแม่และครู สามารถสร้างความรู้สึกปลอดภัยทางจิตได้ โดยยอมรับความสามารถของเด็กแต่ละคนโดยไม่พยายามประเมินหรือเปรียบเทียบ เพราะจะทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองด้อย รวมทั้งภาวะที่มีเสรีภาพในการแสดงออก สามารถส่งเสริมได้ด้วยการเปิดโอกาสให้มีการแสดงออกอย่างอิสระทั้งความคิด ความรู้สึก และการกระทำ ซึ่งแสดงถึงความเป็นตัวของตัวเอง อันจะนำไปสู่การทดลองและริเริ่มกระทำและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์,2546) ส่งผลให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นในขณะทำกิจกรรมเป็นอย่างมาก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

1.3) การเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ โดยในการัดกิจกรรมครั้งนี้ครูเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำการสำรวจอย่างมากในขั้นที่ 1 การอบอุ่นร่างกายและการสำรวจแนวคิด เป็นการให้เด็กเคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายอย่างอิสระตามครู และทบทวนเนื้อหาการเต้นครั้งที่แล้ว จากนั้นครูนำให้เด็กสำรวจแนวคิดทางการเต้น เข้าสู่เนื้อหาการเต้น ขั้นที่ 2 การฝึกทักษะการเต้น เป็นการให้เด็กได้ใช้ร่างกายในการเคลื่อนไหวและการเต้นตามโจทย์ที่กำหนด และฝึกฝนทักษะการเต้นทั้งแบบเดี่ยว แบบคู่ และกลุ่ม ซึ่งทั้ง 2 ขั้นตอนได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจทำให้เด็กเกิดความเข้าใจในสิ่งต่างๆ และช่วยให้เด็กสามารถนำความรู้มาบูรณาการมาเป็นท่าทางการแสดงออกของตนเองได้ ดังที่ Pica (2010) ได้นำเสนอการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะว่า เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็ก เนื่องจากเด็กควรได้ฝึกฝนทักษะการใช้กล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างถูกวิธี และเป็นลำดับขั้นตอนเริ่มจากง่ายไปหายาก โดยวิธีการสอนการเคลื่อนไหวและจังหวะให้แก่เด็ก แบ่งเป็น 3 วิธี หนึ่ง ในนั้นคือ วิธีการสำรวจ (Exploration) การสำรวจเป็นวิธีที่เหมาะสม

กับพัฒนาการของเด็ก ควรได้รับการส่งเสริมให้ใช้อย่างแพร่หลายในโปรแกรมการเคลื่อนไหว เพราะเป็นวิธีที่ทำให้เด็กเกิดการตอบสนองอย่างหลากหลายและท้าทายต่อความสามารถของเด็ก ทำให้เห็นถึงจุดร่วมของการแก้ไขปัญหา และเป็นการเพิ่มความท้าทายให้กับเด็กได้ โดยครูจะใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กได้เคลื่อนไหวในแนวทางที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ผลงานของเด็กก็จะมีความหลากหลายและสร้างสรรค์มากขึ้นด้วย

1.4) สื่อที่ใช้ประกอบการกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ โดยสื่อที่ใช้ในกิจกรรมนี้มีทั้งหมด 3 ชนิด ได้แก่ บทเพลง เรื่องเล่า และอุปกรณ์ต่างๆ มีส่วนช่วยให้เด็กได้ใช้ท่าทางการเคลื่อนไหวที่ได้ฝึกฝนมาร่วมกับสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ทำให้เด็กได้มีแนวคิดในการเคลื่อนไหวมากขึ้นและเกิดท่าทางการเคลื่อนไหวแบบใหม่และสร้างสรรค์มากขึ้น สอดคล้องกับ Kassing และ Jay (2003) ได้เสนอเครื่องมือที่ใช้ในกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ 2 ชนิดด้วยกันได้แก่ 1) ดนตรี ที่มีความหลากหลาย 2) เรื่องเล่า หรือเป็นการการแสดงละครตามเรื่องเล่าผ่านการเคลื่อนไหวคนเดียว หรือผ่านการแสดงผ่านละครใบ้และการเคลื่อนไหว การออกแบบท่าเต้นตามเรื่องเล่าเป็นการที่นักเต้นแสดงตามบทบาทของตัวละครที่ได้รับ อีกทั้ง Mayesky (1995) ได้เสนอเครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งดนตรีเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ของเด็ด โดยการฟังดนตรีนั้นถือเป็นขั้นนำไปสู่การเคลื่อนไหวสร้างสรรค์และสามารถช่วยให้เด็กเข้าใจในแนวคิด หรือความคิดต่างๆที่อยากให้เด็กได้รับได้ด้วย ซึ่งครูจะต้องเป็นผู้จัดการทำสิ่งเหล่านี้ให้เกิดขึ้น โดยแนวคิดสำคัญสำหรับครูที่จะใช้ดนตรีในการทำกิจกรรมเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ สรุปได้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเต้นเชิงสร้างสรรค์เครื่องมือที่ใช้การทำกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์อย่างเข้าใจก็จะสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นได้

2. ความแตกต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ใน 3 ด้าน ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ ของเด็กกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการวิเคราะห์ค่าความแตกต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละด้าน (ภาคผนวก ง) หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง ซึ่งเมื่อนำคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละด้านเป็นรายคู่ จะเห็นว่า มีคู่ที่มีค่าติดลบ ได้แก่ คู่ที่ 1 4 9 11 และ12 โดยมีคู่ที่ติดลบทุกด้าน คือ คู่ที่ 9 แสดงให้เห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์ในแต่ด้านมีลักษณะเฉพาะ ไม่จำเป็นที่เด็กจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ขึ้นเหมือนกันทุกด้าน เด็กบางคนอาจจะมีความถนัดในด้านความคิดสร้างสรรค์เฉพาะด้านในตัวเอง แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ซึ่งมีเหตุปัจจัยความคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่าง 2 กรณี ดังนี้

2.1) กรณีของเด็กที่มีค่าติดลบทุกด้าน เมื่อพิจารณาคะแนนก่อนการทดลองของเด็กกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองแล้วนั้น จะเห็นว่าเด็กกลุ่มควบคุมมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ใน 3 องค์ประกอบ ก่อนทดลองสูงกว่าเด็กกลุ่มทดลอง เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จะเห็นได้ว่ากิจกรรมนี้สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ กล่าวคือกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง ซึ่งจังหวะและดนตรีที่ใช้ประกอบกิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) ดังนั้นเด็กในกลุ่มควบคุมที่มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ใน 3 องค์ประกอบ ก่อนทดลองมากกว่าเด็กกลุ่มทดลองมากอยู่แล้ว จึงมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ใน 3 องค์ประกอบหลังการทดลองมากกว่าเด็กกลุ่มทดลองเช่นกัน

2.2) กรณีของเด็กคู่ที่เหลือที่มีค่าติดลบแค่บางด้าน เด็กเหล่านั้นเป็นเด็กที่ขณะกิจกรรมให้ความสนใจในกิจกรรมเหมือนเด็กทั่วไป สามารถเคลื่อนไหวตามท่าทางที่ครูกำหนดได้ และสามารถคิดท่าทางที่แปลกใหม่ได้เหมือนกับเพื่อน แต่ด้วยความแตกต่างภายในตัวเด็ก ทำให้ขณะทำการทดสอบแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว เด็กจะไม่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ผ่านการเคลื่อนไหวได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากภาวะอารมณ์ในขณะทำกิจกรรมของเด็กแต่ละคนต่างกัน เด็กบางคนเกิดอาการกลัวหรือเขินอาย เมื่อเข้ามาในห้องทดสอบคนเดียว ซึ่งส่งผลถึงการกระทำของเด็กขณะทดสอบทั้งก่อนและหลังการทดลองได้ Torrance (1981) กล่าวในคู่มือการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว ควรระมัดระวังและทักษะการทดสอบเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับการทดสอบเด็ก ในการทดสอบควรจะให้ความสนใจในเรื่องการอบอุ่นร่างกาย ผู้ทดสอบควรได้รับสร้างความคุ้นเคยกับโครงสร้างของการทดสอบก่อน เมื่อทดสอบจะได้เกิดความไว้วางใจและสามารถบันทึกการกระทำของเด็กลงในสมุดบันทึกคะแนนได้ด้วยตนเองทันที ส่งผลให้ค่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในบางองค์ประกอบ

3. พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านอื่นๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

ผู้วิจัยสังเกตพบพฤติกรรมของเด็กที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันและการใช้กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ดังนี้

3.1 ทักษะการแก้ไขปัญหา

ผู้วิจัยพบว่า เมื่อเด็กทำกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายหรือเต้นตามโจทย์ที่ครูกำหนดได้ โดยครูจะกำหนดโจทย์และสถานการณ์ให้เด็ก ได้คิดออกแบบท่าเต้นด้วยการผสมผสานระหว่างท่าทางการเต้นกับเพลง เพื่อแสดงตามโจทย์ที่ครูกำหนด ถือว่าเป็นฝึกให้เด็กได้รู้จักการแก้ปัญหาในการทำกิจกรรมและแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ของเด็กด้วย ดังที่ Mayesky (2002) กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กตระหนักว่าบางปัญหาไม่ได้มีคำตอบที่ง่ายเสมอไป หากเด็กนึกถึงสิ่งนี้จะเป็นช่วยลดปัญหาความกังวลในการที่เด็กไปพบกับคำตอบของปัญหาที่ยากหรือหาคำตอบไม่ได้ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กจดจำปัญหาหลายปัญหาพร้อมทั้งจำนวนของคำตอบที่เป็นไปได้ การส่งเสริมให้เด็กค้นหาคำตอบมากกว่า 1 คำตอบ เด็กจะสามารถประเมินได้ว่าคำตอบไหนเป็นคำตอบที่ดีที่สุด ซึ่งกิจกรรมการเต้นเชิงสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจท่าทางการเต้นในหลากหลายลักษณะ ส่งผลต่อทักษะการเต้น และความคิดสร้างสรรค์ที่สูงขึ้น ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การแก้ไขปัญหา ดังนั้นเด็กจึงได้ฝึกทักษะการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างดี

3.2 ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมนี้ได้เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมเป็นคู่ กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ ซึ่งเด็กต้องคิดท่าทางการเต้นร่วมกับเพื่อน คุยกัน ปรึกษากันตามโจทย์ที่ครูกำหนดได้อย่างราบรื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เคารพในการตัดสินใจของกันและกัน และเกิดผลงานที่สร้างสรรค์น่าสนใจมาก โดยพิจารณาจากกระบวนการการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์เคลื่อนไหวและจังหวะ ในขั้นที่ 1 การอบอุ่นร่างกายและการสำรวจแนวคิด ขั้นที่ 2 การฝึกทักษะการเต้น และขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์ เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกผ่านการเคลื่อนไหวร่างกายที่สอดคล้องกับท่าเต้นพื้นฐาน แสดงให้เห็นถึงการออกแบบท่าทางการเต้นจากประสบการณ์ที่เรียนรู้ทั้งแบบเดี่ยว คู่ และกลุ่ม ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับ วิรัช ซุยสูงเนิน (2525) กล่าวว่า กิจกรรมดนตรี เป็นกิจกรรมที่มีองค์ประกอบเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ที่สร้างเสริมคุณธรรมอันดี ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางสังคม และกิจกรรมดนตรียังเสริมสร้างสรรค์ในด้านการร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นของเด็ก

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

1.1 ควรศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา และขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามแนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์โดยละเอียด

1.2 สื่ออุปกรณ์การจัดกิจกรรม ควรมีความหลากหลาย และเหมาะสมกับวัยของเด็ก

1.3 การจัดสภาพแวดล้อมและการสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการให้เด็กได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์มากที่สุดและทำให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย

2. ข้อเสนอแนะในการแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว

2.1 ควรพัฒนาความเชี่ยวชาญในการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว

2.2 ควรเตรียมสื่อที่ใช้ในแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยการปฏิบัติและการเคลื่อนไหว

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรนำการจัดกิจกรรมไปใช้เพื่อส่งเสริมเกี่ยวกับบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคนให้ดีขึ้น

3.2 ควรนำการจัดกิจกรรมไปใช้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์หรือทักษะในด้านอื่นๆ ของเด็กอนุบาล

3.3 ควรนำการจัดกิจกรรมไปใช้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กในระดับชั้นอื่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เยาวพา เดชะคุปต์. (2551). รวมนวัตกรรมทฤษฎีการศึกษาปฐมวัยสู่การประยุกต์ใช้ในห้องเรียน. กรุงเทพมหานคร: สาราเด็ก.

เอกรินทร์ สี่มหาศาล และคณะ. (2551). สุขศึกษาและพลศึกษา ป.*4*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด.

กรมวิชาการ. (2537). ความคิดสร้างสรรค์ หลักการ ทฤษฎี การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค.

ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์. (2546). ความคิดสร้างสรรค์ *Creative thinking*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงพร ศิริสมบัติ. (2543). กิจกรรมเข้าจังหวะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ทิศนา แขมมณี. (2554). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธิตยา คำควร และคณะ. (2556). ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์และความแตกต่างระหว่างเพศที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ *4*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์.

นภเนตร ธรรมบวร. (2549). การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (2545). ความคิดสร้างสรรค์ พรสวรรค์ที่พัฒนาได้. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ละไม สีหาอาจ. (2551). การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วาสนา ประจงหัตถ์. (2557). ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2. วารสารวิชาการ *Veridian E-Journal, 2*, 937-946.

วิรัช ซุยสูงเนิน. (2525). ดนตรีเบื้องต้นสำหรับครูประถม. พิษณุโลก: แผนกเอกสารและการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเพลินสตูดิโอ จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). รายงานความก้าวหน้าการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย ปี *2551-2552*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเพลินสตูดิโอ จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย *3-5* ปี: แนะแนวสำหรับผู้ดูแล ครูและอาจารย์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแปลนฟอร์คิดส์ จำกัด.

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน. (2541). สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน. (หน่วยศึกษานิเทศก์), สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช *2546 (*สำหรับเด็กอายุ *3-5* ปี). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2556). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัมพวัน ศรีหรั่งไพโรจน์. (2550). ผลการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย โรงเรียนวัดเกษตราราม จังหวัดนครปฐม. Retrieved 23 พฤษภาคม พ.ศ.2558

อารี พันธ์มณี. (2540). คิดอย่างสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ต้นอ้อ แกรมมี่ จำกัด.

อารี พันธ์มณี. (2546). จิตวิทยาสร้างสรรค์ การเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ใยไหม.

อารี พันธ์มณี. (2547). ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ใยไหม.

Chulalongkorn University

ภาษาอังกฤษ

Blythe, S., G,. (2004). *The well balanced child movement and early learning*. Gloucestershire: Hawthorn press.

Cheung, R., H., P,. (2010). Designing movement activities to develop children's creativity in early childhood education. *Early Child Development And Care, 180*, 377-385.

Chronopoulou, E., and Riga, V,. (2012). The contribution of music and movement activities to creative thinking in pre-school children. *Scientific Research, 3*, 196-204.

Cone, P., T, and Cone L., S,. (2005). *Teaching children dance*. The United State of America: Human kinetics publishers.

Duffy, B. (1998). *Supporting creativity and imagination in the early years*. Philadelphia: Open university press.

Edwards. C., L. (2006). *The creative arts : a process approach for teacher and children*. New Jersey: Pearson education.

Gilbert, A, G,. (2007). *Creative dance for all ages*. Reston: The American alliance for health, physical education, recreation and dance.

Gilbert, A., G,. (2006). Brain-compatible dance education. Retrieved January, 18, 2014 www.creativedance.org

Isbell, R., T., and Raines, S., C,. (2007). *Creativity and the arts with young children*. Canada: Thomson delmar learning.

Joyce, M. (1980). *First steps in teaching creative dance to children*. California: Mayfield publishing company.

Kassing, G., and Jay D., M,. (2003). *Dance teaching methods and curriculum design*. Champaign: Human kinetics.

Kaufmann, K., A,. (2006). *Inclusive creative movement and dance*. United States: Human kinetics.

Koutsoupidou, T., and Hargreaves D., J,. (2009). An experimental study of the effects of improvisation on the development of children's creative thinking in music. *Psychology Of Music, 37*, 251-278.

Lavin, J. (2008). *Creative approaches to physical education helping children to achieve their true potential*. New York: Routledge.

Lenard, V. (2010). *Being in body: creative movement as learning experience*: Faculty of education.

Lobo, Y., B., and Winsler A,. (2006). The effects of a creative dance and movement program on the social competence of Head start preschoolers. *Social Development, 15*, 501-519.

Mayesky, M. (2002). *Creative activities for young children*. New York: Delmar publishers Inc.

Mayesky, M. (2003). *How to foster creativity in all children*. New York: Thomson delmar learning.

Mayesky, M., and others,. (1975). *Creative activities for young children*. New York: Delmar publishers.

Pica, R. (2007). *Moving and learning across the curriculum*. Canada: Thomson delmar learning.

Pica, R. (2010). *Experiences in movement and music birth to age 8*. Belmont: Wadsworth cengage learning.

Skoning, S. (2008). Movement and dance in the inclusive classroom. *Teaching Exceptional Children Plus, 4*, 1-11.

Sowers, S., Anne, M., and Kariuki, P,. (1997). The effects of creative dance movement taught in a holistic integrated approach versus creative dance movement taught in isolation. *The Annual Conference Of the Mid-South Educational Research Association, 13*, 1-18.

Stecher M., B. and Mcelheny H. (1978). *Joy and learning through music and movement improvisations*. New York: Macmillan publishing.

Thomas, J., W,. (2011). Creativity through music and movement. *Illionois Music Educator, 72*, 98-99.

Torrance, E., P,. (1981). *Thinking creatively in action and movement*. Illinois: Scholastic testing service.

Torrance, E., P,. (2011). *Torrance tests and creative products gifted series*. Illinois: Scholastic testing service.

Wang J., H., T,. (2003). The effects of creative movement program on motor creativity of children ages three to five. *The Annual Meeting Of The American Alliance For Health Physical Education Recreation And Dance, 143*, 1-5.

Zachopoulou, E., and others,. (2006). The design and implementation of a physical education program to promote children's creativity in the early years. *International Journal Of Early Years Education, 14*, 279-294.

Zachopoulou, E., Tsapakidou, A. and Derri V,. (2004). The effects of developmentally appropriate music and movement program on motor performance. *Early Childhood Reserach Quarterly, 19*, 631-642.

Zukowski, G., and Dickson, A,. *On the move: a handbook for exploring creative movement with young children*. Illinois: Southern Illinois university Press.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์ ดรปัทมาวดี เล่ห์มงคล.	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. อาจารย์ ดร.ดนีญา อุทัยสุข	อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ดร.กิตติศักดิ์ เกตุนุติ	ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านหนองกุงนนทัน อำเภอสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ภาคผนวก ข

การจับคู่ตัวอย่างประชากรตามเกณฑ์เพศ การเข้าร่วมกิจกรรม และคะแนนทักษะการเคลื่อนไหวของร่างกายจากแบบประเมินทักษะของโรงเรียนพญาไทของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 14 การจับคู่ตามเกณฑ์เพศ สถิติการเข้าร่วมกิจกรรม และคะแนนทักษะการเคลื่อนไหวของร่างกายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

เด็กคนที่ (กลุ่มทดลอง)	**เพศ**	**คะแนนทักษะด้านร่างกาย (จากโรงเรียน)**	**สถิติการเข้าร่วมกิจกรรม**	**เด็กคนที่ (กลุ่มควบคุม)**	**เพศ**	**คะแนนทักษะด้านร่างกาย (จากโรงเรียน)**	**สถิติการเข้าร่วมกิจกรรม**
1	ชาย	9	/	1	ชาย	9	/
2	ชาย	10	/	2	ชาย	10	/
3	ชาย	10	/	3	ชาย	10	/
4	ชาย	10	/	4	ชาย	10	/
5	ชาย	11	/	5	ชาย	11	/
6	ชาย	11	/	6	ชาย	11	/
7	ชาย	11	/	7	ชาย	11	/
8	ชาย	12	/	8	ชาย	12	/
9	หญิง	10	/	9	หญิง	10	/
10	หญิง	10	/	10	หญิง	10	/
11	หญิง	10	/	11	หญิง	10	/
12	หญิง	10	/	12	หญิง	10	/
13	หญิง	11	/	13	หญิง	11	/
14	หญิง	12	/	14	หญิง	12	/
15	หญิง	12	/	15	หญิง	12	/
16	ชาย	9	/	16	ชาย	8	x
17	ชาย	10	/	17	ชาย	8	x
18	ชาย	11	0	18	ชาย	9	/
19	ชาย	11	0	19	ชาย	10	/

หมายเหตุ / เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง 0 เข้าร่วมกิจกรรมบางครั้ง x ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

ตารางที่ 14 (ต่อ) การจับคู่ตามเกณฑ์เพศ สถิติการเข้าร่วมกิจกรรม และคะแนนทักษะการเคลื่อนไหวของร่างกายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

เด็กคนที่ (กลุ่มทดลอง)	**เพศ**	**คะแนนทักษะด้านร่างกาย (จากโรงเรียน)**	**สถิติการเข้าร่วมกิจกรรม**	**เด็กคนที่ (กลุ่มควบคุม)**	**เพศ**	**คะแนนทักษะด้านร่างกาย (จากโรงเรียน)**	**สถิติการเข้าร่วมกิจกรรม**
20	ชาย	12	x	20	ชาย	10	0
21	ชาย	12	/	21	ชาย	10	/
22	ชาย	14	/	22	ชาย	12	/
23	หญิง	9	0	23	หญิง	9	x
24	หญิง	9	/	24	หญิง	10	0
25	หญิง	9	/	25	หญิง	10	0
26	หญิง	10	/	26	หญิง	10	/
27	หญิง	11	/	27	หญิง	12	/
28	หญิง	11	0	28	หญิง	12	/
29	หญิง	12	x	29	หญิง	13	/
30	หญิง	12	0	30	หญิง	14	/
31	หญิง	12	0				

หมายเหตุ / เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง 0 เข้าร่วมกิจกรรมบางครั้ง x ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ภาคผนวก ค

คะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง องค์ประกอบ 3 ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ ก่อนและหลังการทดลอง ของเด็กกลุ่มทดลองและเด็กควบคุม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 15 คะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ ก่อนการทดลอง ของเด็กกลุ่มทดลองและเด็กควบคุม

คู่ที่	ก่อนการทดลอง					
	ความคิดคล่องตัว		ความคิดริเริ่ม		จินตนาการ	
	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
1	97	99	100	94	62	84
2	82	88	93	102	74	78
3	94	97	90	116	78	91
4	94	80	89	90	68	74
5	83	95	83	90	74	84
6	128	99	109	107	97	81
7	99	83	96	89	81	62
8	103	106	104	102	81	78
9	99	119	97	130	71	84
10	97	102	107	112	87	71
11	95	83	91	68	71	68
12	78	90	87	86	58	81
13	111	74	107	83	87	58
14	119	82	125	90	81	55
15	134	100	171	96	100	87
$\overline{X}$	100.87	93.13	103.27	97.00	78.00	75.73
S.D.	16.11	11.81	21.61	15.13	11.71	10.85

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 16 คะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ หลังการทดลอง ของเด็กกลุ่มทดลองและเด็กควบคุม

คู่ที่	หลังการทดลอง					
	ความคิดคล่องตัว		ความคิดริเริ่ม		จินตนาการ	
	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
1	130	108	138	106	110	116
2	120	91	146	104	126	100
3	128	111	140	122	126	119
4	102	91	94	110	113	100
5	114	97	123	106	119	119
6	134	127	145	142	129	119
7	120	97	121	97	119	94
8	120	114	124	105	119	113
9	111	134	122	135	110	116
10	114	106	118	115	123	119
11	114	116	102	117	126	106
12	106	91	126	88	106	113
13	114	78	110	87	123	94
14	130	97	126	84	126	94
15	151	103	185	118	126	119
$\overline{X}$	120.53	104.07	128.00	109.07	120.07	109.40
S.D.	12.43	14.82	21.54	16.62	7.21	10.26

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ภาคผนวก ง

ผลต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และ จินตนาการ หลังการทดลอง ของเด็กกลุ่มทดลองและเด็กควบคุม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 17 ผลต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ หลังการทดลองของเด็กกลุ่มทดลองและเด็กควบคุม

คู่ที่	หลังการทดลอง								
	ความคิดคล่องตัว			ความคิดริเริ่ม			จินตนาการ		
	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม	ผลต่าง	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม	ผลต่าง	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม	ผลต่าง
1	130	108	22	138	106	32	110	116	-6
2	120	91	29	146	104	42	126	100	26
3	128	111	17	140	122	18	126	119	7
4	102	91	11	94	110	-16	113	100	13
5	114	97	17	123	106	17	119	119	0
6	134	127	7	145	142	3	129	119	10
7	120	97	23	121	97	24	119	94	25
8	120	114	6	124	105	19	119	113	6
9	111	134	-23	122	135	-13	110	116	-6
10	114	106	8	118	115	3	123	119	4
11	114	116	-2	102	117	-15	126	106	20
12	106	91	15	126	88	38	106	113	-7
13	114	78	36	110	87	23	123	94	29
14	130	97	33	126	84	42	126	94	32
15	151	103	48	185	118	67	126	119	7

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

กลุ่มทดลอง

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

สัปดาห์ที่ 5 หน่วย กลางวันกลางคืน

ช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม วันละ 30 นาที

วัน จันทร์ ที่ 12 มกราคม พ.ศ.2558

จุดประสงค์

1. เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะและคำสั่งได้
2. เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้หลากหลากหลายแนวทาง
3. เด็กสามารถจินตนาการสมมติเป็นตัวละครได้

เนื้อหา

1. จุดสนใจ ได้แก่ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย
2. แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว

2.1 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดดยก เข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ

2.2 แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น

2.3 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก และสะบัด

ขั้นตอนการสอน

ขั้นที่ 1 การอบอุ่นร่างกายและการสำรวจแนวคิด (5 นาที)

1. เด็กอบอุ่นร่างกายด้วยกิจกรรม "ขึ้นและลง" โดยครูจะบอกคำสั่งให้เด็กทำท่าทางตามครู ประกอบเพลง The chieftains ได้แก่

1) ยกศีรษะขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

2) ยกตาขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

3) ยกคางขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

4) ยกไหล่ขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

5) ยกหน้าอกขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

6) ยกแขนขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

7) ยกท้องขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

8) ยกสะโพกขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

9) ยกก้นขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

10) ยกขาขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

11) ยกเท้าขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

ขั้นที่ 2 การฝึกทักษะการเต้น (10 นาที)

1. เด็กฝึกการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ด้วยตนเอง ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดด ยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ โดยครูจะชูบัตรภาพและคำศัพท์เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ร่วมด้วย

2. ครูให้เด็กเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ตามคำสั่งที่ครูกำหนด ได้แก่

1) เด็กเดินถอยหลัง โดยตามองไปด้านหลัง

2) เด็กวิ่งไปด้านหน้า โดยตามองไปด้านหน้า

3) เด็กกระโดดให้สูงที่สุด โดยตามองไปด้านบน

4) เด็กก้าวกระโดดยกเข่าสูง โดยตามองไปด้านหน้า

5) เด็กใช้ตัวทำท่าทางควบม้า โดยตาไปด้านหน้า

6) เด็กสไลด์ตัวไปด้านข้างทางขวา โดยตาจะมองด้านขวา และสไลด์ตัวไปซ้าย โดยตาจะมองด้านขวา

7) เด็กยกแขนขึ้นแล้วโค้งงอแขน โดยตามองที่แขน

8) เด็กเหวี่ยงขา โดยตามองที่ขา

9) เด็กเขย่าและสั่นตัว โดยตามองไปด้านหน้า

10) เด็กหมุนไหล่ โดยตามองที่ไหล่

11) เด็กโยกและแกว่งตัว โดยตามองไปด้านหน้า

ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์ (10 นาที)

1. เด็กนั่งฟังเพลง Rhythm in the pow โดยให้ขณะฟังให้เด็กหลับตาแล้วแสดงออกถึงความรู้สึกที่ได้ยินเพลงผ่านการเคลื่อนไหวอิสระ

2. ครูอธิบายสาธิตกิจกรรม "ดวงจันทร์กับดวงดาว" โดยครูจะให้เด็กจับคู่กัน เด็กคนหนึ่งจะเป็นดวงจันทร์ แต่เด็กอีกคนหนึ่งจะเป็นดวงดาว เด็กที่เป็นดวงจันทร์เลือกถือผ้าสีอะไรก็ได้ 1 ชิ้น แล้วให้เด็กเคลื่อนไหวอยู่กับที่หรือเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ท่าทางใดก็ได้ไปในบริเวณรอบๆ ห้องก็ได้ ส่วนเด็กที่เป็นดวงดาวจะต้องมองอุปกรณ์ที่เด็กที่เป็นดวงจันทร์ถือ แล้วเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกับอุปกรณ์ที่เด็กที่เป็นดวงจันทร์ถือไว้ ประกอบเพลง Rhythm in the pow

3. เด็กออกมาทำกิจกรรม "ดวงจันทร์กับดวงดาว" ครั้งละ 5 คู่ จนครบทุกคู่

ขั้นที่ 4 การผ่อนคลาย (5 นาที)

1. ครูให้เด็กยืนโดยมีพื้นที่เป็นของตนเองตรงไหนก็ได้ในห้อง แล้วนำเด็กยืดคลายกล้ามเนื้อตามครู ประกอบเพลง Music for reading

2. เด็กนอนพักผ่อนหลับตาแล้วคิดจินตนาการตามเรื่องเล่าของครูเรื่อง "ยามเช้าและยามค่ำ"

3. ครูถามความรู้สึกของเด็กในการทำกิจกรรมวันนี้ว่ารู้สึกอย่างไรบ้าง

สื่ออุปกรณ์

1. เพลง The chieftains

2. เพลง Boanopstrekker

3. เพลง Rhythm in the pow

4. เพลง Music for reading

5. ผ้า

6. เรื่องเล่าเรื่อง “ยามเช้าและยามค่ำ”

เนื้อเรื่อง "ยามเช้าและยามค่ำ"

เด็กทุกคนหลับตาแล้วคิดถึงบรรยากาศในค่ำคืนที่สงบสุข มีพระจันทร์และดวงดาวลอยอยู่เต็มท้องฟ้า ดวงดาวกำลังเริงระบำอยู่บนท้องฟ้า แล้วลอยลงมาเยี่ยมเด็กๆ เด็กเล่นกับดวงดาวได้นะคะ รอสักครู่หนึ่ง) ขณะนี้เริ่มเข้าสู่ช่วงเวลาเช้าพระอาทิตย์กำลังขึ้นมาทักทายเด็กๆ) ะจันทร์ เด็กๆต้องตื่นนอนแล้ว" จากนั้นเด็กลืมตาแล้วค่อยๆ เอียงตัวไปด้านข้างเพื่อลุกขึ้นมาแทนพรนั่งอย่างสงบ

การประเมิน

1. สังเกตการเต้นของเด็กตามจังหวะและคำสั่ง

2. สังเกตการเคลื่อนไหวของเด็กที่หลากหลายแนวทาง

3. สังเกตการแสดงออกตามจินตนาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

กลุ่มทดลอง

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

สัปดาห์ที่ 5 หน่วย กลางวันกลางคืน

ช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม วันละ 30 นาที

วัน อังคาร ที่ 13 มกราคม พ.ศ.2558

จุดประสงค์

1. เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะและคำสั่งได้
2. เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้หลากหลากหลายแนวทาง
3. เด็กสามารถจินตนาการสมมติเป็นตัวละครได้

เนื้อหา

1. จุดสนใจ ได้แก่ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย
2. แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว

2.1 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดดยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ

2.2 แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น

2.3 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก และสะบัด

ขั้นตอนการสอน

ขั้นที่ 1 การอบอุ่นร่างกายและการสำรวจแนวคิด (5 นาที)

1. เด็กอบอุ่นร่างกายด้วยกิจกรรม "ขึ้นและลง" โดยครูจะบอกคำสั่งให้เด็กทำท่าทางตามครู ประกอบเพลง The chieftains ได้แก่

1) ยกศีรษะขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

2) ยกตาขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

3) ยกคางขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

4) ยกไหล่ขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

5) ยกหน้าอกขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

6) ยกแขนขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

7) ยกท้องขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

8) ยกสะโพกขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

9) ยกก้นขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

10) ยกขาขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

11) ยกเท้าขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

ขั้นที่ 2 การฝึกทักษะการเต้น (10 นาที)

1. เด็กฝึกการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ด้วยตนเอง ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดด ยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ โดยครูจะชูบัตรภาพและคำศัพท์เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ร่วมด้วย

2. ครูให้เด็กเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ตามคำสั่งที่ครูกำหนด ได้แก่

1) เด็กเดินถอยหลัง โดยตามองไปด้านหลัง

2) เด็กวิ่งไปด้านหน้า โดยตามองไปด้านหน้า

3) เด็กกระโดดให้สูงที่สุด โดยตามองไปด้านบน

4) เด็กก้าวกระโดดยกเข่าสูง โดยตามองไปด้านหน้า

5) เด็กใช้ตัวทำท่าทางควบม้า โดยตาไปด้านหน้า

6) เด็กสไลด์ตัวไปด้านข้างทางขวา โดยตาจะมองด้านขวา และสไลด์ตัวไปซ้าย โดยตาจะมองด้านขวา

7) เด็กยกแขนขึ้นแล้วโค้งงอแขน โดยตามองที่แขน

8) เด็กเหวี่ยงขา โดยตามองที่ขา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

9) เด็กเขย่าและสั่นตัว โดยตามองไปด้านหน้า

10) เด็กหมุนไหล่ โดยตามองที่ไหล่

11) เด็กโยกและแกว่งตัว โดยตามองไปด้านหน้า

ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์ (10 นาที)

1. เด็กนั่งฟังเพลง Rhythm in the pow โดยให้ขณะฟังให้เด็กหลับตาแล้วแสดงออกถึงความรู้สึกที่ได้ยินเพลงผ่านการเคลื่อนไหวอิสระ

2. ครูอธิบายสาธิตกิจกรรม "ดวงจันทร์กับดวงดาว" โดยครูจะให้เด็กจับคู่กัน เด็กคนหนึ่งจะเป็นดวงจันทร์ แต่เด็กอีกคนหนึ่งจะเป็นดวงดาว เด็กที่เป็นดวงจันทร์เลือกถือผ้าสีอะไรก็ได้ 1 ชิ้น แล้วให้เด็กเคลื่อนไหวอยู่กับที่หรือเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ท่าทางใดก็ได้ไปในบริเวณรอบๆ ห้องก็ได้ ส่วนเด็กที่เป็นดวงดาวจะต้องมองอุปกรณ์ที่เด็กที่เป็นดวงจันทร์ถือ แล้วเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกับอุปกรณ์ที่เด็กที่เป็นดวงจันทร์ถือไว้ ประกอบเพลง Rhythm in the pow

3. เด็กออกมาทำกิจกรรม "ดวงจันทร์กับดวงดาว" ครั้งละ 5 คู่ จนครบทุกคู่

ขั้นที่ 4 การผ่อนคลาย (5 นาที)

1. ครูให้เด็กยืนโดยมีพื้นที่เป็นของตนเองตรงไหนก็ได้ในห้อง แล้วนำเด็กยืดคลายกล้ามเนื้อตามครู ประกอบเพลง Music for reading

2. เด็กนอนพักผ่อนหลับตาแล้วคิดจินตนาการตามเรื่องเล่าของครูเรื่อง "ยามเช้าและยามค่ำ"

3. ครูถามความรู้สึกของเด็กในการทำกิจกรรมวันนี้ว่ารู้สึกอย่างไรบ้าง

สื่ออุปกรณ์

1. เพลง The chieftains

2. เพลง Boanopstrekker

3. เพลง Rhythm in the pow

4. เพลง Music for reading

5. ผ้า

6. เรื่องเล่าเรื่อง “ยามเช้าและยามค่ำ”

เนื้อเรื่อง "ยามเช้าและยามค่ำ"

เด็กทุกคนหลับตาแล้วคิดถึงบรรยากาศในค่ำคืนที่สงบสุข มีพระจันทร์และดวงดาวลอยอยู่เต็มท้องฟ้า ดวงดาวกำลังเริงระบำอยู่บนท้องฟ้า แล้วลอยลงมาเยี่ยมเด็กๆ เด็กเล่นกับดวงดาวได้นะคะ รอสักครู่หนึ่ง) ขณะนี้เริ่มเข้าสู่ช่วงเวลาเช้าพระอาทิตย์กำลังขึ้นมาทักทายเด็กๆ) ะจันทร์ เด็กๆต้องตื่นนอนแล้ว" จากนั้นเด็กลืมตาแล้วค่อยๆ เอียงตัวไปด้านข้างเพื่อลุกขึ้นมาแทนพรนั่งอย่างสงบ

การประเมิน

1. สังเกตการเต้นของเด็กตามจังหวะและคำสั่ง
2. สังเกตการเคลื่อนไหวของเด็กที่หลากหลายแนวทาง
3. สังเกตการแสดงออกตามจินตนาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

กลุ่มทดลอง

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

สัปดาห์ที่ 5 หน่วย กลางวันกลางคืน

ช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม วันละ 30 นาที

วัน พุธ ที่ 14 มกราคม พ.ศ.2558

จุดประสงค์

1. เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะและคำสั่งได้
2. เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้หลากหลากหลายแนวทาง
3. เด็กสามารถจินตนาการสมมติเป็นตัวละครได้

เนื้อหา

1. จุดสนใจ ได้แก่ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย
2. แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว

2.1 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดดยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ

2.2 แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น

2.3 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก และสะบัด

ขั้นตอนการสอน

ขั้นที่ 1 การอบอุ่นร่างกายและการสำรวจแนวคิด (5 นาที)

1. เด็กอบอุ่นร่างกายด้วยกิจกรรม "ขึ้นและลง" โดยครูจะบอกคำสั่งให้เด็กทำท่าทางตามครู ประกอบเพลง The chieftains ได้แก่

1) ยกศีรษะขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

2) ยกตาขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

3) ยกคางขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

4) ยกไหล่ขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

5) ยกหน้าอกขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

6) ยกแขนขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

7) ยกท้องขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

8) ยกสะโพกขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

9) ยกก้นขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

10) ยกขาขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

11) ยกเท้าขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ขั้นที่ 2 การฝึกทักษะการเต้น (10 นาที)

1. เด็กฝึกการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ด้วยตนเอง ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดด ยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ โดยครูจะชูบัตรภาพและคำศัพท์เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ร่วมด้วย

2. ครูให้เด็กเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ตามคำสั่งที่ครูกำหนด ได้แก่

1) เด็กเดินถอยหลัง โดยตามองไปด้านหลัง

2) เด็กวิ่งไปด้านหน้า โดยตามองไปด้านหน้า

3) เด็กกระโดดให้สูงที่สุด โดยตามองไปด้านบน

4) เด็กก้าวกระโดดยกเข่าสูง โดยตามองไปด้านหน้า

5) เด็กใช้ตัวทำท่าทางควบม้า โดยตาไปด้านหน้า

6) เด็กสไลด์ตัวไปด้านข้างทางขวา โดยตาจะมองด้านขวา และสไลด์ตัวไปซ้าย โดยตาจะมองด้านขวา

7) เด็กยกแขนขึ้นแล้วโค้งงอแขน โดยตามองที่แขน

8) เด็กเหวี่ยงขา โดยตามองที่ขา

9) เด็กเขย่าและสั่นตัว โดยตามองไปด้านหน้า

10) เด็กหมุนไหล่ โดยตามองที่ไหล่

11) เด็กโยกและแกว่งตัว โดยตามองไปด้านหน้า

ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์ (10 นาที)

1. เด็กนั่งฟังเพลง Rhythm in the pow โดยให้ขณะฟังให้เด็กหลับตาแล้วแสดงออกถึงความรู้สึกที่ได้ยินเพลงผ่านการเคลื่อนไหวอิสระ

2. ครูอธิบายและสาธิตกิจกรรม "ดวงจันทร์กับดวงดาว" โดยครูจะให้เด็กจับคู่กัน เด็กคนหนึ่งจะเป็นดวงจันทร์ แต่เด็กอีกคนหนึ่งจะเป็นดวงดาว เด็กที่เป็นดวงจันทร์เลือกถือผ้าสีอะไรก็ได้ 1 ชิ้น แล้วให้เด็กเคลื่อนไหวอยู่กับที่หรือเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ท่าทางใดก็ได้ไปในบริเวณรอบๆ ห้องก็ได้ ส่วนเด็กที่เป็นดวงดาวจะต้องมองอุปกรณ์ที่เด็กที่เป็นดวงจันทร์ถือ แล้วเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกับอุปกรณ์ที่เด็กที่เป็นดวงจันทร์ถือไว้ ประกอบเพลง Rhythm in the pow

3. เด็กออกมาทำกิจกรรม "ดวงจันทร์กับดวงดาว" ครั้งละ 5 คู่ จนครบทุกคู่

4. เมื่อผ่านไปครึ่งเพลงให้เด็กสลับหน้าที่กันให้เด็กคนที่ 2 มาเป็นคนถือผ้า เพื่อนำท่าทางคนที่ 1 แทน

ขั้นที่ 4 การผ่อนคลาย (5 นาที)

1. ครูให้เด็กยืนโดยมีพื้นที่เป็นของตนเองตรงไหนก็ได้ในห้อง แล้วนำเด็กยืดคลายกล้ามเนื้อตามครู ประกอบเพลง Music for reading

2. เด็กนอนพักผ่อนหลับตาแล้วคิดจินตนาการตามเรื่องเล่าของครูเรื่อง "ยามเช้าและยามค่ำ"

3. ครูถามความรู้สึกของเด็กในการทำกิจกรรมวันนี้ว่ารู้สึกอย่างไรบ้าง

สื่ออุปกรณ์

1. เพลง The chieftains

2. เพลง Boanopstrekker

3. เพลง Rhythm in the pow

4. เพลง Music for reading

5. ผ้า

6. เรื่องเล่าเรื่อง “ยามเช้าและยามค่ำ”

เนื้อเรื่อง "ยามเช้าและยามค่ำ"

เด็กทุกคนหลับตาแล้วคิดถึงบรรยากาศในค่ำคืนที่สงบสุข มีพระจันทร์และดวงดาวลอยอยู่เต็มท้องฟ้า ดวงดาวกำลังเริงระบำอยู่บนท้องฟ้า แล้วลอยลงมาเยี่ยมเด็กๆ เด็กเล่นกับดวงดาวได้นะคะ มาทักทายเด็กๆ รอสักครู่หนึ่ง) ขณะนี้เริ่มเข้าสู่ช่วงเวลาเช้าพระอาทิตย์กำลังขึ้น) แทนพระจันทร์ เด็กๆต้องตื่นนอนแล้ว" จากนั้นเด็กลืมตาแล้วค่อยๆ เอียงตัวไปด้านข้างเพื่อลุกขึ้นมานั่งอย่างสงบ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

การประเมิน

1. สังเกตการเต้นของเด็กตามจังหวะและคำสั่ง

2. สังเกตการเคลื่อนไหวของเด็กที่หลากหลายแนวทาง

3. สังเกตการแสดงออกตามจินตนาการ

กลุ่มทดลอง

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

สัปดาห์ที่ 5 หน่วย กลางวันกลางคืน

ช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม วันละ 30 นาที

วัน พฤหัสบดี ที่ 15 มกราคม พ.ศ.2558

จุดประสงค์

1. เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะและคำสั่งได้
2. เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้หลากหลากหลายแนวทาง
3. เด็กสามารถจินตนาการสมมติเป็นตัวละครได้

เนื้อหา

1. จุดสนใจ ได้แก่ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย
2. แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว

2.1 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดดยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ

2.2 แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น

2.3 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก และสะบัด

ขั้นตอนการสอน

ขั้นที่ 1 การอบอุ่นร่างกายและการสำรวจแนวคิด (5 นาที)

1. เด็กอบอุ่นร่างกายด้วยกิจกรรม "ขึ้นและลง" โดยครูจะบอกคำสั่งให้เด็กทำท่าทางตามครู ประกอบเพลง The chieftains ได้แก่

1) ยกศีรษะขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

2) ยกตาขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

3) ยกคางขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

4) ยกไหล่ขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

5) ยกหน้าอกขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

6) ยกแขนขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

7) ยกท้องขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

8) ยกสะโพกขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

9) ยกก้นขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

10) ยกขาขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

11) ยกเท้าขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ขั้นที่ 2 การฝึกทักษะการเต้น (10 นาที)

1. เด็กฝึกการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ด้วยตนเอง ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดด ยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ โดยครูจะชูบัตรภาพและคำศัพท์เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ร่วมด้วย

2. ครูให้เด็กเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ตามคำสั่งที่ครูกำหนด ได้แก่

1) เด็กเดินถอยหลัง โดยตามองไปด้านหลัง

2) เด็กวิ่งไปด้านหน้า โดยตามองไปด้านหน้า

3) เด็กกระโดดให้สูงที่สุด โดยตามองไปด้านบน

4) เด็กก้าวกระโดดยกเข่าสูง โดยตามองไปด้านหน้า

5) เด็กใช้ตัวทำท่าทางควบม้า โดยตาไปด้านหน้า

6) เด็กสไลด์ตัวไปด้านข้างทางขวา โดยตาจะมองด้านขวา และสไลด์ตัวไปซ้าย โดยตาจะมองด้านขวา

7) เด็กยกแขนขึ้นแล้วโค้งงอแขน โดยตามองที่แขน

8) เด็กเหวี่ยงขา โดยตามองที่ขา

9) เด็กเขย่าและสั่นตัว โดยตามองไปด้านหน้า

10) เด็กหมุนไหล่ โดยตามองที่ไหล่

11) เด็กโยกและแกว่งตัว โดยตามองไปด้านหน้า

ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์ (10 นาที)

1. เด็กนั่งฟังเพลง Rhythm in the pow โดยให้ขณะฟังให้เด็กหลับตาแล้วแสดงออกถึงความรู้สึกที่ได้ยินเพลงผ่านการเคลื่อนไหวอิสระ

2. ครูอธิบายและสาธิตกิจกรรม "ดวงจันทร์กับดวงดาว" โดยครูจะให้เด็กจับคู่กัน เด็กคนหนึ่งจะเป็นดวงจันทร์ แต่เด็กอีกคนหนึ่งจะเป็นดวงดาว เด็กที่เป็นดวงจันทร์เลือกถือผ้าสีอะไรก็ได้ 1 ชิ้น แล้วให้เด็กเคลื่อนไหวอยู่กับที่หรือเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ท่าทางใดก็ได้ไปในบริเวณรอบๆ ห้องก็ได้ ส่วนเด็กที่เป็นดวงดาวจะต้องมองอุปกรณ์ที่เด็กที่เป็นดวงจันทร์ถือ แล้วเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกับอุปกรณ์ที่เด็กที่เป็นดวงจันทร์ถือไว้ ประกอบเพลง Rhythm in the pow

3. เด็กออกมาทำกิจกรรม "ดวงจันทร์กับดวงดาว" ครั้งละ 5 คู่ จนครบทุกคู่

4. เมื่อผ่านไปครึ่งเพลงให้เด็กสลับหน้าที่กันให้เด็กคนที่ 2 มาเป็นคนถือผ้า เพื่อนำท่าทางคนที่ 1 แทน

ขั้นที่ 4 การผ่อนคลาย (5 นาที)

1. ครูให้เด็กยืนโดยมีพื้นที่เป็นของตนเองตรงไหนก็ได้ในห้อง แล้วนำเด็กยืดคลายกล้ามเนื้อตามครู ประกอบเพลง Music for reading

2. เด็กนอนพักผ่อนหลับตาแล้วคิดจินตนาการตามเรื่องเล่าของครูเรื่อง "ยามเช้าและยามค่ำ"

3. ครูถามความรู้สึกของเด็กในการทำกิจกรรมวันนี้ว่ารู้สึกอย่างไรบ้าง

สื่ออุปกรณ์

1. เพลง The chieftains

2. เพลง Boanopstrekker

3. เพลง Rhythm in the pow

4. เพลง Music for reading

5. ผ้า

6. เรื่องเล่าเรื่อง “ยามเช้าและยามค่ำ”

เนื้อเรื่อง "ยามเช้าและยามค่ำ"

เด็กทุกคนหลับตาแล้วคิดถึงบรรยากาศในค่ำคืนที่สงบสุข มีพระจันทร์และดวงดาวลอยอยู่เต็มท้องฟ้า ดวงดาวกำลังเริงระบำอยู่บนท้องฟ้า แล้วลอยลงมาเยี่ยมเด็กๆ เด็กเล่นกับดวงดาวได้นะคะ กครู่หนึ่ง) ขณะนี้เริ่มเข้าสู่ช่วงเวลาเช้าพระอาทิตย์กำลังขึ้นมาทักทายเด็กๆ รอสัก) แทนพระจันทร์ เด็กๆต้องตื่นนอนแล้ว" จากนั้นเด็กลืมตาแล้วค่อยๆ เอียงตัวไปด้านข้างเพื่อลุกขึ้นมานั่งอย่างสงบ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

การประเมิน

1. สังเกตการเต้นของเด็กตามจังหวะและคำสั่ง

2. สังเกตการเคลื่อนไหวของเด็กที่หลากหลายแนวทาง

3. สังเกตการแสดงออกตามจินตนาการ

กลุ่มทดลอง

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

สัปดาห์ที่ 5 หน่วย กลางวันกลางคืน

ช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม วันละ 30 นาที

วัน ศุกร์ ที่ 16 มกราคม พ.ศ.2558

จุดประสงค์

1. เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะและคำสั่งได้
2. เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้หลากหลากหลายแนวทาง
3. เด็กสามารถจินตนาการสมมติเป็นตัวละครได้

เนื้อหา

1. จุดสนใจ ได้แก่ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย
2. แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว

2.1 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดดยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ

2.2 แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น

2.3 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก และสะบัด

ขั้นตอนการสอน

ขั้นที่ 1 การอบอุ่นร่างกายและการสำรวจแนวคิด (5 นาที)

1. เด็กอบอุ่นร่างกายด้วยกิจกรรม "ขึ้นและลง" โดยครูจะบอกคำสั่งให้เด็กทำท่าทางตามครู ประกอบเพลง The chieftains ได้แก่

1) ยกศีรษะขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

2) ยกตาขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

3) ยกคางขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

4) ยกไหล่ขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

5) ยกหน้าอกขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

6) ยกแขนขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

7) ยกท้องขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

8) ยกสะโพกขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

9) ยกก้นขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

10) ยกขาขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

11) ยกเท้าขึ้นและลง ขึ้นและลง ขึ้นและลง และหมุนและหมุน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ขั้นที่ 2 การฝึกทักษะการเต้น (10 นาที)

1. เด็กฝึกการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ด้วยตนเอง ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดด ยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ โดยครูจะชูบัตรภาพและคำศัพท์เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ร่วมด้วย

2. ครูให้เด็กเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ตามคำสั่งที่ครูกำหนด ได้แก่

1) เด็กเดินถอยหลัง โดยตามองไปด้านหลัง

2) เด็กวิ่งไปด้านหน้า โดยตามองไปด้านหน้า

3) เด็กกระโดดให้สูงที่สุด โดยตามองไปด้านบน

4) เด็กก้าวกระโดดยกเข่าสูง โดยตามองไปด้านหน้า

5) เด็กใช้ตัวทำท่าทางควบม้า โดยตาไปด้านหน้า

6) เด็กสไลด์ตัวไปด้านข้างทางขวา โดยตาจะมองด้านขวา และสไลด์ตัวไปซ้าย โดยตาจะมองด้านขวา

7) เด็กยกแขนขึ้นแล้วโค้งงอแขน โดยตามองที่แขน

8) เด็กเหวี่ยงขา โดยตามองที่ขา

9) เด็กเขย่าและสั่นตัว โดยตามองไปด้านหน้า

10) เด็กหมุนไหล่ โดยตามองที่ไหล่

11) เด็กโยกและแกว่งตัว โดยตามองไปด้านหน้า

ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์ (10 นาที)

1. เด็กนั่งฟังเพลง Rhythm in the pow โดยให้ขณะฟังให้เด็กหลับตาแล้วแสดงออกถึงความรู้สึกที่ได้ยินเพลงผ่านการเคลื่อนไหวอิสระ

2. ครูอธิบายและสาธิตกิจกรรม "ดวงจันทร์กับดวงดาว" โดยครูจะให้เด็กจับคู่กัน เด็กคนหนึ่งจะเป็นดวงจันทร์ แต่เด็กอีกคนหนึ่งจะเป็นดวงดาว เด็กที่เป็นดวงจันทร์เลือกถือผ้าสีอะไรก็ได้ 1 ชิ้น แล้วให้เด็กเคลื่อนไหวอยู่กับที่หรือเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ท่าทางใดก็ได้ไปในบริเวณรอบๆ ห้องก็ได้ ส่วนเด็กที่เป็นดวงดาวจะต้องมองอุปกรณ์ที่เด็กที่เป็นดวงจันทร์ถือ แล้วเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกับอุปกรณ์ที่เด็กที่เป็นดวงจันทร์ถือไว้ ประกอบเพลง Rhythm in the pow

3. เด็กออกมาทำกิจกรรม "ดวงจันทร์กับดวงดาว" ครั้งละ 5 คู่ จนครบทุกคู่

4. เมื่อผ่านไปครึ่งเพลงให้เด็กสลับหน้าที่กันให้เด็กคนที่ 2 มาเป็นคนถือผ้า เพื่อนำท่าทางคนที่ 1 แทน

ขั้นที่ 4 การผ่อนคลาย (5 นาที)

1. ครูให้เด็กยืนโดยมีพื้นที่เป็นของตนเองตรงไหนก็ได้ในห้อง แล้วนำเด็กยืดคลายกล้ามเนื้อตามครู ประกอบเพลง Music for reading

2. เด็กนอนพักผ่อนหลับตาแล้วคิดจินตนาการตามเรื่องเล่าของครูเรื่อง "ยามเช้าและยามค่ำ"

3. ครูถามความรู้สึกของเด็กในการทำกิจกรรมวันนี้ว่ารู้สึกอย่างไรบ้าง

สื่ออุปกรณ์

1. เพลง The chieftains

2. เพลง Boanopstrekker

3. เพลง Rhythm in the pow

4. เพลง Music for reading

5. ผ้า

6. เรื่องเล่าเรื่อง “ยามเช้าและยามค่ำ”

เนื้อเรื่อง "ยามเช้าและยามค่ำ"

เด็กทุกคนหลับตาแล้วคิดถึงบรรยากาศในค่ำคืนที่สงบสุข มีพระจันทร์และดวงดาวลอยอยู่เต็มท้องฟ้า ดวงดาวกำลังเริงระบำอยู่บนท้องฟ้า แล้วลอยลงมาเยี่ยมเด็กๆ เด็กเล่นกับดวงดาวได้นะคะ (รอสักครู่หนึ่ง) ขณะนี้เริ่มเข้าสู่ช่วงเวลาเช้าพระอาทิตย์กำลังขึ้นมาทักทายเด็กๆ แทนพระจันทร์ เด็กๆต้องตื่นนอนแล้ว" จากนั้นเด็กลืมตาแล้วค่อยๆ เอียงตัวไปด้านข้างเพื่อลุกขึ้นมานั่งอย่างสงบ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

การประเมิน

1. สังเกตการเต้นของเด็กตามจังหวะและคำสั่ง

2. สังเกตการเคลื่อนไหวของเด็กที่หลากหลายแนวทาง

3. สังเกตการแสดงออกตามจินตนาการ

ภาคผนวก ฉ

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

กลุ่มควบคุม

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ

สัปดาห์ที่ 5 หน่วย กลางวันกลางคืน

ช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม วันละ 30 นาที

วัน จันทร์ ที่ 12 มกราคม พ.ศ.2558

จุดประสงค์

1. เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะและคำสั่งได้
2. เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้หลากหลากหลายแนวทาง
3. เด็กสามารถจินตนาการสมมติเป็นตัวละครได้

เนื้อหา

1. จุดสนใจ ได้แก่ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย
2. แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว

2.1 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดดยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ

2.2 แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น

2.3 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก และสะบัด

ขั้นตอนการสอน

ขั้นที่ 1 การเคลื่อนไหวพื้นฐาน

กิจกรรมพื้นฐานให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายไปทั่วบริเวณอย่างอิสระตามจังหวะ เมื่อได้ยินสัญญาณ “ หยุด ” หยุดเคลื่อนไหวในเท่านั้นทันที

ขั้นที่ 2 การเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับเนื้อหา

เด็กและครูสร้างข้อตกลงในการเคลื่อนไหว ประกอบเพลง The chieftains

1. เมื่อครูเคาะ 1 ครั้ง ให้เด็กหันไปมองสิ่งของสิ่งไหนก็ได้ภายในห้อง แล้วเคลื่อนไหวไปหาสิ่งนั้นด้วยท่าทางการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ตามคำสั่งของครู ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดดยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน คืบ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว และเขย่าและสั่น

2. เมื่อครูเคาะ 2 ครั้ง ให้เด็กเดินไปหาสิ่งนั้นแล้วหยุดเดิน

3. ครูแบ่งกลุ่มเด็กเป็น 2 กลุ่ม แล้วให้เด็กออกมาทีละกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มหยิบผ้าคนละ 2 ผืน จากนั้นเมื่อครูเคาะ 1 ครั้ง ให้เด็กหันไปมองสิ่งของสิ่งไหนก็ได้ภายในห้อง แล้วเคลื่อนไหวผ้าไปตรงที่สิ่งนั้นอยู่ด้วยท่าทางการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก สะบัด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ขั้นที่ 3 การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ

1. ให้เด็กเคลื่อนไหวและนั่งในท่าที่สบาย

2. ร่วมสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ ชื่นชมเด็กในการทำกิจกรรม

สื่ออุปกรณ์

1. แทมบูริน

2. เพลง The chieftains

3. บัตรภาพเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ได้แก่ คำว่า เดิน วิ่ง กระโดดก้าวกระโดดยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน คืบ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว แกว่งตัวและโยกตัว เขย่าและสั่น ยก และสะบัด

การประเมิน

1. สังเกตการเต้นของเด็กตามจังหวะและคำสั่ง
2. สังเกตการเคลื่อนไหวของเด็กที่หลากหลายแนวทาง
3. สังเกตการแสดงออกตามจินตนาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

กลุ่มควบคุม

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ

สัปดาห์ที่ 5 หน่วย กลางวันกลางคืน

ช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม วันละ 30 นาที

วัน อังคาร ที่ 13 มกราคม พ.ศ.2558

จุดประสงค์

1. เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะและคำสั่งได้
2. เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้หลากหลากหลายแนวทาง
3. เด็กสามารถจินตนาการสมมติเป็นตัวละครได้

เนื้อหา

1. จุดสนใจ ได้แก่ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย
2. แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว

2.1 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดดยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ

2.2 แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น

2.3 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก และสะบัด

ขั้นตอนการสอน

ขั้นที่ 1 การเคลื่อนไหวพื้นฐาน

กิจกรรมพื้นฐานให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายไปทั่วบริเวณอย่างอิสระตามจังหวะ เมื่อได้ยินสัญญาณ “ หยุด ” หยุดเคลื่อนไหวในเท่านั้นทันที

ขั้นที่ 2 การเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับเนื้อหา

เด็กและครูสร้างข้อตกลงในการเคลื่อนไหว ประกอบเพลง The chieftains

1) เมื่อครูเคาะ 1 ครั้ง ให้เด็กหันไปมองสิ่งของสิ่งไหนก็ได้ภายในห้อง แล้วเคลื่อนไหวไปหาสิ่งนั้นด้วยท่าทางการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ตามคำสั่งของครู ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด กระโดดขาเดียว ก้าวกระโดดยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน คืบ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว และเขย่าและสั่น

2) เมื่อครูเคาะ 2 ครั้ง ให้เด็กเดินไปหาสิ่งนั้นแล้วหยุดเดิน

3) ครูให้เด็กจับคู่กัน แล้วให้เด็กออกมาครั้งละ 5 คู่ ซึ่งเด็กคนที่ 1 จะเป็นคนนำการเคลื่อนไหวโดยถือผ้าไว้ ส่วนเด็กคนที่ 2 จะต้องเคลื่อนไหวตามเด็กคนที่ 1 จากนั้นเมื่อครูเคาะ

1 ครั้ง ให้เด็กคนที่ 1 หันไปมองสิ่งของสิ่งไหนก็ได้ภายในห้อง แล้วเคลื่อนไหวผ้าด้วยท่าทางการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก สะบัด พร้อมเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ไปตรงที่สิ่งนั้นอยู่

ขั้นที่ 3 การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ

1. ให้เด็กเคลื่อนไหวและนั่งในท่าที่สบาย

2. ร่วมสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ ชื่นชมเด็กในการทำกิจกรรม

สื่ออุปกรณ์

1. แทมบูริน

2. เพลง The chieftains

3. บัตรภาพเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ได้แก่ คำว่า เดิน วิ่ง กระโดดก้าวกระโดดยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน คืบ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว แกว่งตัวและโยกตัว เขย่าและสั่น ยก และสะบัด

การประเมิน

1. สังเกตการเต้นของเด็กตามจังหวะและคำสั่ง
2. สังเกตการเคลื่อนไหวของเด็กที่หลากหลายแนวทาง
3. สังเกตการแสดงออกตามจินตนาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

กลุ่มควบคุม

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ

สัปดาห์ที่ 5 หน่วย กลางวันกลางคืน

ช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม วันละ 30 นาที

วัน พุธ ที่ 14 มกราคม พ.ศ.2558

จุดประสงค์

1. เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะและคำสั่งได้
2. เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้หลากหลากหลายแนวทาง
3. เด็กสามารถจินตนาการสมมติเป็นตัวละครได้

เนื้อหา

1. จุดสนใจ ได้แก่ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย
2. แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว

2.1 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดดยก เข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ

2.2 แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น

2.3 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก และสะบัด

ขั้นตอนการสอน

ขั้นที่ 1 การเคลื่อนไหวพื้นฐาน

กิจกรรมพื้นฐานให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายไปทั่วบริเวณอย่างอิสระตามจังหวะ เมื่อได้ยินสัญญาณ “ หยุด ” หยุดเคลื่อนไหวในเท่านั้นทันที

ขั้นที่ 2 การเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับเนื้อหา

1. ครูให้เด็กจับคู่กันแล้วให้สมมติตนเองเป็นสัตว์ที่ออกหากินเวลากลางคืน เช่น หนู นกเค้าแมว ค้างคาว ผีเสื้อกลางคืน เป็นต้น แล้วทำกิจกรรมร่วมกัน ประกอบเพลง The chieftains

2. เด็กตกลงกันว่าใครจะเป็นคนที่ 1

3. ครูให้เด็กออกมาทำกิจกรรมครั้งละ 5 คู่

4. เด็กแต่ละคนหยิบผ้ามาคนละ 2 ผืน

5. เมื่อครูเคาะ 1 ครั้ง ให้เด็กคนที่ 1 หันไปมองสิ่งของสิ่งไหนก็ได้ภายในห้อง

6. เมื่อครูเคาะ 2 ครั้ง ให้เด็กคนที่ 1 นำเด็กคนที่ 2 เคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่หรือเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ท่าใดก็ได้ไปหาสิ่งนั้นแล้วหยุด

ขั้นที่ 3 การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ

1. ให้เด็กเคลื่อนไหวและนั่งในท่าที่สบาย

2. ร่วมสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ ชื่นชมเด็กในการทำกิจกรรม

สื่ออุปกรณ์

1. แทมบูริน

2. เพลง The chieftains

3. บัตรภาพเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ได้แก่ คำว่า เดิน วิ่ง กระโดดก้าวกระโดดยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน คืบ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว แกว่งตัวและโยกตัว เขย่าและสั่น ยก และสะบัด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

การประเมิน

1. สังเกตการเต้นของเด็กตามจังหวะและคำสั่ง
2. สังเกตการเคลื่อนไหวของเด็กที่หลากหลายแนวทาง
3. สังเกตการแสดงออกตามจินตนาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

กลุ่มควบคุม

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ

สัปดาห์ที่ 5 หน่วย กลางวันกลางคืน

ช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม วันละ 30 นาที

วัน พฤหัสบดี ที่ 15 มกราคม พ.ศ.2558

จุดประสงค์

1. เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะและคำสั่งได้
2. เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้หลากหลากหลายแนวทาง
3. เด็กสามารถจินตนาการสมมติเป็นตัวละครได้

เนื้อหา

1. จุดสนใจ ได้แก่ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย
2. แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว

2.1 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดดยก เข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ

2.2 แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น

2.3 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก และสะบัด

ขั้นตอนการสอน

ขั้นที่ 1 การเคลื่อนไหวพื้นฐาน

กิจกรรมพื้นฐานให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายไปทั่วบริเวณอย่างอิสระตามจังหวะ เมื่อได้ยินสัญญาณ “ หยุด ” หยุดเคลื่อนไหวในเท่านั้นทันที

ขั้นที่ 2 การเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับเนื้อหา

1. ครูให้เด็กจับคู่กันแล้วให้สมมติตนเองเป็นสัตว์ที่ออกหากินเวลากลางคืน เช่น หนู นกเค้าแมว ค้างคาว ผีเสื้อกลางคืน เป็นต้น แล้วทำกิจกรรมร่วมกัน ประกอบเพลง The chieftains

2. เด็กตกลงกันว่าใครจะเป็นคนที่ 1

3. ครูให้เด็กออกมาทำกิจกรรมครั้งละ 5 คู่

4. เด็กแต่ละคนหยิบผ้ามาคนละ 2 ผืน

5. เมื่อครูเคาะ 1 ครั้ง ให้เด็กคนที่ 1 หันไปมองสิ่งของสิ่งไหนก็ได้ภายในห้อง

6. เมื่อครูเคาะ 2 ครั้ง ให้เด็กคนที่ 1 นำเด็กคนที่ 2 เคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่หรือเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ท่าใดก็ได้ไปหาสิ่งนั้นแล้วหยุด

ขั้นที่ 3 การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ

1. ให้เด็กเคลื่อนไหวและนั่งในท่าที่สบาย

2. ร่วมสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ ชื่นชมเด็กในการทำกิจกรรม

สื่ออุปกรณ์

1. แทมบูริน

2. เพลง The chieftains

3. บัตรภาพเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ได้แก่ คำว่า เดิน วิ่ง กระโดดก้าวกระโดดยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน คืบ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว แกว่งตัวและโยกตัว เขย่าและสั่น ยก และสะบัด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

การประเมิน

1. สังเกตการเต้นของเด็กตามจังหวะและคำสั่ง
2. สังเกตการเคลื่อนไหวของเด็กที่หลากหลายแนวทาง
3. สังเกตการแสดงออกตามจินตนาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

กลุ่มควบคุม

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะแบบปกติ

สัปดาห์ที่ 5 หน่วย กลางวันกลางคืน

ช่วงกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม วันละ 30 นาที

วัน ศุกร์ ที่ 16 มกราคม พ.ศ.2558

จุดประสงค์

1. เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะและคำสั่งได้
2. เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้หลากหลากหลายแนวทาง
3. เด็กสามารถจินตนาการสมมติเป็นตัวละครได้

เนื้อหา

1. จุดสนใจ ได้แก่ จุดสนใจแบบเดี่ยว และจุดสนใจแบบหลากหลาย
2. แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหว

2.1 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ ได้แก่ เดิน วิ่ง กระโดด ก้าวกระโดดยก เข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน และคืบ

2.2 แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ ได้แก่ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว เขย่าและสั่น

2.3 แนวคิดเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย ได้แก่ ยก และสะบัด

ขั้นตอนการสอน

ขั้นที่ 1 การเคลื่อนไหวพื้นฐาน

กิจกรรมพื้นฐานให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายไปทั่วบริเวณอย่างอิสระตามจังหวะ เมื่อได้ยินสัญญาณ “ หยุด ” หยุดเคลื่อนไหวในเท่านั้นทันที

ขั้นที่ 2 การเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับเนื้อหา

1. ครูให้เด็กจับคู่กันแล้วให้สมมติตนเองเป็นสัตว์ที่ออกหากินเวลากลางคืน เช่น หนู นกเค้าแมว ค้างคาว ผีเสื้อกลางคืน เป็นต้น แล้วทำกิจกรรมร่วมกัน ประกอบเพลง The chieftains

2. เด็กตกลงกันว่าใครจะเป็นคนที่ 1

3. ครูให้เด็กออกมาทำกิจกรรมครั้งละ 5 คู่

4. เด็กแต่ละคนหยิบผ้ามาคนละ 2 ผืน

5. เมื่อครูเคาะ 1 ครั้ง ให้เด็กคนที่ 1 หันไปมองสิ่งของสิ่งไหนก็ได้ภายในห้อง

6. เมื่อครูเคาะ 2 ครั้ง ให้เด็กคนที่ 1 นำเด็กคนที่ 2 เคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่หรือเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ท่าใดก็ได้ไปหาสิ่งนั้นแล้วหยุด

ขั้นที่ 3 การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ

1. ให้เด็กเคลื่อนไหวและนั่งในท่าที่สบาย

2. ร่วมสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ ชื่นชมเด็กในการทำกิจกรรม

สื่ออุปกรณ์

1. แทมบูริน

2. เพลง The chieftains

3. บัตรภาพเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ได้แก่ คำว่า เดิน วิ่ง กระโดดก้าวกระโดดยกเข่าสูง ควบม้า สไลด์ คลาน คืบ โค้งงอตัว เหยียดตัว เหวี่ยงตัว แกว่งตัวและโยกตัว เขย่าและสั่น ยก และสะบัด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

การประเมิน

1. สังเกตการเต้นของเด็กตามจังหวะและคำสั่ง

2. สังเกตการเคลื่อนไหวของเด็กที่หลากหลายแนวทาง

3. สังเกตการแสดงออกตามจินตนาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ภาคผนวก ช

ภาพบรรยากาศการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ใน สัปดาห์ที่ 5

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ภาพบรรยากาศการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์

ภาพขั้นที่ 1 การอบอุ่นร่างกายและการสำรวจแนวคิด

ภาพที่ 1 เด็กอบอุ่นร่างกายด้วยการยืดกล้ามเนื้อ

ภาพที่ 2 เด็กอบอุ่นร่างกายพร้อมกันทั้งห้อง

ภาพขั้นที่ 2 การฝึกทักษะการเต้น

ภาพที่ 3 เด็กฝึกฝนท่าทางการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ในท่าเดิน

ภาพที่ 4 เด็กฝึกฝนท่าทางการเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ในท่าโค้งงอตัว

ภาพขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์

ภาพที่ 5 เด็กนั่งฟังเพลงแล้วเคลื่อนไหวร่างกายตามความรู้สึกของตนเองเมื่อได้ยินเพลง

ภาพที่ 6 เด็กคิดท่าทางการเต้นด้วยตนเองท่าสัตว์กลางคืนที่เด็กอยากเป็น

ภาพที่ 7 เด็กเต้นร่วมกันเป็นคู่ โดยคนหนึ่งเป็นดวงจันทร์และอีกคนเป็นดวงดาว โดยคนที่เป็นดวงดาวจะเป็นผู้เต้นร่วมกับอุปกรณ์

ภาพที่ 8 เด็กเต้นร่วมกันเป็นคู่ โดยคนหนึ่งเป็นดวงจันทร์และอีกคนเป็นดวงดาว โดยคนที่เป็นดวงดาวจะเป็นผู้เต้นร่วมกับอุปกรณ์

ภาพขั้นที่ 4 การผ่อนคลาย

ภาพที่ 9 การยืดคลายกล้ามเนื้อท่ายืดแขนแล้วก้มตัวหลังจากการเต้น

ภาพที่ 10 การนอนเพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อ

ภาพที่ 11 การแสดงออกตามจินตนาการจากเรื่องเล่าของครู เรื่อง ยามเช้าและยามค่ำ

ภาพที่ 12 เด็กยกมือเพื่อบอกความรู้สึกหลังจากทำกิจกรรม

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวพรพิมล เวสสวัสดิ์ เกิดเมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2530 ที่จังหวัดเพชรบุรี เรียนจบชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนเซนต์โยเซฟ เพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จากนั้นศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จังหวัดกรุงเทพมหานคร และระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้เข้าศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2555

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University